

Yayınevi: Siyah Beyaz Yayın60

Yazarı: Merdan YANARDAĞ

Gücünü kendini iktidara taşıyan iç dinamiklerden çok, Batı'dan, ABD'den, daha kapsayıcı bir kavramla ifade edersek eğer, emperyalizmden alan AKP'yi inceleyen bu kitap, aslında 2000'ler Türkiye'sinin de bir öyküsüdür.

Batı'ya yaslanarak iktidar alanını genişletme stratejisi izleyen AKP'yi ortaya çıkaran ekonomik, tarihsel, toplumsal ve uluslararası koşullar; bu partinin ideolojik-politik kaynakları; örgütsel yapılanması; entelektüel ortamda yaşanan liberal kirlenme; Türkiye-Avrupa Birliği

ilişkileri; AKP, AB ve küreselleşme karşısında aydınların ve solun tutumu; toplumsal ve entelektüel planda yaşanan akıl tutulması; aydın ihaneti; türban tartışması üzerinden yürütülen kuşatma; GOP, İlimli İslam, ABD ve yeni muhafazakâr (neo-con'lar) ile AKP arasındaki derin bağlar, bu kitabın belli başlı temaları arasında yer alıyor.

MERDAN YANARDAĞ

BİR ABD
PROJESİ OLARAK
AKP

SIYAH
BEYZE

BİR ABD PROJESİ OLARAK AKP

MERDAN YANARDAĞ

Gücünü, kendisini iktidara taşıyan iç dinamiklerden çok, Batı'dan, ABD'den, daha kapsayıcı bir kavramla ifade edersek eğer, emperyalizmden alan AKP'yi incelediğim bu kitap, aslında 2000'ler Türkiye'sinin de bir öyküsüdür.

Batı'ya yaslanarak iktidar alanını genişletme stratejisi izleyen AKP'yi ortaya çıkaran ekonomik, tarihsel, toplumsal ve uluslararası koşullar; bu partinin ideolojik-politik kaynakları; örgütsel yapılanması; entelektüel ortamda yaşanan liberal kirlenme; Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri; AKP, AB ve küreselleşme karşısında aydınların ve solun tutumu; toplumsal ve entelektüel planda yaşanan akıl tutulması; aydın ihaneti; türban tartışması üzerinden yürütülen kuşatma; GDP, ilmi İslam, ABD ve yeni muhafazakârlar (neo-con'lar) ile AKP arasındaki derin bağlar, bu kitabın belli başlı temaları arasında yer alıyor.

2 5 7

1-0-0-0

RİLETUR

KÜTÜPHANESİ

*BİR ABD PROJESİ OLARAK AKP Yeni Muhafazakârlı-
ğa, Liberalizme ve Akıl Tutulmasına İtiraz*

MERDAN YANARDAĞ

1. Baskı, Mayıs 2007

Siyah Beyaz Basım Yayın Dağıtım Bahariye Caddesi Ünertan
Pasajı No: 35/38 Tel: (0216) 337 03 09 Faks:(0216)337 03 32 Kadı-
köy-İstanbul

www.siyahbeyazkitap.com

siyahbeyazyayinlari@gmail.com

siyahbeyazkitap@gmail.com

MERDAN YANARDAĞ

İlk, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Çağlayan Lisesi ve İTİA Siyasal Bilimler Fakültesi mezunu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi" alanında yüksek lisans (master) yaptı. Gazeteci. Mesleğe 1985 yılında Günaydın gazetesinde muhabir olarak başladı. Ardından sırasıyla Sabah, Güneş, Gündem, Aydınlık (günlük) gazetelerinde muhabir, editör, haber müdürü, yazışleri müdürü, genel yayın koordinatörü olarak çalıştı. Haftalık Söz dergisinde genel yayın yönetmenliği yaptı. HBB, Kanal E (CNBC-E), ATV, Kanal 6 ve Exepochannel televizyonlarında editör, programcı, haber müdürü/koordinatörü, genel yayın yönetmeni ve genel müdür olarak çalıştı. Bianet internet sitesinde 2 yıl boyunca haftalık makale yazarlığı yaptı. Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Bölge Sekreterliği (1989-1991) görevini yürüttü. Yazarın, *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi* (Yalçın Yayınları, 1988), *Avrupa Birliği ve Sosyalistler / ortak kitap* (Ütopya Yayınları, 2000), *MHP Değişti mi? / Ülkücü Hareketin Analitik Tarihi* (Gendaş Yayınları, 2002), *Milliyetçilik Faşizm ve MHP / ortak kitap* (Aykırı Yayınları, 2002) *Yeni Muhafazakarlar / Neo-Cons* (Çivi Yazıları, 2004) ve *Türkiye Nasıl Kuşatıldı? / Fethullah Gülen Hareketinin Perde Arkası* (Siyah Beyaz Kitap, 2006, 9. Baskı) isimli kitapları bulunuyor. Yazarın çeşitli dergilerde ve gazetelerde 100'ü aşkın makalesi ve inceleme yazısı yayımlandı. Kanaltürk'ün kuruluş çalışmalarına (2004) katılan Merdan Yanardağ, diğer görevlerinin yanı sıra halen bu televizyon kanalında "5. Boyut" isimli haber-analiz programını yapıyor.

BİR ABD PROJESİ OLARAK AKP

YENİ MUHAFAZAKÂRLIĞA, LIBERALİZME
VE AKIL TUTULMASINA İTİRAZ
MERDAN YANARDAĞ

ÖNSÖZ

Türkiye hızla bir kırılma noktasına doğru ilerliyor. Ülke ve toplum yön duygusunu kaybetmiş durumda. Türkiye'nin 80 yılı aşkın "cumhuriyet birikimi" ile -ki pozitif ya da negatif bir anlam yüklemeyen bir durum tespiti olarak söz ediyorum- geleceği arasında bir gerilim yaşanıyor. Türkiye'nin 21. yüzyılda nasıl bir ülke olacağını ve nasıl bir rota izleyeceğini "kimse" bilemiyor.

Bu belirsizliğin yarattığı gerilim giderek bütün toplumu sarıyor. Dahası, toplumsal fay hatlarında biriken bu gerilimin çatışma üretme potansiyeli her geçen gün artıyor. Türkiye elitinde ortaya çıkan yön ve program farklılaşmasından kaynaklanan bu belirsizlik, yeni bir dünyanın şekillendiği bu tarihsel dönemde geriye çekici ve güçten düşürücü bir etki yaratıyor.

Egemen sınıflar blokunda yaşanan bu yön ve program farklılaşmasının ülkenin birleştirici çimentosunda yarattığı çatlak büyüyor. Toplum çözülüyor; küreselleşme diye kodlanan yeni emperyalizm çağında neo-liberal politikaların altında ezilen ve entelektüel alanda post-modern bir felsefi kuşatma altına alınan insanlar dinsel, etnik, yerel ve kültürel kimliklerine iade edilmek isteniyor. Ülke bir 'fetret' döneminden geçiyor.

Ülkenin çatısında yaşanan çatışmayı toplum henüz "dışarıdan" izliyor. Daha da önemlisi; toplumsal bir seçeneğin üretilmediği/geliştirilemediği günümüzde, halk, iki hegemonik güçten birinin yedeğine takılma tercihi dışında "çare" bulamıyor.

Soğuk Savaş sonrasında dünyanın tek süper gücü olarak yükselen Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin gezegene hâkimiyet siyasetinin en önemli etaplarından biri olan **Büyük ya da Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (BOP/GOP)**, Türkiye'yi ve bu topraklarda yaşayan insanların geleceğini yakından ilgilendiriyor. İşte, Türkiye'nin iki hegemonik gücünden biri olan ve ülkeyi **düşük yoğunluklu bir islamizasyon projesine (ılımlı İslam) tabi tutmaya çalışan AKP**, **Washington'da tasarlanan Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin stratejik bir yan ürünü olarak ortaya çıkıyor.**

Bütün iktidarı isteyen ve ılımlı da olsa Batı'nın ve ABD'nin desteğinde İslami bir rejim kurmaya yönelik AKP; Türkiye'yi, Cumhuriyetin başlangıç ilkeleriyle ılımlı İslam programı arasında bir ortalama almaya zorluyor. **Ülke, örtülü bir darbe sürecinin içinden geçiyor.** Gücünü, kendisini iktidara taşıyan iç dinamiklerden çok, Batı'dan, ABD'den, daha kapsayıcı bir kavramla ifade edersek eğer, emperyalizmden alan AKP'yi incelediğim bu kitap, aslında 2000'ler Türkiye'sinin de bir öyküsüdür. Batı'ya yaslanarak iktidar alanını genişletme stratejisi izleyen AKP'yi ortaya çıkaran ekonomik, tarihsel, toplumsal ve uluslararası koşullar; bu partinin ideolojik-politik kaynakları; örgütsel yapılanması; entelektüel ortamda yaşanan liberal kirlenme; Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri; AKP, AB ve küreselleşme karşısında aydınların ve solun tutumu; toplumsal ve entelektüel planda yaşanan akıl tutulması; aydın ihaneti; türban tartışması üzerinden yürütülen kuşatma; GOP, ılımlı İslam, ABD ve yeni muhafazakârlar (neo-con'lar) ile AKP arasındaki derin bağlar, bu kitabın belli başlı temaları arasında yer alıyor.

Kitapta yer alan makaleler, daha önce bazı internet sitelerinde ve dergilerde yayımlandı. Her bölümün altında, söz konusu makalelerin daha önce nerede yayımlandığı dipnot olarak yer alıyor.

Ancak her bölüm/makale elinizdeki kitap için güncellendi, kimi ekler yapıldı, bazıları yeniden düzenlendi ve bir bölümü de yeniden yazıldı. Bu nedenle kitapta yer alan makaleler, ilk yayım tarihlerinden bağımsız olarak ve bir tematik bütünlük içinde bir araya getirildi.

AKP'yi ana hatlarıyla incelediğim bu çalışmada, bölge ölçeğinde yürütülen emperyalist siyaset ve Amerikan yeni muhafazakârları ile bu siyasi parti arasındaki ideolojik ve stratejik işbirliği de tartışılıyor.

Türkiye'nin entelektüel ve siyasal ortamına alçakgönüllü bir 'müdahale' denemesi diye de okunabilecek bu kitabın 11 amacına ulaşması dileğiyle.

Merdan YANARDAĞ

17 Nisan 2007, Mecidiyeköy

I. BÖLÜM

1- BİR AMERİKAN PROJESİ

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin iç dinamiklere dayalı bir iktidar kudretine sahip olmaktan çok, esas olarak dış dinamiklere yaslanarak ülke içindeki iktidar alanını genişletmeye çalışan bir profil verdiği gözleniyor. Bu olgu, her siyasal gerilim ya da kriz aşamasında olaylar tarafından doğrulanıyor.

Öyle anlaşılıyor ki, iktidar referansını Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB)'nden alan AKP'nin başka çaresi de yok. Bu nedenle Erdoğan ve beraberindekilerin zaman zaman Ankara'da ilan ettiği "kırmızıçizgiler" Washington ya da Brüksel'de aşıldığında, buna direnemeyecekleri daha başından itibaren belliydi. Nitekim hiç bir ihtilafta direnme yoluna da gitmediler.

Ancak, Batı'ya yaslanarak iktidarda kalmaya çalışan, AB sopsasını kullanarak muhalefet güçlerini pasifize etme siyaseti izleyen AKP'nin, rezervlerini tüketmeye başladığı ve yürüdüğü bu yolun sonuna yaklaştığı anlaşılıyor.

Dahası, 2006 yılındaki gelişmelere bakıldığında, ABD'nin gerilimli bir ilişki sürdürdüğü AKP hükümeti ile mesafesini açmaya başladığı, "ılımlı İslam" siyasetini gözden geçirdiği ve hem Ortadoğu'da hem de Türkiye'de yeni bir alternatif arayışına girdiği gözleniyor.

Bu gelişmeyi, çalışmanın sonraki bölümlerinde değerlendireceğim. O nedenle, öncelikle AKP'nin kuruluş öncesi ve sonrasına, nasıl bir parti olduğuna, kimler tarafından tasarlanıp iktidara getirildiğine, ideolojik-politik hattının ne olduğuna ve bu politik hattın siyasal islamla ilişkisine bakmak gerekiyor.

1.1. İLİMLİ İSLAM'IN TEST ALANI

Sonunda söyleyeceğimizi başında söylersek eğer, yapılması gerekli ilk tespit şudur; **AKP, Washington tarafından geliştirilen ve**

merkezinde "İlimli İslam" siyasetinin bulunduğu Büyük Ortadoğu Projesi'nin stratejik bir ürünüdür. Üstelik tasarlanmış, planlanmış ve sınırları çizilmiş bir projedir. Doğunun kalbine sokulmuş bir Truva Atı'dır. AKP, kısaca 'neo-con' denilen ve ABD'ye yön veren yeni muhafazakârların (Neo Conservatives) geliştirdiği "imparatorluk" siyasetinin İslam dünyasındaki taşıyıcı unsurlarından biridir.

Durum o kadar açıktır ki, daha AKP kurulmadan Amerikalı strateji uzmanlarının ve siyaset kurucularının yazdıkları, insana, "bu kadar da olmaz" dedirtecek türdendir. Üstelik AKP de bunu saklamakta, dahası söz konusu durumdan sakınmasız bir fırsatçılıkla yararlanmaya çalışmaktadır.

Konuyu ve bu "işbirliğini" kanıtlarıyla açmaya çalışacağım. Ancak, daha önce, İstanbul'da Yahudi toplumuna ait sinagoglara ve İngiliz Konsolosluğu'na karşı 15 ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde, El Kaide bağlantılı İslamcı bir örgüt tarafından yapılan bombalı saldırıları ve hemen sonrasında yaşanan bir dizi gelişmeyi değerlendirmekte, konunun daha net şekilde anlaşılması için yarar var. Çünkü İstanbul'da patlayan bombalar, başta Washington olmak üzere Batı başkentlerinde hazırlanan ve Türkiye'nin küresel düzen içindeki yerinin yeniden tanımlanmasını da içeren tartışmaları tetikledi. Bu dönemde Türkiye'ye bir test alanı olarak bakılıyor ve İlimli İslam ile radikal İslam'ın karşılaşacağı bir alan olarak görülüyordu. Batı basınında, "Sandık bombayı yenecek mi?" diye soruluyordu.

Sandık ile işaret edilen AKP oluyor, bomba ise "radikal İslam"ı temsil ediyordu.

Batı, Atlantik ötesi ve berisiyle (ABD-Avrupa) kendisine yönelik küresel bir tehdit olarak algıladığı radikal İslam'a karşı çözümü, gidecek artan oranda, İlimli İslam'ı güçlendirmekte arıyordu.

Artık, hem ABD hem de Avrupa'daki Amerikancı çevreler, geçmişten farklı olarak Türkiye'ye yeni bir rol biçmeye hazırlanıyordu. Doğrusu, diğer Batı Avrupa ülkelerinin de (esas olarak Almanya-Fransa eksenini) bu role pek itiraz ettikleri söylenemezdi. Dolayısıyla, daha önce, "modern, laik ve demokratik bir ülke" olarak Müslüman dünya için örnek oluşturduğu belirtilen Türkiye, bundan sonra "de-

mokratik İslam ülkesi", diğerk bir deyişle "ılımlı Müslüman ülke" olarak bütün Doğuya 'model' olarak sunulmak isteniyordu.

Bu yönde Batı basınında çıkan yazılarda gözle görülür bir artış vardı.

Türkiye'deki AKP hükümetinin, bu model için 'ideal' bir politik ortam oluşturduğu belirtiliyordu.

İslami yönelimli ve muhafazakâr yeni orta sınıflara ve yine aynı yönelime sahip fakat orta ölçekli olmak sınırlarını aşan Anadolu sermayesine dayanan AKP yönetimi, bu konjunktürden aldığı güçle, ülkede sınırlı bir İslamizasyonu gerçekleştirebileceğini düşünüyordu. Diğerk bir anlatımla, AKP de Batılı merkezlerle aynı görüşteydi. AKP teorisyenleri, son 200 yıldır ilk kez iç ve dış dinamiklerin örtüştüğünü düşünüyorlardı.

Esas olarak ABD'ye dayanarak ülkede iktidar alanını genişletme stratejisi izleyen AKP, bu yolla hem kendi tabanının beklentilerini karşılama olanağını elde ettiğini sanıyor hem de Marmara sermayesi ile zaman zaman çatışarak, zaman zaman da uzlaşarak yeni bir iktidar bileşimi oluşturmayı hedefliyordu.

Bugün sistemin pilot kabininde yaşanan şiddetli gerilimin ve bir tür yeni 'fetret' durumunun nedenini burada aramak gerekiyor.

1.2. GERÇEKTEN ŞERİAT İSTİYORLAR MI?

Ancak, AKP Türkiye'yi katı bir şeriat ülkesi haline getiremeyeceğini görüyor. Dahası, bu amacı terk etmiş görünüyor. Böyle bir amacın, çok şiddetli bir toplumsal ve siyasal çatışma yaşanmadan gerçekleşmeyeceğini 28 Şubattan sonra kavradıkları anlaşılıyor. Zaten, geleneksel İslami hareketten de bu nedenle koştukları söylenebilir.

Diğerk taraftan, Batı ve küresel sermaye ile entegrasyon arayışında olan muhafazakâr yeni burjuvazinin de böyle bir talebinin (şeriat) olmadığını kaydetmek gerekiyor.

Düşük yoğunluklu bir İslamizasyon hamlesi, bu kesimleri tatmin edecek gibi görünüyor. AKP'nin İmam Hatip Liseleri'nin önünü

açmak, türban, "helal gıda" ve Milli Eğitim müfredatının değiştirilmesi vb. için yürüttüğü ısrarlı çaba bu çerçevede değerlendirilmeli.

Evet, yukarıda da belirttiğim gibi AKP; ABD tarafından geliştirilen "Büyük Ortadoğu Projesi" ve "İlımlı İslam" siyasetinin bir ürünü, Washington'da tasarlanmış ve Ankara'da yürürlüğe konulmuş politik bir projedir.

Şimdi bu tezi biraz daha açalım.

Amerikan dışişleri ve istihbaratının önde gelen Ortadoğu, Türkiye ve İslam uzmanlarından Graham Fuller'in, 1990'lı yılların ortalarından beri "İlımlı İslam" projesi üzerinde çalıştığı bilinir.

Fuller, Ortadoğu'daki anti-amerikan radikal İslamcı akımları önleme ve geriletmenin yolunun, laik sistemleri desteklemekten değil, aksine radikal İslamcı partileri küresel kapitalist sistem içine çekecek ve özyüklerini dönüştürecek bir yaklaşımı benimsemekten geçtiği tezini yıllardır savunur. Fuller'e göre Batılıların, İslam ülkelerinde laiklik konusundaki ısrarının hiçbir anlamı yok. Çünkü ona göre İslam dünyasında laikliğin tarihsel ve kültürel temelleri bulunmuyor. Laiklik, Batı-Hıristiyan kültürüne özgü bir olgudur. Ayrıca, Müslümanların günlük yaşamlarında dini nasıl yorumlayıp 17 uyguladıkları ABD'nin stratejik çıkarlarını da hiç ilgilendirmez. Önemli olan şey, bu ülkelerin ya da örgütlerin anti-amerikan bir niteliğe sahip olmamasıdır.

O da ancak, ılımlı bir İslami modeli geliştirmekle mümkündür. Bu çerçeveden bakılınca, Fuller'e göre, Fransız ekolünü izleyen laik Türkiye "başarısız" bir örnektir. Laiklik nedeniyle İslam dünyasından, onları etkileyemeyecek ölçüde uzaklaşmıştır. Ancak, yine de önemli bir laik birikime ve demokratik geleneğe sahiptir. Bu durumda bir "ortalama" alınabilir.

Örneğin; Amerikalı strateji uzmanlarından Dinesh D'Souza da, daha 1995'te yazdığı bir kitapta, "Biz İslam köktendinciliğini dönüştürmeli, onları liberalleştirmeliyiz" demektedir.

İşte alınmak istenen bu "ortalama", İlımlı İslam'dır. Fuller, 2000 yılında Türkiye hakkında yaptığı "şaşırtıcı" bir yorumda aynen şunları söylüyor:

"Türkiye, yakın bir gelecekte iki partili bir temsil sistemine gebe... Kökleri geçmişe dayanan ekonomik kriz, iktidardaki koalisyon (Bülent Ecevit liderliğindeki 57. Hükümet'ten söz ediyor) partilerinde büyük deprem yaratacak. Fazilet Partisi'nden kopan bir grup İlimli İslamcı, geniş tabanlı bir siyasi oluşuma gidecek. Bazı etkin siyasetçiler, partilerinden istifa ederek bu yeni oluşuma katılacak. Yeni oluşum kartopu gibi büyüüp gelişecek. Türkiye'de yakın gelecekte İlimli İslamcılar iktidara gelecek. İlimli İslamcılarının yanında İslami söylemlere ters düşmeyen ılımlı sol bir parti de Meclis'e sokulacak." (Akt. Prof. Dr. Ümit Özdağ, *Yeniçağ gazetesi*, 29.4.2004)

Ne demeli? Yukarıdaki satırlar bir "analiz" olmanın çok ötesine geçmiyor mu? Fuller, sizce de tasarlanmış, bağlantıları kurulmuş ve bir ihtiyat payı bile bırakmaya gerek duymayan kesinlikteki bilgilerden (buraya dikkat, 2000 yılından söz ediyoruz) hareket etmiyor mu? Eğer Fuller bir falcı değilse, yeryüzünde bu kesinlik ve şaşmazlıkla ortaya konulan başka bir siyaset öngörüsünün örneği var mı? Çünkü, bu öngörüdeki her şey neredeyse gerçekleşmiş durumda.

1.3. ERDOĞAN'IN GİZLİ ABD GÖRÜŞMELERİ

Kıdemli gazeteci Turan Yavuz'un Mart 2006'da çıkan son kitabı "Çuvallayan İttifak", AKP'nin Washington'da nasıl projelendirildiğini, daha doğrusu başlangıçta iç dinamiklere dayalı olarak gelişen bu hareketin ABD tarafından nasıl kontrol altına alınarak yönlendirildiğini kanıtlarıyla ortaya koyuyor, gizli ilişkilerin perde arkasına ışık tutuyor. Bugüne kadar karanlıkta kalan bir dizi gizli görüşmeyi aydınlatıyor.

Turan Yavuz'un ulaştığı ve kitabında yer alan bilgiler, yukarıda yaptığım analize tartışılmaz kanıtlar sunuyor.

Öykü, AKP'yi iktidara taşıyan 3 Kasım 2002 seçimlerinden önce Recep Tayyip Erdoğan'ın ABD ziyaretiyle başlıyor. Ocak 2002'de gerçekleşen bu ziyarette Erdoğan, ABD'nin o dönemdeki savunma bakan yardımcılarından ve yeni muhafazakâr hareketin önderlerinden "**Karanlıklar Prensi**" diye tanınan **Richard Perle** ile gizli bir görüşme yapıyor. Erdoğan, gayri resmi nitelikteki bu gizli buluşmada, başta Irak konusu olmak üzere, ABD'nin küresel siyasetlerini destekleyecekleri yönünde güvence veriyor.

Washington'da, 10 yılı Milliyet'in temsilciliği olmak üzere 18 yıl gazetecilik yapan Turan Yavuz, ABD-AKP ilişkilerini deşifre eden bir dizi gizli randevuyu ve görüşmeler zincirini yer, tarih ve hatta saat vererek anlatıyor. Elinizdeki kitabı baskıya hazırladığım Mart 2007'ye kadar on baskı yapan söz konusu kitaptaki bilgiler, ilk baskının üzerinden bir yıl geçmesine karşın yalanlanmamış.

Turan Yavuz'un ulaştığı bilgilere göre; **Cüneyd Zapsu**, **Erdoğan'ın daha başbakan olmadan Washington'un etkin kişileriyle ilişki kurmasını** 'Çizmeli Adam' lakabıyla tanınan Grenville Byford adındaki arkadaşı kanalıyla **sağlıyor**. Zapsu'nun Byford'la dostluğu ise Davos toplantılarına dayanıyor. Boston'da "Biraahaneler Kralı" olarak ün yapan ve daha sonra "şirket stratejileri" danışmanlığıyla tanınan Byford ve eşi Orit Gadiesh, bu gizli ilişkiler yumağının önemli bir unsurları olarak karşımıza çıkıyor.

Gadiesh, iş çevrelerinin saygın dergisi Forbes tarafından 'Dünyanın en güçlü 91. kadını' seçilmiş bir Yahudi. İsraili bir generalin kızı ve ayrıca hem İsrail'in eski başbakanlarından Şimon Peres'in baldızı hem de onun en yakın danışmanlarından biri. Daha 17 yaşındayken İsrail Genelkurmay Başkanı'nın askeri istihbarat biriminde asistan olarak çalışma hayatına başlamış (*Bkz. Turan Yavuz, Çuval-layan İttifak, Destek Yayınları, Mart 2006 Ankara, 1. Baskı, s. 126-131*).

Daha 3 Kasım 2002 seçimlerinin tarihi belli değilken, bu tarihten tam 282 gün önce, AKP liderliği dışında herhangi bir resmi sıfatı yokken Erdoğan ve ekibinin ABD'de yaptığı görüşmelerin seyri şöyle gelişiyor:

"Recep Tayyip Erdoğan Washington'a ayak bastığında gündemi yüklüydü (...) Önce stratejik araştırmalar merkezi CSIS'te bir konuşma yapacak ve Washington bürokrasisinin karşısına çıkacaktı.

"Daha sonra Washington'da oturan ve yönetim üzerinde Türkiye uzmanları' olarak söz sahibi olan eski CIA yetkilisi Graham Fuller, eski Ankara Büyükelçisi Morton Abramowitz, Türkçeyi neredeyse bir Türk kadar iyi konuşan ve **Refahiyol hükümetinin (Refah Partisi-Doğru Yol Partisi koalisyonu)** kurulmasında rol alan **Henri Barkey** gibi uz-

manlarla başbaşa yemekler yenecekti. Bunun yanı sıra, CIA'in düşünce kuruluşu olarak anılan Rand Corporation ve Lehman Brothers Aracılık Kurumu yetkilileri ile görüşülecekti. Son olarak da American Jewish Congrees (Amerikan Yahudi Kongresi) yetkilileri ile tanışacak ve Ortadoğu, Türk-İsrail ilişkileri konusunda görüş alışverişinde bulunacaktı." (*Turan Yavuz, a.g.e., s. 46*)

Kuşkusuz ABD yönetiminden, Ocak 2002'de Washington'a gelen ve hiçbir resmi sıfatı olmayan Erdoğan'la resmi temas kurması beklenemezdi. Çünkü, kısa bir süre önce dönemin Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirmişti. İşte bu noktada, Zapsu'nun dostları Byford ve eşi Gadiesh, Erdoğan için Washington yönetimi adına hareket eden ve "Şahinler" grubunda yer alan Richard Perle ile gayri resmi bir görüşme ayarlıyordu.

"Washington'a geldiklerinin ertesi günü, bir pazar sabahı, Erdoğan, Cüneyd Zapsu, Turhan Çömez ve Ömer Çelik'ten oluşan ekip ikiye ayrılıyordu. Turhan Çömez ve Ömer Çelik o pazar sabahı Washington'da turistik bir gezinti yaparken, Recep Tayyip Erdoğan ve Cüneyd Zapsu, Çizmeli Adam ile birlikte, Richard Perle'ün Washington-Maryland sınırındaki Chevy Chase Mahallesi'nde bulunan üç katlı evinin yolunu tutuyordu." (*Turan Yavuz, a.g.e., s.48*)

Bu gizli buluşmada Irak savaşının mimarlarından Perle, Erdoğan'a ABD'nin Ortadoğu'ya bakışını anlatıyor, Irak'ta Saddam rejimine son verileceğinin altını çiziyordu.

"Görüşme ve kahvaltı uzun sürdü. (...) Perle gizli görüşmede özellikle Erdoğan ve partisinin ABD'ye bakışını, Avrupa Birliği konusundaki düşüncelerini, iktidara gelmeleri durumunda IMF ve Dünya Bankası'na ve ABD'nin önde gelen mali sermayesine nasıl yaklaşacaklarını, Kıbrıs ve Irak konusundaki düşüncelerini, Kürtleri, diğer azınlıkları ve Türkiye'nin İslam'a bakışını öğrenmeye çalıştı." (*Turan Yavuz, a.g.e., s. 50*)

Erdoğan da soru bombardımanına tutulduğu bu kahvaltılı buluşmada, ABD'nin Irak konusundaki tutumunu desteklediğini söylüyor, Perle'e kendisinden söz ediyor, lideri olduğu AKP hakkında bilgi veriyordu.

"Perle, AKP'nin iktidara geldiği durumda, Ortadoğu'da Washington'un sorunlu olduğu birçok ülkeye ılımlı İslam modeli ile 'örnek' teşkil edeceğini ve Bush yönetiminin bu konuya çok önem verdiğini anlatmaya çalıştı." (*Turan Yavuz, a.g.e., s. 51*)

Bu ilk ziyaret sırasında üst aşamaya taşınan ilişkiler sürdürülecek, 3 Kasım 2002 seçimlerinde milletvekili olamayan Erdoğan, daha sonra tekrar Washington'a gidecekti. Erdoğan, ikinci ziyaretinde de resmi bir sıfat taşımıyor, sadece AKP Genel Başkanı olarak temaslar yapmayı planlıyordu.

Ortaya yine Zapsu'nun Davos'tan arkadaşı Byford çıkıyor ve Erdoğan'ın AKP Genel Başkanı sıfatıyla ABD Başkanı George W. Bush'la görüşmesini sağlıyordu. Bush'un davet mektubunu 3 Aralık 2002'de Ankara'ya getirenler ise dönemin ABD Savunma Bakan Yardımcısı ve yeni muhafazakâr hareketin önde gelen isimlerinden Paul Wolfowitz (daha sonra Dünya Bankası Başkanı oldu) ile ABD'nin eski Ankara büyükelçilerinden Mark Grossman'dı. Türkiye'den Washington'a gelen bilgiler (çoğu ABD'nin doğrudan yaptığı araştırmalara dayalıydı) AKP'nin iktidara yürüdüğünü gösterdiği için, onlar da Erdoğan ve ekibiyle üst düzey temas kurmaktan yanaydı. Çünkü, daha Erdoğan'ın İstanbul belediye başkanlığı sırasında ABD Büyükelçisi ve Başkonsolosu sık sık kendisiyle görüşüyordu. ABD Yahudi lobisinin önde gelen isimleri de Erdoğan'la İstanbul'da gizli görüşmeler yapmıştı. "Örneğin, daha AKP kurulmadan önce ABD'nin önde gelen Yahudi kuruluşlarından Anti-Defamation League (ADL) Başkanı Abraham Foxman, sadece Erdoğan ile görüşmek üzere İstanbul'a gelmişti." (*Turan Yavuz, a.g.e., s. 119*) Ama artık seviyeyi biraz yükseltmek gerekiyordu. İşte bu nedenle Erdoğan ikinci kez Washington'a davet edilecek ve yine hiçbir resmi sıfatı olmamasına karşın dünyada örneği pek görülmeyen bir protokolle Beyaz Saray'da ağırlanacaktı. "Erdoğan o akşam kaldığı otelde Paul Wolfowitz ve Marc Grossman tarafından ziyaret ediliyordu. Amerikalılar görüşmenin samimi bir ortamda ve 'gayri resmi' olmasını istemişlerdi. Bu yüzden Cüneyd Zapsu durumu idare etmek adına otele onlarla birlikte gelen Washington'un Türkiye Büyükelçisi Faruk Loğoğlu'nu görüşmeye almıştı. Büyükelçi Loğoğlu otelin lobisinde beklemişti.

"Amerikalıların, görüşmelerde not tutulmasını istememeleri ve resmi hükümet kanalından bir temsilcinin bulunmamasını istemelerinin asıl amacı, Erdoğan'ı ertesi günkü Beyaz Saray görüşmesine hazırlamaktı. (...)

"Wolfowitz ve Grossman, görüşmeler sırasında nasıl bir tavır takınılacağı konusunda bir takım bilgiler verdiler. Bush'un neler duymak istediğini, Erdoğan'ın da neler anlatması gerektiğini söylediler." (Turan Yavuz, a.g.e., s. 158)

Yalanlanmayan bilgilere göre ilk Bush-Erdoğan görüşmesi böyle hazırlanıyor ve gerçekleşiyordu.

Kendilerine seçim kazandıran iç dinamiklere güvenmeyen AKP liderleri, iktidarı tam olarak fethetmenin yolunun Washington'dan geçtiğini düşünüyor ve bu güce yaslanarak politik projelerini hayata geçirebileceklerini tasarlıyorlardı. Bu nedenle Erdoğan ve ekibi, gayri resmi görüşme niteliğindeki bu üst düzey buluşmalarda, Washington'a egemen olan yeni muhafazakârlara AKP adına, "ABD politikalarını her alanda destekleyecekleri" yönünde güvence veriyordu.

1.4. AKP'İNİN TARİHİ FIRSATI

AKP yönetimi, ABD'nin gezegene egemen olma stratejisi ve küreselleşme sürecinin, kendi siyasal hedefleri bakımından elverişli bir konjonktür yarattığını hesaplıyor ve durumu değerlendirmeye çalışıyordu. Recep Tayyip Erdoğan'ın yakın çalışma arkadaşlarından, Başbakanlık Siyasi Başdanışmalarını Doç. Dr. Yalçın Akdoğan bu durumu çok açık şekilde ortaya koyuyordu.

AKP'nin teorisyenliği ile görevlendirilen isimlerden biri olan Akdoğan, tıpkı Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer gibi iç ve dış dinamiklerin Türkiye'nin İslami dönüşümü için uygun olduğunu ileri sürüyordu.

Başbakan Erdoğan'ın önsöz yazdığı ve AKP'nin parti programı gerekçesi sayılabilecek "Muhafazakâr Demokrasi" kitabının da yazarı olan Yalçın Akdoğan, 14 Ocak 2004 tarihinde katıldığı bir televizyon programında şunları söylüyordu:

"Son iki yüzyıl içinde ilk defa iç dinamikler ile dış dinamikler örtüşmektedir. TBMM'de büyük bir çoğunluğa sahip AKP hükümetinin talepleri ile Batı'nın talepleri birbirini tutmaktadır. AKP'yi iktidara getiren kitlelerin talepleri ile (iç dinamikler) ABD'nin ve AB'nin talepleri aynı çizgide birleşmiştir. 19. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'nın ıslahat (reform) talepleri, iç taleple (iç dinamiklerle) örtüşmüyordu. Şimdi ise bugüne kadar görülmeyen bir yapılanma ortamı AKP ile sözkonusu oldu. Bu defa halkın istekleri ile Batı'nın istekleri birleşmiştir.

"Halkın gerçek istekleri ile Batı'nın talepleri örtüşmüştür. Bu nedenle AKP yeni bir yol açmıştır ve Türkiye'nin değiştirilmesinde başarılı olacaktır. Bu, üzerinde önemle durulması gereken bir değerlendirmedir." (Akt. Prof. Dr. Erol Manisalı, Cumhuriyet gazetesi, 16 Ocak 2004/ Ayrıca Bkz. Erol Manisalı, Hayatım Avrupa-5, Truva Yayınları, Şubat 2007 İstanbul, s. 35)

Son derece şaşkırtıcı bir değerlendirme! Çünkü tarihte, emperyalizmle işbirliğinin bu kadar açık bir gerekçesi ve o ölçüde cüretkâr bir teorik arka planı ortaya konulmuş değildir. Bu topraklara, bu ülkeye ve halkına "ihaneti" göze almadan bu açıklık ve kabul gerekiyor ki, bu yetkinlikte bir teorik gerekçe ortaya koymak da mümkün değildir.

Mümkün değildir çünkü, Akdoğan, AKP'nin programatik hedeflerinin ve izlediği siyasetin ABD ve AB'nin talepleriyle "birleştiğini" ilan ediyor. Dahası, Batı'nın çıkarları ve taleplerinin Türkiye'nin ve halkın çıkarları ve talepleriyle bir ve aynı şey olduğunu ileri sürüyordu. Diğer bir anlatımla AKP, bu güçlerin Türkiye ve dolayısıyla bölgedeki siyasal temsilcisi olduğunu kabul ve "itiraf ediyordu.

Elbette iç dinamikler ve nesnel koşullar uygun değilse, dış dinamikler ne kadar etkin ve güçlü olursa olsun, bir siyasal dönüşüm programını hayata geçirmek hayli zor, çoğu kez de imkânsızdır. Akdoğan'ın "iç dinamikler" vurgusu bu bakımdan önemlidir. Ancak, burada sözü edilen "iç dinamikler", nesnel koşullardan çok, öznel koşullara, yani özel olarak gerici siyasal örgütlenmeye, genel olarak da toplumun dindarlaştırılmasına işaret ediyordu, başka bir şeye değil.

1.5. ÇATIŞMA KAÇINILMAZ

Gelgelelim, bilinmeli ve beklenmelidir ki, "ılımlı İslam" Projesi-nin Türkiye'de gerçekleştirilmesinin çeşitli güçlükleri var. Farklı inanç-lara ve politik eğilimlere sahip toplum bir yana; Türkiye eliti ve kurucu güçleri de ağırlıklı bir kesimiyle bu projeye, en hafif deyişle "sıcak" bakmıyor. AKP de işte bu nedenle geleneksel iktidar bloku içindeki güç dengelerini değiştirmeye çalışıyor.

Diğer taraftan, **bütün sorunlarına karşın Türkiye laikliği önemli ölçüde içselleştirmiş ve bu yönde gelenek oluşturmuş bir ülke. Bu nedenle, şiddetli bir iç politik çatışma yaşamadan bu projeyi (ılımlı ya da düşük yoğunluklu İslam projesi) gerçekleştirmek zor. Dolayısıyla, "soft İslam" projesinin uygulanabilmesi için, Cumhuriyetin kurucu ilke-lerinin ve başlangıç varsayımlarının değiştirilmesi ya da en azından yumuşatılması kaçınılmazdır.**

İşte bu nedenle, günümüzde **İslamcıların yedeğine düşmüş bazı liberaller**, Türkiye'de "bağnaz bir laiklik" olduğunu ileri sürmekte-dir.

AKP, arkasına aldığı ABD ve AB ile inisiyatifi ele geçirmiş gö-rünüyor. Ancak, gerek 2004 Aralık ayında gerekse 2005 Ekim'inde yapılan AB zirvelerinde, Türkiye'ye tam üyelik için konulan ağır ön şartlar, yukarıda çizdiğimiz tabloda ve güç dengelerinde hızlı bir de-ğişime yol açmaktadır. Bu nedenle AKP iktidarının önemli güç kay-naklarından birinin orta vadede çökmesi kaçınılmaz görünmektedir.

AKP iktidarının diğer güç kaynağı olan ABD ise, Irak'ta yaşa-dığı başarısızlık; **AKP'nin ilkesiz, "ikiyüzlü" ve oynak bir siyaset izle-mesi; dahası siyasal İslamdan tam olarak kopmadığının görülmesi; ve düşünülenin tam tersine, ılımlı İslâmın radikal İslâmın önünü açtığıının anlaşılması** gibi nedenlerle sarsılmaktadır, (kanalturk.com.tr/16.04.2006)

2- BİR ABD PROJESİ OLARAK AKP'NİN AÇMAZ-LARI

Son dönemde (özellikle 2006'nın ikinci yansından itibaren), ge-rek AKP hükümetinde gerekse bu hükümete destek veren İslami ke-simler ve iktidara yakın iş çevrelerinde alttan alta gelişen bir tedirgin-

lik gözleniyor.

Çünkü AKP, seçimlerden sonra geleneksel iktidar bloku ile oluşan "zoraki uzlaşma" sınırlarını zorluyor, zorladıkça siyasal gerilim de artıyor. Uzlaşma, aynı zamanda bir sınırlanma ve sınırlama da demek. Bu olguyu göremeyen AKP, kendi iktidar alanını genişletme stratejisini sürdürmekte ısrar ediyor.

Her aşamada rejimi zorlayan AKP, muhtaç olduğu gücü ise seçmen desteğinden çok, dışarıda, Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde aradığı için, bu desteğin geri çekilmeye başladığını hissettiği günlerde, giderek daha saldırgan bir tutum sergiliyor. Bu durum tam bir açmaz yarattığı gibi, gerilimi daha da arttırarak bir çatışma ortamının gelişmesine yol açıyor.

AKP, başlangıçta ileriye doğru yaptığı her hamlede, önce yayılma sınırlarını görmek istiyor, tepkileri ölçüyor ve direnişin şiddetine göre ya geri çekiliyor ya da elde ettiği mevziyi tahkim ediyordu. Bütün "değişim" edebiyatına ve bu doğrultuda atılan kimi göstermelik adımlara karşın AKP'ye duyulan güvensizliğin temelinde de bu politika yatıyor. Bir "gizli gündem" bulunduğu kuşkusuz, çekirdek devletten bütün topluma doğru yayılıyor.

Dolayısıyla AKP hükümetinin, bir politik taktik olarak benimseydiği "iki adım ileri bir adım geri" atmak şeklindeki mehter yürüyüşünü artık daha fazla sürdürmeyeceği görülüyor.

Bu durumda AKP, köklü bir tutum değişikliğine yönelmezse egemen blok içi ilişkilerin bir kırılma noktasına doğru ilerlemesi de kaçınılmaz olacak. Çünkü AKP, diğer sorunlar bir kenara bırakılsa bile, ABD ve AB'nin desteğini sürdürebilmek için en az iki sorunu Batı'yı tatmin edecek şekilde çözmek zorunda. Bunlardan birincisi Kıbrıs, diğeri de başta Kuzey Irak'taki federe devlet olmak üzere Kürt sorunudur. Bunlara bir üçüncüsü, ABD ile ilişkiler bağlamında İran konusu da eklenebilir.

Bu üç sorundan herhangi birinin genel olarak Batı'yı özel olarak da ABD'yi tatmin edecek şekilde AKP tarafından çözülmesi ise imkânsız görünüyor. AKP'nin bu sorunların çözümüne yönelik bir pro-

jesi ve siyaseti olmadığı gibi, bu yönde yapacağı her politik hamlenin, Türkiye'nin tepesinde giderek büyüyen çatlağın tam bir kırılma ve/veya yarılmaya dönüşmesine yol açabileceğini de görmek gerekiyor.

2.1. TÜRKİYE'NİN 2007 DÖNEMECİ

Yasal prosedüre göre 2007'de hem cumhurbaşkanlığı seçimi yapılacak hem de genel seçimlere gidilecek. Zamanında seçim isteyen AKP, böylece mevcut Meclis aritmetiği değişmeden yeni cumhurbaşkanını kendisi belirlemek, mümkünse bir partiliyi Çankaya'ya taşımak istiyor. AKP'nin, iktidarı bütünüyle fethetme ve sistemi dönüştürme siyaseti bunu zorunlu kılıyor. İşte bu ideolojik/siyasal zorunluluk, siyasal ve toplumsal realiteyle çeliştiği gibi çatışıyor da. Diğer taraftan 2007, aynı zamanda kısa vadeli dış borç ödemelerinin de yapılacağı bir yıl olacak. Daha da önemlisi, cari açığın işaret ettiği yıkıcı bir ekonomik krizin çıkma olasılığının yükseleceği bir döneme girilecek. O nedenle AKP hükümeti olası bir ekonomik krizi bütün olanaklarıyla 2008'e ertelemeye çalışıyor. Bu erteleme girişimi başarıyla sonuçlandırılabilir mi? Eğer süreç başarıyla yönetilebilirse, evet!

Ekonomi yönetimini bir borç yönetimi olarak algılayan mevcut hükümet, kaçınılmaz olarak borçlanma yeteneğini sürdürmek için yeni kaynaklar arayacak. Öyle anlaşılıyor ki, hükümet bu konuda yaşanacak bir tıkanmayı önlemek için 11 Eylül 2001'den sonra Batı'dan kaçan Arap sermayesine yaslanmayı deneyecek. Nitekim bu operasyonun belli bir başarıyla yürütüldüğü gözleniyor.

Bu aşamada çok önemli başka bir olguya daha işaret etmek zorunluluğu var; 2007'de içine girilen yeni dönemde (2008'i de kapsayacak bir genişlikte ele alındığında), **gelir dağılımındaki derin uçurumun yol açtığı öfke birikimi, hükümetten beklentileri aşarak bir patlamaya dönüşme potansiyelini içinde taşıyor**. Bu patlamanın önlenmesi (daha doğru bir ifadeyle geciktirilmesi) sıcak para ekonomisine dayalı "saadet zinciri" düzeninin kırılmasını önlemekten geçiyor. Bunu gerçekleştirmek ise son derece zor görünüyor.

Bütün bu gelişmeleri tam olarak kavramadığı düşünülse bile, sezdiği kesin olan AKP yönetiminin, kendisini iktidara taşıyan rüzgâr henüz yön değiştirmeden, beş yıllık yeni bir hükümet dönemini garantilemek isteyeceği açıktır. Bu nedenle AKP'nin, yıkıcı etkilerinden kaçınmak amacıyla bir ekonomik kriz olasılığını -ki bu bir "olasılık" olsa

bile- 2008 ve sonrasına ertelemeye çalıştığını görmek gerekiyor.

Hesap basit; bir kez daha iktidara gelindiği taktirde, beş yıllık hükümet pratiğinin sağladığı tecrübe, başlangıçtaki tepkilerin yumuşaması ve ikinci kez seçilmenin sağladığı inisiyatif ile muhalefet güçlerinin direniş eğilimlerinin kırılacağı düşünülüyor. Dolayısıyla böyle bir politik iklimde, hem çekirdek tabanın ertelenen ideolojik beklentileri karşılanabilir hem de başta ABD olmak üzere Batı'nın desteği yeniden sağlanabilir diye bakılıyor.

Sonuç olarak, politik belirsizlik ortamı, iktidara karşı duyulan kuşku ve tedirginliğin beslediği gerilim, sadece devlet içinde kuvvetler çatışmasına yol açmıyor, toplumu da içine alarak genişliyor.

Tam bu dönemde; **Batı karşısında duyulan eziklik, bölünme korkusu ve Güneydoğu'da tırmanan çatışmaların etkisiyle yeniden yükselişe geçen milliyetçi dalga** da, bir yandan iktidarı ve toplumu kuşatırken, diğer yandan bu olgunun bizatihi kendisi başlı başına bir gerilim kaynağı olma özelliği taşıyor.

2.2. TÜRKİYE'NİN NEO-CON'LARI; MUHAFAZAKÂR DEMOKRATLAR

Yukarıda giriş niteliğinde ve uzun sayılabilecek güncel değerlendirmenin ardından, AKP'nin tarihsel, ideolojik ve felsefî değerlendirmesine devam edebiliriz.

AKP, sadece gizli politik bağlantılar, pazarlıklar, çıkar hesapları ve örtülü gelecek projesini yaşama geçirecek uluslararası bağlantılar kurma hesaplarıyla değil, aynı zamanda ideolojik ve felsefi olarak da amerikancı bir karaktere sahiptir.

Şimdi bu tezi açmaya ve temellendirmeye çalışalım... Son yıllarda sık sık karşımıza çıkan bir kavram var; muhafazakâr demokrasi... Bir kavram ve politik yaklaşım olarak içi yeterince doldurulamamış olmasına karşın, özellikle 3 Kasım 2002 seçimlerinden bu yana sağ ve İslami çevrelerde yaygın şekilde tartışılan bir konu olduğu da açık. Bu kavramın ima ettiği ideolojik-politik pozisyon, esas olarak, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi danışmanı Dr. Yalçın Akdoğan'a hazırlatılan 'Muhafazakâr Demokrasi' (AKP Yayınları, Ankara, 2003) isimli kitapla ortaya konuldu ve ancak o zaman akademik ve siyasal düzeyde tartışılabilir bir muhteva kazandı. Kitabın sunuşunda belirtildiğine göre, bu çalışmaya, Başbakan Erdoğan'ın siyasi

danışmanı ve AKP milletvekili Ömer Çelik ve gazeteci Taha Akyol gibi isimlerin de katkı sağlaması ayrıca dikkat çekici.

Başbakan Erdoğan'ın da "önsöz" yazdığı bu kitabın yayınlanma amacını, AKP'yi bir çizgi olarak Milli Görüş geleneğinden ayırmak diye özetleyebiliriz. Dolayısıyla, AKP'nin bu kitap ile kendisine teorik bir temel ve ideolojik bir arka plan hazırlamak gibi iddialı bir çaba içine girdiği de söylenebilir. Çünkü AKP, sadece bu kitabı yayınlamakla kalmadı ve 2003 sonunda düzenlediği "Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu" ile Batılı bazı sağcı ve muhafazakâr akademisyenlerin de katkısını alarak bu yöndeki çalışmalarını sürdürdü.

Bu kitap ile kendisini "muhafazakâr demokrat" bir parti olarak değerlendiren AKP, bu kavramsallaştırmayı teorik ve tarihsel bir temele oturtmaya çalışıyor. Gelgelelim, tarihsel referanslarıyla birlikte ele alındığında, AKP'nin geleneksel muhafazakârlıktan önemli farklılıklar taşıdığı da ortaya çıkıyor. Duyulan bu sıkıntı nedeniyle olsa gerek, AKP liderliği sadece "muhafazakâr" değil, aynı zamanda "demokrat" bir hareket/parti olduklarını özellikle vurgulama ihtiyacı duyuyor. Bu yanıla, salt geleneksel İslamcı çizgiden değil, aynı zamanda "milliyetçi muhafazakâr" söylemden de kendilerini ayırmaya çalışıyorlar.

Batı'dan farklı olarak Türkiye'de Soğuk Savaş döneminin, 28 Şubat 1997 sonrasında bir ölçüde (Türk usulü) bitirildiği söylenebilir. Bu tarih aynı zamanda, sola ve komünizme karşı mücadelede, sistem tarafından İslam'a biçilen rolün de sonu demektir. İslamcı harekette doğan amaç boşluğu ve yaşanan ayrışma nedeniyle, bu hareketin "ılımlısı" ve "radikaliyle" kendisini yeniden tanımlaması kaçınılmazdı. Bu bakımdan, AKP Genel Başkanı Erdoğan'ın, "İyi ki 28 Şubat'ı yaşamışız, iyi ki Fazilet Partisi'nden ayrıldık" demesi önemlidir. Başlangıçtaki muğlak politikalar ve kendilerini tanımlamakta çektikleri zorluklar, AKP liderliğindeki yeni kimlik arayışının dışavurumundan başka bir şey değildi.

2.3. NEO-CON HAREKET VE AKP

Muhafazakâr demokrasi; gerek sözkonusu kitap gerekse AKP sözcüleri tarafından, din-siyaset ilişkisinin yeniden tanımlanması zemininde ele alınıyor. Din-siyaset ilişkisi, din merkezli temel hak ve özgürlüklerin korunması bağlamında değerlendiriliyor. Dini ifade ve örgütlenme özgürlüğünün savunulması siyasal öncelikler arasında

yer alıyor. Bu anlayış, esas olarak aydınlanma ve modernitenin kazanımlarına, insan aklının özgürleşmesi ve bilimin yol göstericiliğine karşı olmak gibi, esasa ilişkin konularda geleneksel muhafazakâr tavrın tarihsel ve kategorik olarak daha "gerici" temellerde yeniden üretilmesinden başka bir anlama gelmiyor.

Çünkü, muhafazakâr demokratların (AKP'nin) demokrasi ve hukuk devleti anlayışları, şer-i hükümlerin ağır bastığı bir anayasal düzenden başka bir şey değil. Bu model, ABD'nin "Büyük Ortadoğu"yu düzenlemek ve Washington'un küresel egemenliği dünyanın kalbi olan bu bölgeden (Ortadoğu-Merkezi Avrasya) rıza/onay üretmek amacıyla geliştirdiği "İlımlı İslam" projesiyle hemen hemen aynı şeydir. İşte bu zemin, bizim "muhafazakâr demokratlar" ile Amerikan yeni muhafazakârlığının (neo-conservative hareket) buluşma zemini. AKP yöneticileri; bireysel referanslarının İslam olduğunu, ancak siyasi referanslarının demokrasi olduğunu vurguluyorlar. Dini, "Kemalist gelenek gibi mabetlere ve vicdanlara hapsetmeyi" değil, güya siyasal alandan çekerek bireysel ve toplumsal alanda yeniden kurmayı hedefliyorlar. Bu anlayışa göre din, siyasal bir olgu değil, toplumsal bir olgudur.

Ancak, yine onlara göre din toplumu yönetmeye yetmez. Çünkü, ekonomik bir programı ve öngörüsü yoktur. Dolayısıyla Müslüman toplumlar liberal ekonomi esaslarına göre de yönetilebilir. Böylece, muhafazakâr demokrat AKP yeni liberalizmin de kapısından içeri girmiş olur. Bu kapı, Amerikan neo-con hareketin geçtiği kapıyla büyük ölçüde aynıdır. Fark sadece kapının boyutlarındadır; birisi daha küçük, diğeri ise daha büyüktür.

Kitapla devam edelim... Muhafazakâr ve İslami düşünceye göre, insan doğası itibariyle gerek bedensel gerekse zihinsel ve duygusal anlamda kusurlu bir varlıktır. İnsan zihni, içinde bulunduğu dünyayı, özellikle de onun "beşeri yönünü" hakkıyla kavramaktan acizdir. Beşeri bilgiye laboratuvar ortamında ulaşamaz. Bu anlayış, klasik muhafazakârlardan yeni muhafazakârlara kadar uzanan bir "felsefi" alanın ortak eksenini oluşturur. Amerikan yeni muhafazakârlığının fikir babalarından siyaset felsefecisi Leo Strauss (ölümü 1975), bu anlayışı kuramının temeline oturtur.

Bu çizgiye göre, toplumu yönetme elit tabakanın görevidir. Siyaseti ancak iyi yetişmiş bu elit grup yapmalıdır. Sıradan insanları bu işin, yani siyasetin içine sokmanın bir anlamı yoktur, zarar verir ve

işleri zorlaştırırlar. Tarihsel ve felsefi referansı Platon'a kadar uzanan bu modern faşizan yaklaşım tipik bir Leo Straussçuluktur.

Benzer gerekçelerle sınırlı siyasetten yana olan Dr. Akdoğan, AKP'nin toplum-siyaset ilişkilerine bakışını anlatırken bunun nedenlerini de sıralıyor. Ancak, çelişkilerle dolu Muhafazakâr Demokrasi kitabında, bir yandan AKP'nin "sınırlı siyasetten" yana olduğu belirtilirken diğer yandan da "toplum mühendisliğine" karşı olduğu vurgulanıyor. Oysa, "toplum mühendisliği" kısaca siyasetin kendisi olarak tanımlanabilir. Buna karşı olmak gerçekte siyasete karşı olmaktır. Programı olan bir siyasal partinin, derneğin, sendikanın bulunduğu her yerde 'toplum mühendisliği' de var demektir.

AKP'nin "muhafazakâr demokrasi" kavramıyla ifade ettiği ideolojik-politik çizgisi, Avrupalı muhafazakâr partilerden çok, ABD'deki yeni muhafazakâr hareketle paralellik taşımaktadır. Bu değerlendirmeyi biraz daha derinleştirirsek şunları söylebiliriz; AKP çizgisi, ağırlık merkezini neo-con anlayışın oluşturduğu, Avrupa muhafazakârlığı ile ABD yeni muhafazakârlığının eklettik bir ifadesidir. AKP'nin kurduğu ilişkiler, izlediği iktisadi ve toplumsal siyaset ve küresel çatışmalarda-ki konumlanışı (dış politikası) bize bu konuda yeterince kanıt sunmaktadır. Hatta bu kanıtlardan bazıları, yukarıda da belirtildiği gibi, AKP'nin doğrudan bir Amerikan projesi olduğuna da işaret etmektedir. (kanalturk.com.tr/24.04.2006)

3- AKINCILAR PARTİSİ

Şimdi biraz daha geriye giderek, AKP'yi ortaya çıkaran siyasal koşullara, tuhaf bir kavramsallaştırmayla ifade edilen "Milli Görüş" hareketi içindeki gelişmelere ve bu partinin (AKP) tartışma yaratan ismine farklı bir boyuttan tekrar bakalım. **AKP'yi, 28 Şubat sürecinin "çocuğu" diye nitelendirmek yanlış olmayacaktır.** Anımsanacağı gibi büyük medya, 28 Şubat 1997 süreci boyunca, Refah Partisi (RP) ve onun devamı olan Fazilet Partisi (FP) içinden "yenilikçi" bir kanat çıkarmak için hayli uğraşmıştı.

Çünkü, siyasal İslâmın gücü 28 Şubat sürecinde bir ölçüde kırılmış, fakat tatmin edici düzeyde bir tasfiye gerçekleşmemişti. Hatırlanacağı gibi; RP, 1995 seçimlerinde yaklaşık yüzde 22 oranında oy almış, 28 Şubat sürecinde bu parti kapatılınca onun yerine kurulan FP ise, ciddi ölçüde gerilese bile, 1999 seçimlerinde yüzde 15 düzeyindeki bir gücü korumuştur.

Bu nedenle, "Milli Görüş" hareketinin iç dinamiklerine dayanan bir tasfiye senaryosunu devreye sokmak kaçınılmazdı. Böyle bir dinamığın varlığı da görülüyordu. İşte, 28 Şubat sürecinden "ders çıkardığı" söylenen, "devletle ve cumhuriyetin temel kurumlarıyla kavga etmeyecek" bir kadro arayışı, bundan sonra hızlanacaktı.

Yeni isimler hazırıldı; Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Abdullatif Şener, Dengir Mir Fırat ve Bülent Arınç... Bu ekip, koşullardaki değişime direnen ve "ak saçlılar" diye bilinen eski yönetici ekibe, komünist partilerin katı yapısına gönderme yapmak için kimi İslamcı yazarlarca kullanılan ifadeyle belirtirsek eğer, "polit büro"ya karşı örtük bir muhalefet yürütüyordu. Bu isimlerden sadece Bülent Arınç eski "polit büro" ya yakındı.

Bu ekip -ki Yeni Oluşumcular ya da Yenilikçi Kanat olarak tanımlanıyorlardı- 2000 yılının başından itibaren öyle büyük bir medya desteğini arkasına aldı ki, ortada Necmettin Erbakan ve arkadaşlarını destekleyen sadece iki gazete kaldı. Bunlardan biri Milli Gazete, diğeri de Elazığ'da yayınlanan yerel El Aziz isimli gazeteydi. Daha önce partinin denetiminde olan Kanal 7 gibi televizyonlar ise Yeni Oluşumcular'ın denetimine girmişti.

Yeni Oluşumcular, şansını önce FP içinde denedi. Partinin 2000'de yapılan kongresinde Recai Kutan "gelenekçiler"in, Abdullah Gül ise "yenilikçiler"in adayıydı. Ancak, bu yarışta "yenilikçiler" küçük bir farkla kaybedecekti.

Diğer taraftan "yenilikçiler"in kongreyi kaybetmesi bir yenilgi anlamına gelmiyordu. Tam tersine, Necmettin Erbakan'ın neredeyse davaya ihanetle suçladığı ve bütün gücüyle yüklendiği muhalif kadroların büyük bir güç olarak ortaya çıkmasını, yenilgiden çok bir zafer olarak yorumlamak daha doğru olacaktı.

Kongreyi Erbakancıların alması üzerine bir süre sessiz kalan "yenilikçiler" için tarihi fırsatı RP'den sonra FP'nin de kapatılması sundu. Daha önce Anavatan Partisi (ANAP)'nden kopan muhafazakâr ekiple birleşen ve medya tekellerinin desteğini alan "yenilikçiler", Erbakan ekibinden daha hızlı davrandılar ve AKP'yi kurdular.

Meclisteki FP'li milletvekillerinin yansından fazlası yeni partiye geçti. Her şey yolunda gidiyordu. Ancak, Recep Tayyip Erdoğan'ın, henüz yeterince "terbiye" olmadığına, örneğin eski "radikal" görüşlerinden pek de uzaklaşmadığına ilişkin kuşkular devam ediyordu.

Üstelik Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanlığı sırasında adının karıştığı yolsuzluklar ve İslamcı siyasetin finansmanı için aktarılan kayıtdışı paralar ve diğer kaynaklar da sorun yaratmaya devam ediyordu.

3.1. İstanbul BURJUVAZİSİ VE TAŞRA SERMAYESİ ARASINDA ZORAKİ UZLAŞMA

Ancak, kamuoyu yoklamalarında AKP'nin yüzde 30'un üzerinde bir toplumsal desteğe sahip olduğunun anlaşılmasıyla bu partiye verilen destek konusunda kimi tereddütler oluşuyor, "aşırıya kaçıldığı" belirtilen bu destek, yer yer geriye çekilmeye başlanıyordu. Her şey iyi güzeldi ama, bu kadar büyük ve hükmedici bir güç hem beklenmiyor hem de istenmiyordu.

Uluslararası mali sermayenin sözcüsü gibi hareket eden Kemal Derviş'in siyasal provokasyonu ile başlayan; Mesut Yılmaz, Hüsamettin Özkan ve bazı DSP'li bakanların içinde yer aldığı -ki İsmail Cem de sürece katıldı- "parlamentar darbe" sonucu Türkiye'de bir kaos ortamı yaşanmaya başladı. DSP Parçalanmış, yeni bir parti kurulmuştu. ABD bu girişime büyük destek verdi, CNN International, İsmail Cem'in istifa komasını bütün dünyada canlı yayınladı. Tekelci Türk medyası da aynı tavrı izledi.

Sonuçta, ABD'nin Irak'ın işgali konusundaki destek taleplerine karşı direnen Bülent Ecevit ve liderliğindeki koalisyon hükümeti, bu girişim karşısında daha fazla direnemedi ve bu operasyon, beklenmedik bir anda Türkiye'yi erken seçimin kapısına getirip bıraktı.

Bu karar, Bülent Ecevit'in söylediği gibi, geleneksel siyaset sınıfının "toplu intihar" girişiminden başka şey değildi. Çünkü, Şubat 2001 ekonomik krizinin yıkıcı etkileri halen devam ediyor, alınan önlemlerin sonuç vermesi için en az bir yıl daha gerekiyordu. Ecevit hükümeti ise henüz üçüncü yılındaydı.

Erken seçime gidileceği kesinleştikten sonra AKP'ye yönelik kuşku ve itirazlar da artmaya başladı. İstanbul burjuvazisi ve onun sözcülüğünü yapan kimi medya kuruluşları bir ara Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'ne yatırım yapmaya yöneldi. Ancak bu durum uzun sürmedi.

Çünkü AKP yarışı açık ara önde götürüyordu. Ekonomik krizin yıkıma uğrattığı toplum kesimleri, alt sınıflar, az eğitimliler,

yoksullar, kendisini dışlanmış hissedenler, tekelci sermayenin tahakkümü altındaki küçük ve orta boy işletme sahipleri AKP'ye yöneliyordu. Daha da önemlisi, servetten ve merkezi iktidardan daha fazla pay isteyen ve "orta ölçekli" olmanın sınırlarını hayli aşmış **Anadolu veya taşra sermayesi** de tercihini Recep Tayyip Erdoğan'dan yana yapmıştı.

AKP, ılımlı İslami söylemi, devletle çatışma yerine uzlaşma siyaseti izlemesi, Türkiye elitine güven verme ve kendisini bu alanda kanıtlama çabalarıyla, bu tercihin yapılmasını kolaylaştırıyordu. Öyle ki, seçim kampanyası sırasında AKP'nin belki de söylediği tek şey; "Biz de diğer partiler gibi Türkiye'yi yönetebiliriz" oldu. Evet, tıpkı "diğer partiler" gibi.

Bu yükselişin durdurulmayacağı gören batıcı büyük sermaye, bir uzlaşma ve "koalisyon" yolu aramaya başladı. **İstanbul burjuvazisi, iktidarı, görece büyüyen taşra sermayesi ile paylaşmaya razı olmuştu.** Elbette bu eğilim bir tercihten çok, zorunluluğa işaret ediyordu. Nitekim seçim sonuçları bütün öngörülerini doğruladı.

Ve bekleneceği gibi tekelci medyanın tavrı yine birden bire değişecekti. Çok satışlı ve yüksek reytingli gazete ve televizyonlara göre bu bir "Anadolu ihtilali" idi. Ülkenin siyasi istikrar ve güçlü hükümet ihtiyacı nihayet karşılanmıştı! Toplumsal barış artık sağlanacaktı! Türkiye AB'ye daha kolay girecekti. vs.

3.2. ÇEVRENİN MERKEZE YENİDEN İSYANI MI?

AKP'nin çıkışı, toplumsal ve iktisadi çevrenin/taşranın, siyasi merkezi kuşatması ve yeni bir "isyanı" gibi de okunabilir. Diğer taraftan, bütün olup bitenler, farklı bir zeminde ve tarihsel koşullarda gerçekleşse de, 1950'lerde yaşanan politik alt-üst oluşla kimi benzerliklere sahipti. Bu benzerliklerden biri de 1950'de Celal Bayar-Adnan Menderes liderliğindeki Demokrat Parti (DP) iktidarına yol açan ilk "isyan" gibi, ikincisi de daha başından itibaren uzlaşma eğilimi gösteriyordu. Dengeler son derece hassastı. Bu hassas dengelerin bozulması, daha önceki gibi son derece tehlikeli sonuçlar yaratabilirdi.

Bu arada, kurulduğu günden itibaren Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, "Ak Parti" şeklindeki kısaltılmış ismine yönelik bir itiraz da vardı. Bu itiraz hâlâ devam ediyor. Diğer siyasi partiler ve İslamcı basın dışındaki gazetelerin büyük bölümü, partinin isminin "Ak Parti" diye kısaltılmasına karşı çıkıyorlar. Doğrudan karşı çıkmayanlar ise

"Ak Parti" yerine "AKP" kısaltmasını kullanmayı (doğru bir tutum olarak) tercih ediyorlar.

Bu itiraz, esas olarak "Ak" sıfatına ve bu sözcüğün ima ettiği temizlik, dürüstlük, masumluk ve kirlenmemişlik gibi diğer sıfatlara yöneliyor. Bu isimle, diğer partilerin "kirli" olduğunun kastedildiği ve dolayısıyla "haksız rekabete" yol açtığı ileri sürülüyor. Bu nedenle partinin ismi ısrarla AKP diye kısaltılıyor. Bu kısaltma elbette daha doğru ve bunun bir yazım ve telaffuz kolaylığı sağladığı da açık.

3.3. AK-GENÇ'DEN AK PARTİYE

Oysa, "Ak Parti" kısaltmasının anlamı bambaşka. Bu kısaltmanın arkasında hem bir gelenek hem de bir tarih var. 1970'li yıllar boyunca oldukça silik bir profil veren, Türk sağında ülkücü hareketin ağırlığı ve etkisi altında ezilen İslamcı gençlik hareketi, başlangıçta, sonradan ele geçirdikleri **Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)** içinde örgütlenmişti.

MTTB, bir ara (1960'larda) solcuların da içinde çalışma yapmasına karşın, yakın tarihi boyunca sağcı, muhafazakâr ve İslamcı gençliğin ve çevrelerin denetiminde olmuştu. Türk sağının kadro kaynaklarından biri olan bu örgütün tarihi 1950'li yıllara uzanmakla birlikte 1970'li yıllarda hayli silik bir profil veriyordu. Daha çok imam hatip liselerinde ve ilahiyat fakültelerinde örgütlüydü.

1970'lerin sonlarında İslamcı hareket belli bir güce ulaştınca, daha radikal eğilimlere sahip olan kesimler MTTB'yi aşan, sola ve komünizme karşı daha etkili mücadele yürütecek bir örgütlenmenin arayışı içine girdiler. Daha önce dağıttıkları bildirilerde "İslamcı Gençlik" imzasını kullanan bu kesim, Necmettin Erbakan liderliğindeki Milli Selamet Partisi (MSP) yönetiminin de icazet vermesiyle "**Akıncılar**" ya da "**Akıncı Gençlik**" ismini kullanmaya başladı.

İlk bakışta politik bir çağrışımı olmayan bu isim, hem Osmanlı tarihine bir gönderme yapıyor hem "fetih" fikrini yeniden üretiyor hem de daha aktif bir mücadele yürütüleceğinin işaretini veriyordu. İslamcı gençlik, 1977'den itibaren, daha sonra bir federasyona dönüşecek olan "**Akıncı Gençlik Derneği**"ni kurdu ve bu çatı altında örgütlenmeye başladı. MTTB de varlığını korumakla birlikte, kadrolar ağırlıklı olarak bu derneğe aktarıldı. Derneğin ismi de, devrimci gençliğin ünlü ve efsanevi örgütü Dev-Genç'ten (Devrimci Gençlik Federasyonu) esinlenilerek "**Ak-Genç**" olarak kısaltıldı ve bu kısaltma tüzüğüne de ko-

nuldu.

Solla mücadelede son derece etkisiz kalan Ak-Genç'liler 1980'e doğru sokakta da varlık göstermeye ve rekabete kalkıştıklarında, ülkücülerle sert çatışmalara girmek zorunda kaldılar. MHP'nin 1978-80 arasındaki üç yıllık dönemde özellikle taşra illerindeki İslamcı taban üzerinde, iç savaş koşullarının sert ve safılaştırıcı etkisinin de katkısıyla etkinlik kurmaya başlaması, bu rekabetçi çıkışın başlıca nedenleri arasındaydı. Süreç, MSP'nin gençlik tabanını da radikalleştiriyor ve bu alanda özerkleşme eğilimlerini güçlendiriyordu. 1980'e doğru İslamcı Ak-Genç'liler yer yer solla çatışmalarda da boy göstermeye başlıyor ve kendilerini genel sağcı çizgiden ayırıştıran bir söylemi oturtmaya çalışıyorlardı.

3-4. AKINCI-ÜLKÜCÜ ÇATIŞMASI

Ancak, MHP ve Ülkü Ocakları, sokağın sağında kurdukları hegemonyanın sarsılmasına ve bu alanda kendilerine rakip olacak bir çıkış yapılmasına izin vermek niyetinde değildi.

Sonuçta, Ülkücülerle Akıncılar arasında silahlı çatışmaların yaşanması kaçınılmazdı. Öyle de oldu.

Nitekim Ülkücüler, 23 Şubat 1980 günü Fatih Camii'nin avlusunda Ak-Genç Genel Başkanı Metin Yüksel'i tabancayla vurarak öldürdüler. Bu olay Ülkücülerle İslamcılar arasındaki gerilimi doruğa çıkardı. Ülkücüler saldırılarını bu cinayetle sınırlamadılar ve birçok yerde Ak-Genç binalarını, MSP il ve ilçe örgütlerini basarak, silahla tarayarak ya da bombalayarak eylemlerini sürdürdüler. İslamcılar da bu saldırılara karşılık vermeye çalıştılar. Ülkü Ocakları'nın kapatılması üzerine yerine kurulan Ülkücü Gençlik Derneği'nin İstanbul bölge başkanlarından Recep Öztürk böyle bir karşı saldırı sırasında gözünden yaralandı (Prof. Ümit Doğanay ve Prof. Cavit Orhan Tütengil'i planlayarak öldürdüğü iddia edildi. Bu iddia, dönemin MHP'sinin askeri kanat liderlerinden Yılma Durak'ın ifadelerinde yer aldı. Recep Öztürk, sözkonusu saldırıda yaralandıktan sonra "Kör Recep" diye anılmaya başladı).

Ülkücülerin yoğun saldırıları karşısında İslamcılar fazla bir varlık gösteremediler ve geri çekildiler. Bu geri çekilişte Akıncıların Sokak pratiğinin sınırlılığı ve silahlı mücadele geleneğinin bulunmayışı önemli rol oynadı. Bu dönemde yayımladıkları bildirilerinde MHP'yi "faşist parti", Ülkücülerini ise "ırkçı-faşist münafıklar" olarak nite-

lendiren Akıncılar yenildi. 1970'li yılların sonlarına doğru çeşitli nedenlerle cezaevlerine giren sınırlı sayıda İslamcı, az oldukları için kendilerine ayrı koğuşlar açılmadığından izin isteyerek solcularla birlikte kalıyorlardı.

İşte, bugün "Ak Parti" kadrolarının büyük ağırlığını, o dönemin MTTB ve Ak-Genç üyeleri oluşturuyor. Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan, MTTB ve Ak-Genç içinden yetişen bir isim. Abdullah Gül, MTTB'nin bir dönem İstanbul başkanlığını yaptı. Bülent Arınç da, ilk örgütsel deneyimlerini MTTB'de kazandı.

Daha da önemlisi, "Ak Parti"nin orta düzey yöneticilerinin (çerkek kadrolarının) büyük çoğunluğu da Ak-Genç üyeliği yapan isimlerden oluşuyor. Bugün çoğu bakan olan ve daha önce Erdoğan'ın İstanbul belediye başkanlığı sırasında, belediyeye bağlı kuruluşlarda üst düzey görevlerde bulunan (birçoğu yolsuzluk suçlamasıyla yargılanıyor) isimlerin tamamına yakını da 1970'li yıllarda Akıncı Gençlik Derneği üyeleri idi. Bir sıfat olarak "Ak" sözcüğü İstanbul Belediyesi'nin kimi projelerinde (Ak-Bil gibi) daha önce de kullanılmıştı.

İşte, "Ak" sıfatı, bir temizlik ve kirlenmemişlik göndermesinden çok -ki kuşkusuz böyle bir amaç da var- ortak bir siyasal tarihe, İslamcı hareket içindeki bir geleneğe ve aslında Erbakan ve arkadaşlarının temsil ettiği "fraksiyon" dan bir farka veya bir ayrılığa işaret ediyor. Özetle; "Ak Parti" ile ima edilen unsur "Akıncılar Partisi" oluyor.

3.5. NECİP FAZIL ETKİSİ

Bugün "Ak Parti" kadrolarının ve/veya yöneticilerinin önemli bir ortak paydası da Necip Fazıl Kısakürek'le olan ilişkileridir. Özellikle radikal çizgideki İslamcı gençlik çevrelerinde büyük etkisi olan; İslam'ın Arabi yorumundan çok "Doğucu" bir yaklaşımı esas alan **Necip Fazıl, Ak-Genç'liler üzerinde de önemli bir nüfuza sahiptir.**

Bülent Arınç ve Abdullah Gül daha lise öğrencisiyken Kısakürek'in etkisi altında olduklarını ve hiçbir konferansını kaçırmadıklarını belirtiyorlar. Aynı etkinin, Erdoğan'da da olduğu, örneğin şiir okuma tutkusunun bu etkiden kaynaklandığı söylenebilir. **Ak-Genç, kendi üst örgütü durumundaki MSP'den daha radikal bir çizgiye sahipti.** Bu özelliği onun Kısakürek gibi isimlerden etkilenmesine yol açıyordu.

Ancak, Kısakürek'in 1977 seçimlerinde MHP'yi desteklediğini açıklamaları ve ülkücü hareketi kamuoyunun önünde övmesi, İslamcı

çevrelerde büyük bir hayal kırıklığı yaratırken, ülkücülere ise radikal muhafazakâr kesimler önünde büyük prestij sağladı. **Kısakürek'in bir tür "İslamcı-Ülkücü Sentezi" oluşturma arayışı**, Erbakan ve MSP'nin hegemonya kurduğu ve sıkıştırdığı bir İslamcı nüfuz alanında kendisine alan açma çabasıydı.

Kısakürek'in bu hamlesinden sonra, MSP'nin gençlik örgütü Ak-Genç'ten ülkücü harekete bazı katılımlar oldu. Bir kesim de, Ak-Genç'ten ayrılarak, Büyük Doğu Akıncıları hareketini kurdu. Bu grup, bugün kamuoyunda **İslami Büyük Doğu Akıncıları-Cephesi (İBDA-C)** olarak bilinen ve bazı bombalama eylemleri ve suikastlarda ismi geçen radikal İslamcı örgütlenmedir. (*binanet.org/ 30.11.2002*)

II BÖLÜM

4- TÜRKİYE'NİN TEPESİNDEKİ ÇATLAK

AKP'nin seçim sistemindeki görülmemiş çarpıklığın da bir sonucu olarak, **kayıtlı seçmenlerin yüzde 25'i, sandık başına giden seçmenlerin ise yüzde 34'ünün oylarıyla Meclis'in yüzde 65'ini ele geçirerek** ezici bir çoğunlukla hükümet olmasının ardından; askeri bürokrasi, batıcı büyük sermaye ve bu partinin temsil ettiği ekonomik ve toplumsal güçler arasında oluşan fiili mutabakatın, henüz bozulmasa bile derin bir yara aldığı görülüyor. Türkiye'nin tepesinde oluşan bu çatlağın, ülkenin yeni küresel düzen içinde yönünü tayin etmekte zorlanmasına da yol açtığı gözlemleniyor.

Neler olduğunu ve neden böyle bir aşamaya geldiğini anlamak için biraz gerilere giderek, AKP'yi ortaya çıkaran koşullara daha yakından bakmanın yararlı olacağını düşünüyorum. Çünkü bugün Türkiye'nin tepesinde oluşan çatlak, AKP iktidarını ortaya çıkaran koşulların hem nedeni hem de bir sonucudur.

Yukarıda da belirttiğim gibi; **AKP'yi 28 Şubat sürecinin "çocuğu" diye nitelendirmek yanlış olmayacaktır.** Anımsanacağı gibi, 28 Şubat 1997 süreci boyunca, Refah Partisi (RP) ve onun devamı olan Fazilet Partisi (FP) içinden "yenilikçi" bir kanat çıkarılmak için ciddi bir operasyon yürütülmüştü. Çünkü, siyasal İslam'ın gücü bir ölçüde kırılmış ve fakat tatmin edici düzeyde bir tasfiye gerçekleştirilememişti. Bu nedenle, Milli Görüş hareketinin iç dinamiklerine dayanan bir tasfiye senaryosunu, tekeli medya desteğinde devreye sokmak kaçınılmazdı.

Bu olgu, durumun iradî yanını, daha da önemlisi sadece bir boyutunu oluşturuyordu. Çünkü, tarihte, doğada ve toplumlarda hiçbir şey 'bir kral otoritesi' tarafından belirlenemez. Çok sayıda etkenin bileşkesi tarihin yönünü saptar, toplumsal gelişmelere yön verir.

Diğer taraftan İslamcı hareket, nesnel konuşların zorladığı kaçınılmaz bir ayrışmaya doğru sürükleniyordu. Böyle bir dinamiğin gi-

derek olgunlaştığı ve harekete geçtiği görülüyordu. İşte, 28 Şubat sürecinden "ders çıkardığı" söylenen, "devletle ve cumhuriyetin temel kurumlarıyla kavga etmeyecek" bir kadro arayışı, bundan sonra hızlandı. Başında **Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Bülent Arınç, Abdüllatif Şener** ve **Dengir Mir Fırat** gibi isimlerin bulunduğu, uzun süredir böyle bir girişime hazırlanan ekip harekete geçti. Bu kadro, şansını önce FP içinde denedi, olmadı. Yukarıda da işaret ettiğim gibi; FP'nin 1. Kongresi'nde genel başkanlığa aday olan Abdullah Gül küçük bir farkla Recai Kutan karşısında yarışı kaybetti.

RP'den sonra FP'nin de kapatılması aranan fırsatı sundu. Daha önce Anavatan Partisi (ANAP)'nden kopan muhafazakâr ekiple birleşen ve büyük medyanın desteğini alan "yenilikçiler", Necmettin Erbakan ekibinden daha hızlı davrandılar ve AKP'yi kurdular. Meclis-teki FP'li milletvekillerinin yarısından fazlası yeni partiye geçti. Her şey yolunda gidiyordu.

4.1. TAŞRA SERMAYESİ İLE ZORAKI UZLAŞMA

Ancak, AKP'ye verilen destek, seçimlerden önce yapılan bütün kamuoyu yoklamalarında bu partinin yüzde 30'un üzerinde bir güce sahip olduğunun anlaşılmasıyla birlikte yavaşladı ve daha temkinli hareket edilmeye başlandı. **Bu kadar büyük ve hükmedici bir güç hem beklenmiyor hem de istenmiyordu.**

Uluslararası sermayenin ve Amerikan iş çevrelerinin temsilcisi gibi davranan Kemal Derviş'in siyasal provokasyonu ile ülke gündemine erken seçim girdi. ABD'nin Irak'ı işgal etmek için Türkiye'den istediği desteğe ve bu yönde yapılan baskılara direnen Bülent Ecevit liderliğindeki 57'inci hükümetin sonu hazırlanıyordu. Bu oyuna Mesut Yılmaz, Hüsamettin Özkan ve son olarak İsmail Cem'in katılımıyla başlatılan "parlamentar darbe" girişimi başarılı olunca, önce Demokratik Sol Parti (DSP) bölündü ve Türkiye bir anda kendisini erken seçimin eşiğinde buldu. Bu karar, **geleneksel siyaset sınıfının, Ecevit'in deyimiyle, "toplu intihar" girişiminden başka şey değildi.** Çünkü, Şubat 2001 ekonomik krizinin yıkıcı etkileri henüz aşılamamış, canı yanan, işini kaybeden ve yoksullaşan kitlelerin öfkesi henüz yatışmamıştı. Kaldı ki, DSP öncülüğünde kurulan koalisyon hükümeti daha üçüncü yılını yeni doldurmuştu ve seçim için bir yıl beklenebilirdi. Ama olmadı.

Erken seçime gidileceği kesinleştikten sonra AKP'ye yönelik

kuşkular ve itirazlar da artmaya başladı. Ancak, AKP yarışı açık ara önde götürüyordu. **Ekonomik krizin yıkıma uğrattığı toplum kesimleri, alt sınıflar, az eğitilmişler, yoksullar, kendisini dışlanmış hissedenenler, tekelci sermayenin tahakkümü altındaki küçük ve orta boy işletme sahipleri** AKP'ye yöneliyordu.

AKP'nin yükselişini belirleyen çok daha önemli başka bir olgu vardı; **servetten ve merkezi iktidardan daha fazla pay isteyen ve "orta ölçekli" olmanın sınırlarını hayli aşmış Anadolu ve/veya taşra sermayesi de tercihini Tayyip Erdoğan'dan yana yapmıştı.** AKP, ılımlı İslami söylemi, devletle çatışma yerine uzlaşma arayışı, Türkiye elitine güven verme ve kendisini bu alanda kanıtlama çabalarıyla, bu tercihin yapılmasını kolaylaştırıyordu. Geleneksel İslamcı siyaset, artık bu kesimleri taşıyamıyordu. Zaten, taşra sermayesinin bazı kesimleri için geçici bir uğrak olan MHP'de, iktidar ortaklığı sırasında derde deva olamamıştı. İslamcı siyasetteki bölünmenin nesnel temelini bu olgu oluşturuyordu.

Bu yükselişin durdurulamayacağını gören **batıcı büyük sermaye, bir uzlaşma ve "koalisyon" yolu aramaya başladı. İstanbul burjuvazisi, iktidarı, büyüyen taşra sermayesi ile paylaşmaya razı olmuştu.** Askeri ve sivil bürokrasi ise bu gelişme karşısında "zoraki" bir uzlaşmadan ve yeni ekibi iktidarda "terbiye" etmekten başka bir yol kalmadığını görüyordu. Elbette bu durum bir tercihten çok zorunluluğa işaret ediyordu.

4.2. DEMOKRAT PARTİ MODELİ

Nitekim, seçimlerden hemen sonra, siyasi yasaklı olan Recep Tayyip Erdoğan üzerindeki yasaklar, Anayasa ve yasalar zorlanarak kaldırıldı. Kimse bu operasyona itiraz etmedi. Muhalefet partisi CHP bile **"durumun normalleşmesi"** adına girişimi destekledi. Erdoğan'ın önünün açılması, varılan uzlaşmanın sözleşmesi gibiydi. Ancak, bu uzlaşma ile AKP hükümetinin iktidar sınırları da çizilmişti.

Gerek AKP'nin dayandığı toplumsal güçler, gerekse seçimlerden sonra ortaya çıkan tabloya bağlı olarak siyaset alanında yapılan yeni düzenlemeler; yukarıda da belirttiğim gibi, Türkiye'nin, 1950'li yıllarda yaşananlara benzer bir süreçten geçtiğini gösteriyordu. AKP'yi iktidara taşıyan koşullar, seçim sonrasında yaşanan gelişmeler ve bu partinin kadro bileşimi "Milli Görüş" geleneğinin yeni bir versiyonundan çok, Demokrat Parti (DP)'yi çağrıştırıyordu. Zaten bu durumu

bir ölçüde gören Recep Tayyip Erdoğan da, "Milli Görüş gömleğini" çıkardığını ilan ederek kendilerini "DP'nin davamı" olarak nitelendirmeye başladı.

4.3. AKP İKTİDARININ SINIRLARINI GÖREMEDİ

Gelgelelim, AKP'nin sergilediği iktidar pratiği, bu uzlaşmanın sınırlarını yeterince kavrayamadığını gösteriyordu. Yeni kadro, derin bir güvensizlik duygusuyla hareket ediyor ve iktidar alanını genişletmek için üst üste hamleler yapıyordu. Örneğin, **AKP daha hükümetinin ilk günlerinde iktidarını sağlamlaştırmak için dışarıdan yani Batı'dan ve ABD'den icazet almaya yönelmişti.**

Diğer taraftan, ezici Meclis çoğunluğunun, seçim sistemindeki garabetin de bir sonucu olduğunu unutan AKP, sürekli olarak "kırmızı çizgileri" aşıyordu. İktidara hazır olmadığı kısa sürede ortaya çıkmıştı. **Yeterli bir kadro birikimine sahip olmadığını her adımıyla ortaya koyuyor, sermayenin genel çıkarlarının yerine, büyüyen taşra burjuvazisini kollayan bir siyaset izliyordu.**

Devleti, köhnemiş ve artık ülkeyi taşıyamayan Soğuk Savaş zihniyetinden çıkararak, 21. yüzyılın ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırmaya çalışan Türkiye elitinin aksine, AKP onu daha da geriye çeken bir tutum takmıyordu. İşte "kadrolaşma" fırtınası bu nedenle kopmuştu. AKP, bütün beklentileri boşa çıkaracak şekilde bir Soğuk Savaş dönemi partisi gibi hareket ediyordu. Bu kadro ve anlayışla yeni küresel düzen içinde büyük güçler arenasına çıkmak mümkün değildi. Sıkıntı buradaydı.

Örneğin AKP, Avrupa Birliği (AB) için uyum yasalarını hazırlarken küçük kurnazlıklara başvuruyordu. AB uyum yasalarının hiçbir şekilde konusu olmadığı halde, işi gücü bırakmış "her apartmana bir mescit" gibi tuhaflıkları paketin içine yerleştirmeye çalışıyordu.

Durum böyle olunca, önce Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ardından da (TÜSİAD) Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği gibi büyük sermaye örgütleri AKP'yi önce eleştirmeye, ardından da yüklenmeye başladılar. Gerek Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün -ki hükümetle uyumlu bir görüntü sergileyerek geleceğe, örneğin cumhurbaşkanlığına yatırım yapıyordu- kimi çıkışları, gerekse Milli Güvenlik Kurulu (MGK)'nun hükümetin AB'ye hazırlık için çıkarmaya çalıştığı "6. Reform Paketi" hakkında koyduğu şerhler, bu gelişmenin işaretleri olarak okunabilirdi.

Ortaya çıkan çatlağın bir nedenini de, Türkiye'nin yeni uluslararası düzende yönünü tayin etmekte yaşadığı tereddütlerde aramak gerekiyor. Çünkü, AKP'nin belirgin bir dış politikasının olmadığı anlaşılıyordu. Örneğin; AKP Irak Savaşı'ndan önce izlediği "tutarsız ve ikircikli" politikalar nedeniyle ABD karşısında büyük bir güven kaybına uğramış durumdaydı.

Ancak, AKP kurmaylarının bütün geleceğini AB'ye kapağı atmak üzerine kurduğu da belliydi. Çünkü **AKP, AB üyeliğinin, hatta üyelik sürecinin getireceği "özgürlük" ortamının ılımlı İslami programını hayata geçirmek için uygun bir ortam sağlayacağını düşünüyor**du. Önde gelen AKP teorisyenleri sürekli olarak bu görüşü işliyordu. Böylece liberal çevreleri de yanlarına alacaklarını hesaplıyorlardı. Bu hesapta pek yanıldıkları söylenemezdi.

Öte yandan, **ülke ekonomisinin yıkımı ve ulusal zenginliklerin tasfiye ve transferiyle sonuçlanacak bir sürece (ve IMF'ye) teslim olan AKP**, uluslararası ilişkilerdeki farklılaşmayı da yeterince doğru okuyamıyordu. Böylece giderek, bizzat bazı sermaye çevrelerini de içine alan daha sert bir ulusalcı tepkinin de hedefi haline geliyordu.

Eğer AKP, 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra ortaya çıkan zoraki uzlaşmanın sınırlarını görür ve kendisine çizilen alan içinde iktidar oyununu oynarsa, bir dönem daha hükümet edebilir. Yok eğer iktidar alanını genişletme çizgisini sürdürürse, örneğin **Cumhurbaşkanlığını, Silahlı Kuvvetleri ve Yüksek Yargıyı ele geçirmeye yönelirse, Türkiye yeni bir siyasal krize hazır olmalıdır.** (bianet.org 07.06.2003)

5- G-8 ZİRVESİNDE BLR AKSESUAR; ERDOĞAN

Dünyanın en zengin ve ileri sanayi ülkelerinden oluşan G8 (Grup-8) forumunun 2004 toplantısı, 9 Haziran'da ABD'nin Georgia Eyaleti'nde See Island'da gerçekleştirildi. Bu zirve, örgütün Soğuk Savaş sonrasındaki en önemli toplantılardan biriydi. Çünkü, **ABD'nin gezegene egemen olma siyasetinin tayin edici etaplarından birini oluşturan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) resmi olarak ilk kez bu zirvede gündeme getirildi.**

BOP'un hedefleri, içeriği, çapı ilk kez bir belge şeklinde bu zirvede ortaya konuldu. O güne kadar, daha çok bazı açıklamalar, yorumlar ve makalelerden yola çıkılarak tartışılan BOP, böylece daha somut bir emperyal siyaset haline geldi.

G-8 ülkelerinin 9 Haziran 2004 zirvesinin Türkiye ve AKP bakımından da özel bir önemi vardı. Çünkü, AKP'nin bir siyasal parti ve proje olarak BOP'un içine nasıl yerleştirildiği ve Türkiye'ye biçilen rol bu zirvede açıkça ortaya çıkıyordu.

Bu nedenle, söz konusu zirvenin gündemine, nelerin tartışıldığına ve yaşananlara bu çalışmayı tamamlayan bir derinliği olması bakımından biraz daha yakından bakmakta ve analiz etmekte yarar var.

Bilindiği gibi, daha önce ismi G-7 olan ve ABD, Almanya, Fransa, İtalya, Kanada, İngiltere ve Japonya'dan oluşan örgüte, Rusya'nın da -kendi ısrarı sonucu- katılmasıyla üye sayısı sekize çıktı. Rusya'nın bu örgüte katılma isteği, bir tür yakın kontrol imkânı da verdiği için diğerleri tarafından kabul edildi. Bu üye bileşimine bakıldığında, her konuda ortak kararların alınması pek mümkün görünmüyor. Ancak, dünyanın yoksullarına karşı bir kutup oluşturduğu da açık.

See Island zirvesinde **BOP** (ismi daha sonra 'Genişletilmiş Ortadoğu Projesi' olarak değiştirildi), doğrudan ABD Başkanı George W. Bush tarafından sunuldu. **Kuzey Afrika'nın Atlantik kıyısındaki ülkesi Fas'tan Asya içlerine kadar uzayan ve 22 İslam ülkesini de içine alan bu geniş coğrafyada, rejimleri değiştirmeyi öngören proje**, ABD tarafından adeta bütün dünyaya dayatıldı.

5.1. DEMOKRATİK ORTAK!

Bu nedenle, zirveye ilk kez Grup üyeleri dışından ülkeler de davet edildi. Bush tarafından davet edilenlerden biri de Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan oldu. Başkan Bush'un Erdoğan'a davetinin "demokratik ortak" sıfatıyla yapıldığı açıklandı. Türkiye'nin yanı sıra aralarında Mısır, Tunus ve Ürdün'ün de bulunduğu bazı Arap ülkeleri de davet edilenler arasındaydı. Ancak bu ülkeler toplantıya katılmayacaklarını bildirdi. Erdoğan ise Bush'un davetine icabet ederek 8-10 Haziran 2004 tarihlerinde ABD'de olacağını açıkladı. Gazetelerde bu davet, "Erdoğan zenginler zirvesinde" gibi, malum aşağılık kompleksinin her satıra sızdığı başlık ve haberlerle verildi.

Bölgedeki Batı'ya yakın Arap ülkelerinin zirveye katılmıyor oluşu sürpriz değildi. Çünkü See Island'da yapılacak G-8 zirvesine BOP'un sunulacağını ilk duyuran Londra'da Arapça yayınlanan El Hayat gazetesi oldu. Bunun ardından, İran, Suriye, Suudi Arabistan,

Ürdün, Lübnan ve Mısır bu projeye karşı olduklarını duyurdular ve protesto ettiler. Bölge gazetelerinde ve televizyonlarında yoğun şekilde BOP'u eleştiren yazılar ve programlar yayımlandı. Bu yazı ve programlarda, "Dışarıdan dayatılacak düzenle bölge halklarının iradesinin hiçe sayıldığı" belirtiliyordu. Dolayısıyla davete "hayır" diyen ülke yönetimleri, davet sahipleri tarafından bir süre sonra tasfiye edilme olasılığı ile yüz yüze geleceklerini biliyorlardı.

Recep Tayyip Erdoğan'ın ise, zirvede "İslam ile demokrasinin birlikte yaşanabileceği örnek bir ülkenin lideri" olarak konuşma yapacağı belirtiliyordu. Öyle de yaptı. Bu resmi takdimden de anlaşılıyordu ki, Türkiye BOP'un merkezinde yer alacak ve kilit rol oynayacak bir ülkedi. En azından başlangıç aşamasında böyle görülüyordu.

Nitekim Başbakan [Recep Tayyip Erdoğan'ın](#) bu zirvenin ardından yapılan AKP ilçe kongrelerinde, "[Türkiye'nin BOP'un eşbaşkanı olduğunu](#)" övünerek ilan etmesi, [AKP'nin Ortadoğu'da ve İslam dünyasında üstlendiği rolü apaçık ortaya koyuyordu](#). ABD'nin Ankara Büyükelçisi'nin 2006 yılının başında yaptığı önemli bir açıklama da Ankara'nın BOP karşısındaki pozisyonunu teyit ediyordu.

"Türkiye bu projenin lideridir. Türkiye, demokrasisini başarılı kılan unsurlar ve kurumların neler olduğunu, nasıl işlediğini ve nasıl geliştirileceğini göstererek bölgedeki ülkelere liderlik ediyor." (Akt. *Fikret Bila, Milliyet gazetesi, 03.03.2006*)

5.2. TÜRKİYE'DEN MODEL OLUR MU?

Bu zirvede Türkiye'nin diğer Ortadoğu ülkelerine resmen "model ülke" olarak sunulma olasılığı da güçlü beklentiler arasındaydı. Bu durumun Türkiye'de hükümet ile ordu arasında yeni bir gerilime yol açacağını tahmin etmek güç değildi. Nitekim, dönemin [Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ](#) (2006 Ağustosunda Kara Kuvvetleri Komutanı oldu) 2004'ün Mart ayında yaptığı ABD ziyaretinin ardından, bu gezinin resmi gündemiyle hiç ilgisi olmadığı halde, "Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine modellik yapma gibi bir iddiasının bulunmadığını" söylemişti. Başbuğ, "[Bazıları Türkiye için 'İlimli İslam devleti modeli' gibi kavramlar ortaya atıyor. Oysa, hem laik hem İlimli İslam devleti bir arada olmaz](#)" diyerek,-bu yönde yapılan telkinleri de dolaylı olarak doğrulamıştı.

Ülkede böyle bir gerilimin olduğunu örtük şekilde Erdoğan da doğruluyordu. Davetin resmen iletildiğinin kamuoyuna yansıdığı gün

(27 Mayıs 2004) konuya ilişkin soruları yanıtlayan Erdoğan, "Türkiye örnek ülke olacaktır. Bu konuda hiç şüphemiz olmasın. Örnek ülke olmak bizi küçültmez, aksine büyütür. G-8 zirvesinde ağırlıklı olarak Ortadoğu ele alınacak" diyordu.

Aslında Türkiye'nin "model ülke" olarak yeniden dizayn edileceği çok daha önceden belliydi. Tasarlanmış ve planlanmıştı. Örneğin, CIA'nın Ortadoğu Masası eski şeflerinden, ABD'nin Türkiye ve İslam siyasetlerinin oluşturulması konusunda uzun süre Beyaz Saray'a danışmanlık yapan Graham Fuller, *Foreign Affairs* dergisinin Mart-Nisan 2002 tarihli sayısında şunları yazıyordu:

"Türkiye kesinlikle bir model haline gelmektedir. Çünkü, Türk demokrasisi katı devlet ideolojisini yıkmakta ve gönülsüz de olsa, ülkenin gelişmekte olan demokratik ruhu ve kamuoyunun önemli bir kısmı geleneği yansıtan İslami hareket ve partilerin doğuşuna izin vermektedir." (*Graham Fuller, Foreign Affairs, Washington, Mart-Nisan 2002*)

Fuller, bu çalışmada da değinildiği gibi, bir kehanette bulunarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelişini de haber vermişti. Ona göre Türkiye bu iktidarın, yani AKP'nin sayesinde "model" olacaktı. Elbette bu yaklaşım sadece yönetim üzerinde etkili bazı stratejistlere ait değildi. ABD'nin hemen bütün politika yapıcıları ve emperyal vizyonlu entelektüellerinin görüşleri de aynı yöneydi. Sözgelimi, ünlü "Uygarlıklar Çatışması" teorisinin babası olan Samuel P. Huntington, El İttihad isimli Arap gazetesine verdiği (12 Mayıs 2004) bir demecinde şöyle diyor:

"Müslümanlarda Avrupa kültürü yoktur. Türkiye için en iyi yol, İslam dünyasına dönmektir. Güçlü ordusu ve demokratik rejimi, Türkiye'yi İslam dünyasının liderliğine aday yapmaktadır." (*Akt. Yalçın Doğan, Hürriyet gazetesi, 27.05.2004*)

5.3. TÜRK ORDUSU GOP/BOP'A KARŞI MI?

Öte yandan, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin koyduğu rezervlerden hareketle, askerlerin BOP'a bütünüyle karşı çıktığı sanılmamalı. Silahlı Kuvvetler sadece Türkiye'ye biçilen role itiraz ederek, "İlimli İslam" stratejisine karşı çıkıyor, BOP'a değil...

Çünkü Org. İlker Başbuğ, yine aynı konuşmasında BOP'un "Bölge ülkeleri için yararlı ve gerekli" olacağını söylüyordu. Yani, Tür-

kiye için geri olan bir pozisyon, Araplar için ilerletici olabilir demek istiyordu.

Nitekim, Genelkurmay Başkanlığı tarafından düzenlenen ve 27 Mayıs 2004 günü Harp Akademileri'nde başlayan "Türkiye, NATO ve AB Perspektifinden Kriz Bölgelerinin İncelenmesi" konulu sempozyumun açılışında da konuşan Org. İlker Başbuğ, TSK'nin rezervlerinin neler olduğuna da açıklık getirdi:

"Türkiye'den hareketle nüfusunun büyük bölümü Müslüman olan ülkelerin kolaylıkla demokratik bir yapıya dönüşebileceği sonucunu çıkarmak yanıltıcı olabilir. Burada dikkatten kaçırılan husus, laikliğin Türk demokrasisinin gelişmesinde ana itici güç oluşudur. Laiklik sürecini yaşamayan ülkelerin demokratik bir yapıya kolaylıkla ulaşabileceğini söylemek bir iddiadan ileriye geçemeyebilir." (Cumhuriyet, 28.05.2004) **Başbuğ, aslında TSK komuta kademesinin eğilimini dile getiriyor ve "BOP olsun ama laiklik temelinde uygulansın" demek istiyordu.**

Ancak, uygulanıp uygulanamayacağı bir yana, bu konudaki kararın çoktan verildiği biliniyor. Daha da önemlisi, bu projenin AKP yönetiminin işine geldiği de anlaşılıyor. AKP, ABD'nin yürüttüğü ılımlı İslam stratejisini, Türkiye'deki geleneksel iktidar blokunun bileşimini değiştirecek bir imkân olarak değerlendirmek istiyor.

Bunun anlamı, ordunun ve laik elitin bu blok dışına itilmesi oluyor. Ayrıca AKP daha iktidarının ilk yılında, bu projenin Türkiye'de düşük yoğunluklu bir İslamizasyona yol açacağını görüyor ve o nedenle geleneksel siyasal hedefleriyle örtüştüğünü düşündüğü bu stratejiyi "tarihi bir fırsat" olarak kullanmak istiyordu.

5.4. İÇ VE DIŞ DİNAMİKLER MESELESİ

Bir önceki bölümde de değindiğim gibi, **Erdoğan'ın siyasi danışmanlarından Dr. Yalçın Akdoğan** bu durumu, "Son 200 yıldır ilk kez dış dinamiklerle iç dinamikler birleşti" diye açıklıyor. Dış dinamikler, ABD'nin BOP'u ve ılımlı İslam projesi oluyor, iç dinamikler ise AKP'ye verilen oylar ve İslamcı siyasal örgütlenme.

Bu yönelimin Türkiye'nin tepesinde bir bölünme ve çatışma yaşanmadan gerçekleşmesi zor görüyor. **AKP bu süreçte ABD'ye neredeyse "tam teslimiyet" anlayışıyla yaklaşırken, TSK'nin ise AB'ye temkinli bir yönelim içinde olduğu dikkatlerden kaçmıyor.** Ancak, bu-

nun bir çaresizlik hali olduğu da anlaşılıyor. Bu nedenle, hiç beklenmedik anda, sürpriz seçenekleri de beklemek gerekiyor.

Diğer taraftan, **Cumhuriyetin kurucu ilkelerinin büyük ölçüde budanmasıyla sonuçlanacak İslamcılaştırma siyasetinin de** bir sınırının olduğunu açık. Belçika'nın başkenti Brüksel'de 12 Mayıs 2003'te düzenlenen Avrupa Güvenlik Forumu için Henry J. Barkey tarafından hazırlanan, "Türkiye'nin Stratejik Geleceği; ABD Perspektifi" başlıklı raporda şöyle deniyor:

"Türkiye'nin artan stratejik değeri, bu ülkenin iç istikrarını ABD'li politika belirleyicileri için daha da önemli bir kaygı haline getirmiştir. Türkiye'deki istikrarsızlık potansiyel olarak, ister İslami isterse ulusalcı yönelimli olsun, Batı karşıtı güçlerin yükselişine yol açabilir ki, bu da kritik önemdeki askeri tesislere erişimin reddedilmesine ve Ortadoğu'da bütün ortamın değişmesine neden olabilir." (*Akt. Özcan Buze, Teori Dergisi Sayı: 172*)

Sonuç olarak, Türkiye'nin düşük yoğunluklu da olsa bir İslamcılaştırma tehdidiyle karşı karşıya olduğunu görmek ve kabul etmek gerekiyor. Dolayısıyla, "yukarıda" bir iç çatışmanın yaşanacağını beklemek de gündüz rüya görmek olmayacaktır. Sorun bunun yöntemine ve dozuna ilişkindir. Türkiye'nin bütünüyle "elden çıkmayacağı" bir dönüşüm öngörülmektedir. Ancak, tam da bu bakımdan ortada bir açmaz var. **Hem AKP'nin Türkiye'yi Batı'dan koparmadan İslam dünyasına taşıması isteniyor hem de bu dünyayı değiştirmesi.** Bu paradoksu en açık şekilde yakalayanlardan biri dönemin Yeni Şafak yazarı Ahmet Taşgetiren oldu:

"Bir paradoks var; AKP'nin hem 'İslamcı bir iktidar olmaması' isteniyor hem de 'İslamcı bir iktidar olup' İslami ve İslam dünyasını değiştirme misyonunu üstlenmesi bekleniyor." (Ahmet Taşgetiren, Yeni Şafak, 22.1.2004)

Bu mümkün mü? Rivayet muhtelif, (bianet.org / 29.05. 2004)

6- TÜRKİYE'NİN YENİ FETRET DÖNEMİ

İstanbul'da 15 ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde patlayan bombalar, Türkiye'nin küresel düzen içindeki yerinin yeniden tanımlanması tartışmalarını da tetiklemiş görünüyordu. El Kaide bağlantılı İslamcı bir örgütlenme tarafından gerçekleştirilen eylemlerde onlarca kişi yaşamını yitirdi. Ölenler arasında İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosu da

vardı.

Türkiye'de Sineoglara, İngiliz Başkonsolosluğu'na ve İngiliz-Yahudi sermayesinin uluslararası bankalarından HSCB'ye yönelik kanlı eylemlerin, daha önce Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İspanya, Irak, Suudi Arabistan ve Tunus'ta gerçekleştirilen, İslamî renkli saldırılardan farklı değerlendirildiğini söylemek mümkündür.

Türkiye'ye bir test alanı olarak bakılıyordu; ılımlı İslam ile radikal İslâmın kapışacağı tarihsel, kültürel ve sosyolojik bir alan. Saldırılarından hemen sonra Batı basınında, "Sandık bombayı yenecek mi?" diye soruluyordu. Sandıkla işaret edilen AKP ile onun hükümet ettiği Türkiye oluyor, bomba ise radikal İslamı simgeliyordu.

Batı, 11 Eylül 2001'de New York'ta "Dünya Ticaret Merkezi" adı verilen ikiz gökdelenlere yönelik yıkıcı saldırılardan sonra, Atlantik ötesi ve berisiyle, küresel bir tehdit olarak algıladığı radikal İslam'a karşı çözümü, giderek artan oranda, ılımlı İslamı güçlendirmekte arıyordu.

Çevresine baktığında bu modele en uygun ülke olarak Türkiye'yi görüyordu. Çünkü; henüz ileri sanayi ülkesi olmasa bile, sanayileşmiş; diğer Müslüman ülkelerle karşılaştırıldığında üretim yeteneği gelişmiş; modernleşme yolunda ileri sayılabilecek adımlar atmış; iyi-kötü işleyen bir parlamenter düzeni ve laiklik geleneği olan Türkiye; özellikle ABD için 11 Eylül eylemlerinden sonra giderek farklı bir anlam taşımaya başlıyordu. Denilebilir ki, İstanbul'da yapılan saldırılar bu "anlamı" daha da güçlendirmişti.

Artık, hem ABD hem de Avrupa'daki Amerikancı çevreler, geçmişten farklı olarak Türkiye'ye yeni bir rol biçmeye hazırlanıyordu. Doğrusu, Almanya ve Fransa gibi diğer Batı Avrupa ülkelerinin de bu role pek itiraz ettikleri söylenemezdi. Dolayısıyla, daha önce "modern, laik ve demokratik bir Müslüman ülke" olarak İslam dünyası için örnek oluşturduğu belirtilen Türkiye, -ki bu söylem neredeyse bir klişe haline gelmişti- bundan sonra "ılımlı İslam" ülkesi olarak bütün Doğu'ya "model" olarak sunulmak isteniyordu.

Bu yönde Batı basınında çıkan yazılarda gözle görülür bir artış vardı. Türkiye'de AKP hükümetinin, bu model için "ideal" bir politik araç ve ortam oluşturduğu da, hiçbir ciddi kanıt ve deneye dayanmasa bile, sıkça tekrarlanıyordu. İşte, ABD Başkanı G. W. Bush ve İngiltere Başbakanı Tony Blair'in İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki İngiliz

Başkonsolosluğu'na ve Levent'teki HSBC'ye yönelik 20 Kasım 2003 saldırılarından üç saat sonra birlikte kameraların önüne geçerek, canlı yayında Türkiye'yi "küresel teröre karşı savaşta bir cephe ülkesi" olarak tanımlamasının arkasında yatan politik değerlendirme buydu.

Batı basını ve ABD'deki enstitü ve vakıflarda geliştirilen bu tezler, küçük bir sapmayla hemen Türkiye'de de yeniden üretilmeye başlanıyordu. Özellikle İslamcı basının bir kesimi utangaç şekilde bu yönde yayınlar yapmaya, "derin" analizler üretmeye yöneliyordu. Cengiz Çandar gibi isimler ise, durumdan vazife çıkararak bu siyasetin fikrî arka planını inşa etmeye girişiyordu.

6-1. BOP/ GOP VE İLİMLİ İSLAM

Bu fikrî arka plan; aslında ABD'nin gezegene hâkim olma stratejisini formüle ettiği, "Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi" ve projenin en önemli siyasal etabı olan Büyük veya Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (BOP/GOP) diye isimlendirilen stratejik planlamadır. ABD'nin, **yeryüzünün en zengin enerji havzalarının bulunduğu Merkezi Avrasya'yı (Ortadoğu ve Hazar havzası)** denetim altına almak için geliştirdiği GOP'un en önemli boyutunu ise, hiç kuşkusuz "İlimli İslam" stratejisi oluşturuyordu.

Çünkü, hiçbir rejim sadece askerî ve siyasal zorla ayakta kalamazdı. Bu durum, siyasal ve sosyolojik bir olgu, daha da önemlisi tarihsel derslerden biridir. Dünyanın en kötü ve zorba yönetimleri bile, örneğin çöpleri toplamak ve fırınları çalıştırmak zorundadır. Dolayısıyla asgari bir toplumsal destek oluşturulmadan hiçbir baskıcı yönetim ya da diktatörlük sürdürülemez. Aynı şey askerî işgaller ve sömürgecilik için de geçerlidir. İşgal ya da sömürgeciliğin sürdürülebilmesi için **etkili bir işbirlikçi sınıf** ve belli bir toplumsal destek veya kayıtsızlık gereklidir.

İşte GOP ve İlimli İslam siyaseti, Ortadoğu ve İslam coğrafyasında ABD işgaline, neo-klasik sömürgecilik girişimine toplumsal ve siyasal rıza üretmek için geliştirilen bir stratejik bir planlamadır.

Özetle İlimli İslam, batılı değerlerle uyumlu, siyasal olarak ABD'nin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş, sınırların yeniden çizildiği ve nihayet rejimlerin bu amaca uygun olarak değiştirilmesinin öngörüldüğü GOP'un taşıyıcı kavramıdır. Ve bu kavram/stratejik planlama bizi getirip AKP'nin ve Fethullah Gülen hareketinin kapısına koyar.

6.2- FETHULLAH GÜLENİN MİSYONU!

Çünkü İlimli İslam projesinin, içeriden, bölgenin tarihsel ve kültürel ortamından beslenen, dahası teolojik zeminde bir taşıyıcıya ihtiyacı vardı. ABD için çok önemli olmakla birlikte, AKP, politik bir parti olarak bu ihtiyacı tam olarak karşılayamazdı. İslami bir kanaat önderi ya da etkili bir tarikat liderinin de katkısı ve desteği gerekliydi. Bu isim, geniş bir örgütsel ağa, mali güce ve yaygın bir etkileme alanına sahip olan Fethullah Gülen'den başkası değildi.

Bugün **Fethullah Gülen**, "Dünya denilen geminin kaptanı" olarak nitelendirdiği **ABD'nin otorite ve iradesine, İslami hedeflere ulaşmak için boyun eğilmesi gerektiğini vaaz ediyor**. Dolayısıyla Gülen, ABD'nin "İlimli İslam" projesinin teolojik ve felsefî arka planını oluşturmaya soyunmuş gönüllü bir tarikat lideri portresi çiziyor. ABD, GOP'un teolojik arka planını hazırlayacak "âlimler" aradığında Fethullah Gülen "buradayım" diye elini kaldırmıştı.

Aslında Fethullah Gülen, daha yolun başından itibaren **ABD ve onun istihbarat örgütleriyle ilişkili bir isimdi**. Gülen, Soğuk Savaş yıllarında, yani daha 1960'lı yılların başında, Komünizmle Mücadele Derneği (KMD)'nin Erzurum Şubesi Yönetim Kurulu üyesiydi. **ABD**, Türkiye yakın tarihinin en demokratik denebilecek anayasasını getiren **27 Mayıs 1960 hareketinin önünü kesmek için, istihbarat örgütü CIA aracılığıyla KMD'yi kurdurmuştu**. Bu dernek, denilebilir ki, **Türkiye'de emperyal istihbarat örgütleriyle ilişkili ilk Soğuk Savaş örgütlenmesiydi**. Bugün Türkiye'de İslamcı alanda siyaset yapan birçok isim bu derneklerde yetişmişti. Örneğin, Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan Malatya KMD başkanıydı. Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) de bu tip derneklerden biriydi. AKP'nin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül gibi birçok İslamcı politikacıda MTTB'nden yetişmiş, yöneticilik yapmıştı. **Gelenekte bu vardı! Kendi ideolojik-siyasal projelerini (şeriatı) hayata geçirmek için gerektiğinde batılı emperyal güçlerle işbirliği yapmak...**

6.3. İLİMLİ İSLAM'IN YEŞİL KUŞAKTAN FARKI

İlimli İslam projesini, **Soğuk Savaş yıllarında yine ABD patentli olan ve Sovyetler Birliği'ni güneyden kuşatmayı amaçlayan "yeşil kuşak" stratejisi ile karıştırmamak** gerekiyor.

Çünkü, "yeşil kuşak" siyaseti, radikal ya da ilimli olduğuna bakılmaksızın her İslami harekete, anti-komünist olmak şartıyla sınırsız

destek verdi. Sönümlenmeye başlayan İslami duyarlılıkları besledi, büyüttü, örgütledi ve kıskırttı. Çoğu ülkede İslamcılarının ellerine silah verdi, onları donattı (El-Kaide bu tip örgütlerden sadece biriydi). Onları bir soğuk savaş gücü olarak hazırladı ve iç savaş aygıtı olarak konumlandırdı. Bu politikanın ismi realizm (gerçekçilik), bunu savunanların sıfatı da realistlerdi.

İlimli İslam projesi ise, Müslüman dünyayı bölmeyi, kendisine yönelik politik bir tehdit haline gelen radikal İslami yalnızlaştırmayı ve ezmeyi amaçlıyor. Bu nedenle, söz konusu Projenin ilk sonuçları, dünyada ve Türkiye'de radikal İslam'ın ezilmeye çalışılması olacaktır.

Diğer taraftan; İlimli İslam projesinin Türkiye bakımından önemi ise çok yönlüdür. Çünkü; Türkiye'nin kısa ve orta vadede politik yapılanmasını, toplumsal hayatını ve kültürel şekillenmesini derinden etkileme potansiyeline sahiptir. Bu emperyal proje, Türkiye'de rejimin ve toplumsal yaşamın niteliği, rengi ve geleceği ile ilgili bir çatışmanın yolunu döşemiş ve bugün ülkeyi, derin bir krizin eşliğine getirip bırakmıştır.

Bu boyutu ve özelliğiyle, Türkiye'nin bugün yaşadığı gerilimin 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 krizlerinden hem nitelik olarak hem de çatışan güçlerin dizilişi bakımından çok farklı olduğunu görmek gereklidir. Kaldı ki nitelik farkı, kaçınılmaz olarak bölünmenin karakterini de belirlemektedir. Türkiye'nin, kırılmalara uğrasa da, 80 yıllık cumhuriyet birikimi ile geleceği arasında yaşanan bir gerilimdir bu.

Batı ve ABD'yi yönetenler, Türkiye'nin sahip olduğu laik düzen nedeniyle İslam dünyasından onları etkileyemeyecek kadar uzaklaştığını, bu nedenle cumhuriyetin ve laiklik ilkesinin yeniden tanımlanarak İlimli İslami bir yoruma kavuşturulması gerektiğini düşünüyor. İşte bu anlayış AKP kurmayları tarafından açıkça sahipleniliyor ve savunuluyor.

Örneğin, TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın 23 Nisan 2006 günü yaptığı konuşma ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın kimi açıklamaları hiçbir yoruma gerek bırakmayacak bir açıklıkla bu yaklaşımı ortaya koyuyor. Bu politik hamle, toplumu cumhuriyetin başlangıç ilkeleriyle İslami hukuk (şeriat) arasında bir ortalama almaya zorluyor. Bunun adı da İlimli İslam oluyor.

6.4. YENİ FETRET DÖNEMİ

Bilinmeli ve beklenmelidir ki, "ılımlı İslam" projesinin Türkiye'de gerçekleştirilmesinin çeşitli güçlükleri bulunmaktadır. Öncelikle söylenecek şey şudur; **Soğuk Savaş döneminde sola karşı bir kalkan olarak kullanılan İslamcı hareketler, devlet tarafından korunup kollanırken artık böyle bir ihtiyaç yok.** Türkiye'nin cumhuriyetçi geleneğe sahip güçlerinin yanı sıra, komünizmin bir tehdit olmaktan çıkması nedeniyle batıcı Türkiye elitinin önemli bir kesimi de bu projeye, en hafif deyişle sıcak bakmıyor.

Bugün Türkiye'nin egemen güçleri arasında bir yön ve program farklılaşması oluşmuş durumda. Toplum ise yön duygusunu yitirmiş ve şaşkın. Ayrıca, ortada çok daha önemli bir güçlük var; bütün sorunlarına karşın, Türkiye laikliği büyük ölçüde içselleştirmiş ve bu yönde gelenek oluşturmuş bir ülke. Şiddetli bir iç politik çatışma yaşamadan bu projeyi gerçekleştirmek çok zor.

Türkiye, deyim ugunsu bugün yeni bir "fetret" dönemi yaşıyor. Ülke, tıpkı 1402 Ankara Savaşı yenilgisinden sonraki Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi şehzadeler arasındaki bir iktidar mücadelesine sahne oluyor.^[1]

Başka bir anlatımla, merkezi otoritenin zayıflaması ve Türkiye eliti arasında yaşanan yön ve program farklılaşması sonucu ülkede bir iktidar parçalanması / dağılması yaşanıyor. Farklı güç ve iktidar odakları ortaya çıkıyor ve etkinlik alanlarını genişletmeye çalışıyor.

Bunun anlamı şudur; **Türkiye'nin tepesinde bugün bir kurumlar savaşı yaşanıyor. Hükümet ve Meclis çoğunluğu; Cumhurbaşkanlığı, Yüksek Yargı, Üniversiteler ve Türk Silahlı Kuvvetleri ile çatışıyor. Polis, TSK'ya ve yüksek yargıya karşı hükümetin emrinde örtülü operasyonlar yapıyor.** Her güç odağı, bütün iktidarı eline geçirmek için kıyasıya bir mücadeleye girmiş durumda.

Fetret dönemlerinin kalıcı olması ve çok uzun sürmesi doğası gereği mümkün değildir. **Ya güçlü bir şehzade çıkacak ve diğerlerini tasfiye ederek bütün iktidarı elinde toplayacaktır** -ki Osmanlı'da da böyle olmuş ve Mehmet Çelebi diğer şehzadeleri yenerek, parçalanmaya son vermiş ve bütün iktidara egemen olmuştur- **ya da bu süreç,**

---

¹ Bilindiği gibi; Yıldırım Beyazıt'ın Özbek-Türk Hakanı Timur Lenk'e yenildiği ve esir düştüğü 1402'de yapılan Ankara Savaşı'nda, Osmanlı mülküne (devlet düzenine) Timur tarafından dokunulmamış, ancak merkezi iktidar şehzadeler (padişah çocukları) arasında parçalanmıştı.

Ülkede bir dağılma ve çözülmeyle sonuçlanacaktır.

İşte Türkiye böyle bir eŐikte duruyor **ve ülke, bir uzlaşma gerçekleŐmezse, Şiddetli bir çatıŐmaya doğru hızla sürükleniyor.** Gerçekleşecek bir uzlaşmanın da toplumu ve ülkeyi her halkrda tarihsel, siyasal, hukuki ve kültürel bakımdan geriye ekeeği kesin görünüyor.

İktidar savaşının taraflarından biri olan AKP'nin yanında, onunla ittifak halindeki Fethullah Gülen rgt de bulunuyor. **Devleti ve toplumu içeriden fethetmeye çalışan sinsi bir strateji izleyen Gülen ekibi, ABD'yi de arkasına almış görünüyor.** Dolayısıyla ABD, ılımlı İslam projesine destek verdiği sürece -ki kısa vadede bu desteğin süreceği anlaşılıyor- etkili olmayı sürdüreceklerini görmek gerekiyor.

6.5- UZLAŞMA MÜMKÜN M?

Çatışma ve kırıma kaçınılmaz. Kaçınılmaz çünkü, **"ılımlı İslam" projesinin gerçekleŐtirilmesi için, Cumhuriyet'in kurucu ilkelerinin en azından sorgulanarak yumuşatılması ve revize edilmesi zorunludur.**

Bu girişimin sonucu, yukarıda da belirtildiği gibi, bir "ortalama" alınması demektir. O nedenle, İslamcı yazarların yanı sıra kimi 'saf liberaller de sık sık Türkiye'de "bağnaz bir laiklik" olduğunu ve bunun yumuşatılması gerektiğini yazıyorlar.

Ancak, her "ortalama" tarihsel ve kategorik olarak bir gerileme demektir. Başka bir anlatımla, "ortalama almak" başta laiklik olmak üzere, Cumhuriyet'in başlangıç ilkelerinde bir kırıma anlamına gelir ki, bu da Şiddetli bir gerilimi içinde taşımaktadır.

Ancak, bugün bir "uzlaşma" diye sunulacak ve "millet devlet barıŐması" gibi fiyakalı bir denklemlle savunulacak ortalama alma girişimi, Türkiye'yi bir Suudi Arabistan ya da İnan yapma projesi değildir. Bunun tarihsel, demografik ve kültürel nedenlerle mümkün olmadığı bilinmektedir. Ancak, Türkiye'nin de süreç içinde bir Pakistan, Malezya veya Endonezya haline getirilmesi, bu çevreler tarafından mümkün görünmektedir. Hedef büyük ölçüde budur.

İşte AKP ve Fethullah Gülen hareketi; yapısı, kaynakları, kapitalizme ve batıya uyum kapasiteleri, ideolojik ve kültürel dokusu ile bu proje için en uygun araç olarak öne çıkmaktadır.

Dolayısıyla içinde bulunduğumuz dönemde, düşük yoğunluklu bir İslamizasyon sürecinin yaşandığını söylemek; en azından ABD ve Batı'yı arkasına alan AKP hükümetinin ve Fethullah Gülen örgütünün bunu zorlayacağını tahmin etmek, yüksek bir gözlem gücünü gerektirmemektedir. Bu nedenle, önümüzdeki dönemi, daha da sertleşecek laiklik tartışmaları ve toplumsal gerilim ortamı içinde geçirmek sürpriz olmayacaktır.

6.6- BÜTÜN İKTİDARI İSTEMEK!

ABD ve Batı'ya yaslanarak Türkiye'deki iktidar alanını genişletmeye çalışan, başka bir deyimle kendi adına "fetret" durumuna son vererek bütün iktidarı ele geçirmek isteyen AKP hükümeti, çok açık ki, bu projeye dört elle sarılacaktı. Kaldı ki, başka bir seçeneği de yoktu.

Çünkü, tarihte, siyasette ve toplumlarda fetret geçici bir durumdur. Ya iktidar diğer şehzadeleri/iktidar odaklarını tasfiye eden güçlü bir şehzade/iktidar odağının elinde toplanacaktır ya da bu süreç bir ufalanma ve dağılmayla sonuçlanacaktır. Bu durum siyasetin doğası gereğidir.

Nitekim, bütün meslek birliklerinin kongrelerinde AKP'nin ayrı liste çıkarması, bu dönemin en güçlü iktidar odağı olan hükümetin yürüttüğü operasyonun bir parçasıdır. Bürokrasideki kadrolaşma ise, AKP hükümetinin ilk günlerinden itibaren bu yönde verilmiş net bir işarettir.

Ancak, bütün iktidarı istemek yolundaki asıl AKP hamlesi, geniş yetkileri olan ve yürütme organının başında bulunan Cumhurbaşkanlığını ele geçirmek konusundaki ısrardır. Henüz güç mücadelesi devam etmekle birlikte bu hedefe ulaştıkları görülüyor. Bunun hemen arkasından gelecek hamle ise Yüksek Yargı'nın ve üniversiteleri denetim altına alma alınmasıdır. Bu yönde de önemli adımlar atılmakta, dolayısıyla Türkiye'nin toplumsal ve siyasal fay hatlarında biriken enerjinin yarattığı gerilim ise artmaktadır.

Türkiye toplumsal çatışma üretecek bir kırılma noktasına doğru gidiyor. Bu çatışmadan bütün iktidarı fethederek çıkmak isteyen AKP, ancak ABD ve Batı'yı arkasına aldığı takdirde hedefine ulaşacağını biliyor. İşte bu nedenle özellikle Washington'la tam bir uyum içinde kalmaya özen gösteriyor. Düşük yoğunluklu İslamcılaştırma projesini gerçekleştirerek tabanını tatmin etmenin AKP bakımından

başka bir çaresinin de olmadığı görülüyor. Ancak, AKP hükümetinin ilk beş yıllık icraatına bakıldığında, ülke içindeki güç dengeleri ve konjonktürün kendi lehine olmadığı zamanlarda geri çekildiği ve esnek davrandığı da görülüyor. Diğer kurumlarla sürekli olarak kavga eden, güç denemesine girişen AKP'nin, esas olarak kendi iktidarının alt yapısını kabalaştırmaya ve hükümet etme alanını genişletmeye çalıştığı görülüyor. Tipik bir fetret dönemi refleksi denilebilir bu politika.

6.7- ABD DESTEĞİ DEVAM EDECEK Mİ?

ABD'nin neo-klasik imparatorluk projesinin Irak ve Afganistan'da batağa saplanmasından sonra, "teröre karşı cephe ülkesi" olarak tanımladığı Türkiye'deki "ılımlı İslam" projesine, eskisi gibi yüksek destek vermeyi sürdürüp sürdürmeyeceği artık tartışmalıdır. Bu projenin kaderi bölgedeki gelişmelerin seyriyle (Irak'taki direnişin yaratacağı sonuçlar vb.) yakından ilgilidir.

Diğer taraftan, AKP hükümetinin ABD ile imzaladığı ve Türkiye'yi Washington'un bölge siyasetlerine (GOP'un hayata geçirilmesi vb.) eklemeyen yeni "Vizyon Belgesi" bu partiye verilen desteğin ömrünü şimdilik uzatmış görünüyor. **GOP'un eşbaşkanlığını yapan Recep Tayyip Erdoğan'ın ABD desteğini arkasına almaktan başka çaresi yoktu, nitekim aşağılanmak pahasına bu desteği bir süre için aldığı (uzattığı) anlaşılıyor.** Ancak, Mısır, Ürdün ve Filistin'de yapılan seçimler ile Suudi Arabistan'daki (tuhaf bir durum ama) daha sert bir İslami muhalefetin varlığı, ılımlı İslam projesinin radikal İslâmın önünü kesmek bir yana, onu geliştirdiği gibi bir kanaatin yaygınlaşmasına, dolayısıyla ABD'deki bazı fikir kuruluşlarında (Amerikan Girişim Enstitüsü gibi) bu projeye daha temkinli yaklaşılmasına yol açtığını da unutmamak gereklidir. Bugün ABD'de, ılımlı İslam'a verilen destek ve (GOP) konusunda bir kararsızlık yaşanmaktadır. Bu kararsızlık, hem AKP'nin geleceğini hem de bölgede yaşanacak politik gelişmelerin karakterini etkileyecektir. (kanalturk.com.tr / 21.09.2006)^[1]

7- YÖN DUYGUSUNU KAYBEDİNCE...

Dönemin ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz (şimdi Dünya Bankası Başkanı) ve Dışişleri Bakanı Yardımcısı Mark Grossman'ın 2003'ün Nisan ayında Amerika'dan yapılan programda

¹ Bu yazının daha geniş bir versiyonu için Bkz. Merdan Yanardağ, "Türkiye Nasıl Kuşatıldı?" Siyah Beyaz Yayınları, Mart 2007, İstanbul, 8. Baskı, s. 181.

CNN Türk televizyonunda Mehmet Ali Birand ve Cengiz Çandar'a arka arkaya verdiği mülakatların yarattığı tartışmanın dumanı daha dağılmadan, 8 Mayıs 2003 günü bir başka ünlü Amerikalı, nam-ı diğer "**Karanlıklar Prensi**" **Richard Perle** İstanbul'a geldi. Perle, bu ziyaretinde Washington'un Ankara'ya biçtiği yeni role ilişkin tepkileri bizzat ölçtü.

Perle, hem katıldığı "Forum İstanbul" toplantısında yaptığı konuşmada hem de dolaştığı televizyon kanallarında ilk iki Amerikalının, Wolfowitz ve Grossman'ın söylediklerini teyit etti.

Bütün söylenenleri süzdüğümüzde ortaya çıkan sonucu şöyle değerlendirebiliriz; Türkiye'nin dünyadaki ve bölgede ki yeri yeniden tanımlanıyor.

Gerek Wolfowitz ve Grossman'ın canlı yayınlar sırasında Atlantik ötesinden söyledikleri, gerekse Perle'nin Taksim'deki bir otelde yaptığı konuşma sırasında verdiği mesajları özetlemek gerekirse; Türkiye, Irak'a yönelik saldırı için istenen "Kuzey Cephesi"nin açılmasına Meclis'inde izin vermemekle ABD'yi hayal kırıklığına uğratmıştı. Türk hükümeti bu kararıyla (ABD'nin yanında savaşa girmemekle) neleri kaybedeceğini anlayamamıştı. Üstelik o sıcak günlerde Irak yönetimiyle ilişki kurulmuş, dahası, savaş sonrasında Suriye ve İran'la bazı ortak arayışlar içine bile girilmişti.

7.1. ORDUYA FIRÇA

Bu üç ismin söylediklerine biraz daha yakından bakıldığında, Türkiye'de bir kurumun özellikle hedef alındığı görülüyordu. ABD'nin 50 yıldır "en sadık müttefiki" olarak bilinen Türk Silahlı Kuvvetleri, beklenen "güçlü liderliği" gösterememişti. Daha sonra olup bitecekleri anlamak için buraya bir "mim" koymakta yarar var. Amerikalılar bir de özeleştiri yapıyordu; ABD Türkiye'deki yeni hükümetin ve son seçimlerde oluşan Meclis'in yapısını yeterince doğru değerlendirememişti.

Olanlar olmuştu bir kez. Ve bütün bu olup bitenlerden sonra ilişkilerin düzelebilmesi, onun da ötesinde yeniden "stratejik ortaklık" seviyesine çıkarılabilmesi için, Türkiye'nin hata yaptığı kabul etmesi ve özür dilemesi gerekiyordu. Örtülü bir tehdit (Wolfowitz'in konuşmasında) bu isteğe eşlik ediyordu. Söylenenler Türkçe'nin yanı sıra politikanın diline de çevrildiğinde aşağı yukarı şu anlam çıkıyordu; "Bundan sonra ya bizimle olacaksınız ya da yalnız kalıp başınızın çaresi-

ne bakacaksınız".

Perle ise "stratejik ilişkinin yeniden kurulması ve dostluğun geliştirilebilmesi" için bir de test alanı sunuyordu; İran ve Suriye... Dönemin ABD Savunma Bakanlığı Danışmanı Perle, Suriye ve İran konusunda işbirliği yapılmaması halinde ilişkilerin düzelmeyeceğini belirterek, "Bu iki ülkeye ilişkin politikalarınızda bize sormadan hareket etmeyin" dedi. Yani açık bir bağlılık ve kesin itaat... Türkiye'ye "okuldan kaçan çocuk" muamelesi yapıyordu. Ancak tam bu sırada, üstelik aynı konuda Washington'da başka bazı "önemli" Amerikalılar daha konuşuyordu; Dönemin Dışişleri Bakanı Colin Powell ve Beyaz Saray Sözcüsü Richard Boucher...

Ortada gerçekten de garip bir durum vardı. Sanki küresel politikanın gündemi birden bire değişmiş ve Türkiye bir anda ABD ajan-dasının ilk sırasına oturmuş gibiydi. Powel ve Boucher, esasa ilişkin olmasa da diğerlerinden daha farklı bir pozisyonu ifade ediyordu. Wolfowitz ve Grossman'ın sözlerde kimi "düzeltmeler" yapma ihtiyacı duyuyorlardı. Powel ve Boucher, Türkiye'nin bazı hatalar yaptığı tekrarlıyor, ancak bir "özür beklentisinin" söz konusu olmadığını belirterek, "iki ülkenin ilişkileri ve dostluğu sürecektir" diyorlardı. Ancak, daha önce sıkça tekrarladıkları "stratejik ortaklık" kavramına bu kez hiç değinmiyorlardı.

Bütün bu sözleri bir jestler, semboller ve simgeler dünyası olan diplomasının alışılmış ve sıradan bir olayı olarak ele alabilir miyiz? Pek emin değilim. Ben daha çok, Türkiye'nin bu dönemde sınındığı-nı, tepkisinin ölçüldüğünü ve nereye kadar gidilebileceğinin kestiril-meye çalışıldığını düşünüyorum. Bunu açmaya çalışacağım.

7.2. ÖNEMİNİN FARKINA VARMAK!

Türkiye, Soğuk Savaş döneminin kapanmasının ardından Av-rasya'da ortaya çıkan ve küresel düzenin kaderini belirleyecek boş-luktan da yararlanarak kendi özerklik alanını sürekli olarak genişlet-meye çalıştı.

Bütün sorunlarına karşın orta derecede gelişmişlik sınırlarını zorlayan Türkiye, dünyanın sanayileşmiş ülkeler liginin ilk 20'si içinde yer alan üretici ekonomisi, jeo-politik konumu, zengin insan kaynakla-rı ve 15 yıl süren düşük yoğunluklu bölgesel iç savaş sürecinde mo-dernize ettiği ordusuyla, emperyalist hiyerarşide daha üst basamakla-ra tırmanmaya çalıştı.

Küresel hegemonya savaşının cereyan ettiği Avrasya'da, ortaya çıkan boşluktan da yararlanarak, kabul edilebilir sınırların ötesinde bir pozisyon elde eden Türkiye, bu konumunu korumak için hem ABD ile ilişkilerini derinleştirme yoluna gitti hem de paradoksal biçimde bağımsız hareket etme kapasitesini geliştirmeyi denedi.

Ancak, Yugoslavya ve Afganistan'dan sonra Irak'ın da işgal edilmesiyle bölgedeki bu boşluğun doldurulacağını Türkiye geç fark etti. Ortaya çıkan yeni küresel durum karşısın da hazırlıksız yakalandı. Önünün kesilerek yeniden evine dönmeye zorlanacağını anladığında pek fazla bir seçeneği kalmamıştı.

Mark Grossman'ın, "Bizim hatamız, Türkiye'nin kendisini gereğinden fazla önemli görmesine yol açmak oldu" dediği durum buydu. Bu "önem" neyse ve yeni küresel düzende ne anlama geliyorsa, ona göre yeniden tanımlanacaktı.

Peki, bu Türkiye'nin küresel düzen içindeki yerini "yeniden tanımlama" girişiminde sadece ABD'nin iradesi yeterli olabilir mi? Ya da acele yapılacak bir değerlendirmeye, Türkiye'nin bölgedeki etkisinin "sıfırlandığı" söylenebilir mi?

Çok sayıda veri, ABD'nin Irak'ın işgaliyle kazanacağı varsayılan "olağanüstü güce", bölgede karşılaştığı şiddetli direniş ve stratejik hesap hataları nedeniyle ulaşamaması, durumun böyle olmadığını ortaya koyuyor.

7.3. ŞARK KURNAZLIĞI VE 'MAKUL SINIRI' AŞMAK

Diğer taraftan, Türkiye eliti, kapitalist dünyada derinleşen çatışma ortamında ve bölgesel boşluğun beklenmeyen bir hızla doldurulduğu koşullarda yeni bir politik yön çizmekte zorlanıyor. Devletin tepesinde yaşanan iktidar dağılması ve bu dağılmanın yarattığı farklı iktidar odakları arasındaki çatışma nedeniyle yön tayini konusunda görüş birliği sağlanamadığı gözleniyor.

Durum böyle olunca, çelişkilere oynama, dengeleri gözetme ve durumu idare etme gibi şark kurnazlığıyla bulanmış bir dış politika üslubu Ankara'ya giderek egemen oluyor.

Bir yön arayışının çok önceden başladığını da söyleyebiliriz. Daha ortada Irak savaşı yokken dönemin Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç'ın, 2002 yılında Harp Akademileri'nde yaptığı bir konuşmada, "ABD ve Avrupa Birliği ile ilişkileri

koparmadan Rusya, İnan ve diğer bölge ülkeleriyle bağ kurulması" Şeklindeki sözlerini başka türlü yorumlamak mümkün değil.

Öyle ki, Irak savaŐından hemen önce, "ikinci tezkere" Meclis'te reddedildikten sonra dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi zkk'n yaptığı açıklamaya dikkatli bir gözle bakıldığında, aynı yaklaşımın kimi unsurlarını görmek mümkün.

Türkiye'nin kendi özerklik alanını "makul sınırların" tesinde geniŐletmesi kaçınılmaz olarak bir rahatsızlık yaratacaktı. Çünkü her geniŐleme baŐkalarının nüfuz alanlarının daraltılmasıyla mümkündü. Ve yine kaçınılmaz olarak, Kürt sorununu kendi olanakları ve dinamikleriyle çözememiŐ bir 75 ülke, bir önceki döneme ait statükonun yıkıldığı ve haritaların yeniden çizildiği bu tarihsel dönemeçte; dünyaya düzen vermeye soyunan bir güçle burun buruna gelmekten dolayı bir güvenlik kaygısı duyacaktı.

Durum böyle olunca, ekonomisi kriz potansiyelli bir seyir izleyen, ideolojik egemenlik alanları sarsılan ve bu nedenle küresel hegemonyasını giderek daha fazla askeri güç kullanarak sürdürmek zorunda kalan ABD; hem "okuldan kaçan" ocuğu terbiye etmek istiyor hem de sınıftaki yerini yeniden tayin etmeye alıŐıyor. Wolfowitz, Grossman ve Perle'nin söyledikleri ile Powel ve Beyaz Saray sözcüsünün açıklamalarını üslup farklarının ötesinde ortaklaŐıran da zaten bu ihtiyaç oluyor.

ABD, Türkiye'nin sorun yaratmaya başlayan bölgesel gücünü sınırlandırmak, giderek önemsizleŐtirmek ve Kürt sorunu üzerinden hırpalamak isteğini belli ediyor. ABD, Türkiye'yi "terbiye etmek" gerektiğinde PKK kartını bile oynayabileceğini (Perle'nin konuŐması) hissettiriyor ve parmağını sallayarak, "Ayağını denk al" diyor.

Diğer taraftan, gerek Türkiye gerekse İran ve diğer ülkeler, gerçek bir savaŐın yaŐanmadıęını düŐündükleri Irak işgalinden sonra ABD gücünün sınırlarını da görüyor

7.4. YIKILAN STATÜKO VE ARAYIŞ

Irak'taki ABD işgalinden sonra, 1990'ların baŐlarında dünyanın içine girdiği sürecin ilk etabının tamamlandığı söylenebilir. Soğuk Savaş dönemine ait statüko artık parçalandı. BirleŐmiŐ Milletler (BM) nemsiz bir kurum haline geldi.

Bir nceki döneme ait uluslararası hukuk tasfiye edildi. Parça-

lanmanın eşiğine gelen Kuzey Atlantik Paktı (NATO) gibi Soğuk Savaş döneminden kalma askeri örgütlerin de pek bir anlamı kalmadı. Duymayan kulaklar için Perle, Türkiye'de yaptığı konuşmalarda bu durumu bir kez daha ve açıkça ilan etti. Irak'ın işgalinden sonra, özellikle Kürt sorunu nedeniyle, bütün bölge ülkeleri kendilerini tehdit altında hissediyor. Buna "stratejik ortak" Türkiye de dahil. TSK kaynaklı kimi değerlendirme ve açıklamalara bakıldığında, çok zayıf bir olasılık da olsa, Türkiye'nin ABD dışında da bölgesel bir seçenek arayışı içinde olduğunu görmek mümkün. AB, daha çok da Fransa ve Almanya'nın Türkiye'nin bu arayışını yeterince görüp değerlendiremediğini söylemek mümkün.

Şimdi Türkiye'de kafa karışıklığına derin bir yalnızlık duygusu da eşlik ediyor. Durum böyle olunca, ülkedeki her iktidar odağı yeni bir küresel siyaset (dış politika) oluşturmaya, kafaları sadeleştirmeye ve kendi ideolojik-politik tercihleri doğrultusunda topluma yeni bir yön çizmeye çalışıyor. (*bianet.org 10.05.2003*)

III. BÖLÜM

8- ABD, AKP'DEN VAZ MI GEÇİYOR?

Bir süredir (özellikle 2006 yılında) ABD yönetiminin AKP hükümetine karşı tutumunda bir değişiklik gözleniyor. Bu değişikliğin niteliği ve çapı konusunda kesin sonuçlara varmak için 2006 yılında yaşanan gelişmeleri hatırlamak ve analiz etmekte yarar var.

Çünkü, ABD yönetiminin AKP'ye karşı tutumunda esaslı bir değişim söz konusuysa, bu durum sadece Türkiye'yi ilgilendiren bir gelişme olmayacak, belki de daha çok, başta Ortadoğu olmak üzere bütün bölgeyi etkileyecektir.

Amerikan Türk Konseyi'nin (ATC) yıllık toplantısı için 2006 yılının Mart ayında Türkiye'den Washington'a gidenler, iki ülke hükümetleri arasındaki ilişkilerin sanılandan çok daha kötü olduğunu görünce şaşırıldılar. İşadamları, bürokratlar ve politikacılar AKP hükümetinin iç kamuoyuna pompaladığı "ilişkilerimiz şahane" şeklindeki iyimser havanın gerçeği yansıtmadığını hayretle gördüler.

8.1. BARDAĞI TAŞIRAN DAMLA; HAMAS ZİYARETİ

Kulislerden sızan bilgilere göre; bu ziyaret sırasında üst düzey Amerikan yetkilileri görüştükları Türklere, 2006'nın Şubat ayında Hamas'ın siyasi lideri Halid Maşel'in Ankara'yı ziyaret etmesinin 1 Mart 2003 Tezkeresi'nin reddinden daha ağır bir durum olduğunu söylediler. Türkiye'nin ABD'nin yanında Irak savaşına girmesine yol açacak hükümet tezkeresinin TBMM'de reddedilmesinin neredeyse iki ülke arasındaki ilişkilerin tıkanmasına yol açtığı hatırlanırsa, durumun Washington bakımından önemi daha iyi anlaşılabilir.

Aslında Hamas heyetinin ziyareti sadece bir sonuç. ABD yönetiminin ve AB çevrelerinin AKP hükümetine açtıkları kredinin arkasında; uluslararası sermayenin beklentilerine uygun şekilde ekonomide istikrar, IMF programına bağlılık, Kürt sorununda Batı'nın çıkarları doğrultusunda yeni açılımlar, AB sürecinde ilerleme gibi beklentiler

vardı. Ancak, Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (GOP) için en önemli stratejik araç olarak görülen "ılımlı İslam" siyasetinin başarısızlıkla sonuçlanması, Batı yanlısı "demokratik" rejimler kurmak için atılan her adımın radikal İslamı güçlendirmesinin yanı sıra, Arap rejimlerinin gösterdiği direniş eğilimi ABD yönetiminde giderek bir görüş değişikliğine yol açıyordu.

Diğer taraftan ABD yönetimi, AKP hükümetinin "yan etkilerini" de yeterince hesaplayamadı. AKP'nin radikal İslami çevrelerle bağı bütünüyle kesmediğini, paralel bir program yürüttüğünü ve nihayet Türkiye'nin zaten "ılımlı bir İslam ülkesi" olduğunu fark etmeye başladı. Servetten ve iktidardan daha çok pay talep eden muhafazakâr ve İslami taşra sermayesini temsil eden AKP, toplumsal dönüşüm programı doğrultusunda yeni bir zenginler sınıfı yaratmaya çalıştıkça, geleneksel iktidar blokunu sıkıştırmaya ve bu girişimin yarattığı gerilim yükseldikçe Türkiye'nin tepesindeki çatışma da derinleşmeye başladı.

Gözlemlerime göre, İstanbul ve Marmara sermayesi, 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra AKP ile oluşan "zoraki uzlaşmayı" bozmak için alternatif aramaya yöneldi.

8.2. YENİDEN MODERN TÜRKİYE' Mİ ÖRNEK?

2006 yılının Mayıs ayı sonunda Türkiye'ye gelerek Sabancı Üniversitesi'nde bir konferans veren Dünya Bankası Başkanı Paul Wolfowitz'in, uzun bir aradan sonra Kemalizm'i ve "modern" Türkiye'yi yeniden övmesi, dahası bütün bölge için "model" olduğunu söylemesi yeni bir gelişme olarak kaydedilmelidir.

Amerikan yeni muhafazakârlarının ve ABD yönetiminin, deyim uygunsu, pilot kabininde yer alan bir ismin, yeniden böyle bir yaklaşımı ortaya koyması, bir tutum ve görüş değişikliğinin işareti olarak okunabilirdi.

Çünkü, kısa bir süre öncesine kadar neo-con ekip (yeni muhafazakârlar), Türkiye'nin İslam dünyasını etkileyemeyecek kadar bölgeden kültürel olarak uzaklaştığını ve bir model oluşturabilmek için "İslamla demokrasiyi birleştirecek" bir "ılımlı İslam" ülkesi olması gerektiği tezini savunuyorlardı. Bu tezin artık eski şiddet ve kararlılıkla savunulmadığını söyleyebiliriz.

8.3. 'SÜPÜRMEYİN KULLANIN' TESLİMİYETİNİN NEDENİ

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve AKP yönetimi de durumu görüyor ve en önemli iktidar kaynakları olan ABD desteğini yitirdiklerinde uzun süre hükümette kalamayacaklarını anlıyorlardı. İktidar güçlerini önemli ölçüde onlardan almışlardı ve bu kaynak kesildiğinde, politik dokuları gereği yapacakları pek fazla bir şey yoktu.

Bu nedenle Başbakan Erdoğan'ın Danışmanı ve AKP kurucularından işadami Cüneyd Zapsu ve AKP'nin Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli, 2006 yılının Nisan ayında "yanlış anlamaları gidermek ve partilerinin politikalarını anlatmak" üzere Washington'a gittiler. Başkan Bush'un yakın çevresiyle görüşme amacı taşıyan bu ziyaret tam anlamıyla bir skandala dönüştü.

American Enterprise Institute (AEI) isimli, yeni muhafazakâr eğilimli ve ABD yönetiminde çok etkili olan fikir kuruluşunda konuşan bu ikili, sert eleştirilerle karşılaştı. O kadar şaşırılmışlardı ki, skandal da tam bu aşamada, yani o şaşkınlık ve panik atmosferinde patladı. Görüşmenin yapıldığı 7 Nisan 2006 günü Zapsu ve Dişli, AKP hükümetine güvensizliklerini bildiren ABD'lilere, "Size ihtiyacımız var. Siz de AKP ile bir dönem daha yaşamak zorundasınız. Başbakan Erdoğan'ı devirmeye çalışmak ve lağım deliğinden aşağıya süpürmek yerine, onu kullanın" diyorlardı. Bu sözler Zapsu'ya aitti ve Dişli de itiraz etmemişti.

Bu kez şaşırma sırası Amerikalılara gelmişti. Sözü edilen, büyük bir ülke ve onun başbakanıydı. Her türlü diplomatik teamül ayaklar altına alan bu üslup ve yaklaşım görülmüş şey değildi. Sonradan bunun bir çeviri hatası olduğu söylendi ama, herkesin anladığı bir gerçek vardı; durum sanıldığından da vahimdi...

8.4. ABD BASININDAN AKP'YE AĞIR ELEŞTİRİLER

Şimdi ortada iki önemli soru var; birincisi, ABD yönetiminin AKP'yi gözden çıkarıp çıkarmadığı; ikincisi ise Washington'un İlimli İslam projesinden vaz geçip, geçmediğidir.

Bu sorulara verilecek yanıt, hem Türkiye'nin yakın geleceğini derinden etkileyecek hem de bölgenin kaderi üzerinde büyük etki yaparak GOP'un kaderini belirleyecektir. Aşağıda yeniden dikkat çekeceğim bu sorulara, hem yanıt verebilmek için hem de sorunun derinliğini kavramak bakımından 2005 Şubat ayında Amerikan basınında üst üste çıkan makaleleri yeniden mercek altına almakta yarar var. Çünkü bu makaleler, Cüneyd Zapsu ve Şaban Dişli'nin karşılaştığı

sert eleştirilerin hiç de sürpriz olmadığını ortaya koymaları bakımından önem taşıyor.

İlk makale, ABD finans çevrelerine ve Washington'a yakınlığıyla bilinen 2 milyon tirajlı The Wall Street Journal (WŞJ) gazetesinde yayımlandı. Gazetenin Başeditörü Robert L. Pollock imzasıyla 16 Şubat 2005 tarihinde yayımlanan başyazıda, "Yine Avrupa'nın Hasta Adamı" başlığı kullanıldı.

Benzer yaklaşım ve değerlendirmelerin yer aldığı ikinci makale ise Amerikan iç ve dış politikasına yön veren yayınlar arasında kabul edilen Middle East Quarterly isimli derginin 2005 yılı ilk sayısında yayımlandı. İkinci makaleyi ise, Washington'da ki yeni muhafazakâr araştırma kurumu American Enterprise Enstitüsü'nde görevli olan "Ortadoğu uzmanı" Micheal Rubin kaleme almıştı. Bu makaleleri, The Washington Times ile The New York Times gazetelerindeki yorumlar izledi.

8.5. AMERİKANCI TÜRK MEDYASINDA U DÖNÜŞÜ

Hiç beklenmedik anda (!) yayımlanan ve **Türkiye'de AKP'nin eteklerine tutunarak servetten ve iktidardan pay almaya çalışan sermaye ve medya çevrelerinde** "sürpriz" etkisi yaratan WSJ'deki makale her bakımdan ilginçti. Kısa bir şaşkınlık döneminin hemen ardından büyük medyanın, özellikle Doğan Grubu gazetelerinin tutumunda hızlı bir değişikliğe tanık olduk.

Hürriyet'in Genel Yayın Yönetmeni **Ertuğrul Özkök**, **Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı, Libya lideri Muammer Kaddafi profiline yaklaşma tehlikesine karşı "dostça" uyardı.** Bir süre sonra gruba bağlı gazetelerin tavrı da değişmeye başladı. Yine Özkök başı çekiyordu; bu mümtaz fikir adamı, **"tek kişi kalsa bile" Amerikan dostluğunu savunacağını ilan etti.** Onu, diğer gazetelerin yine amerikancılıklarından ve Tayipçiliklerinden şüphe edilemeyecek şöhretli yazarları izledi.

Şaşkınlık, sadece iktidar yanlısı sermaye ve medya çevreleriyle sınırlı değil. AKP'nin bir "Amerikan imalatı" olduğundan kuşku duymayan bazı muhalefet çevrelerinin zihinlerinde de "neler oluyor" sorusunun çengeli asılı duruyordu. Üstelik bu soruya makul ve ikna edici bir yanıt da verilebilmiş değildi. Nasıl oluyordu da ABD, iktidara taşınmasında benzersiz bir destek sunduğu AKP'ye böylesine sert bir tavır takınıyordu?

8.6. AMERİKALILAR AKP MAKALELERİNDE NE DİYOR?

Şimdi gelelim ünlü makaleye; WSS'deki yazısında AKP'yi "kurnaz" ve "fırsatçı" diye nitelendiren Pollock, önce bu partiyi iktidara taşıyan 3 Kasım 2002 seçimlerine yönelik alışılmadık bir değerlendirme yapıyordu. Dostça bir uyarıcılıktan çok, yukarıdan bakan ve tehdit edici üsluba sahip olan bu yazıda, Pollock, "Türk-Amerikan ilişkilerine sahip çıkan, ancak yolsuzluklara bulaşarak kendi kendilerini yıkan siyasi partilerin bıraktığı boşluk, kurnaz ve fırsat kollayan İslamcı AKP tarafından doldurulmuştur" diyordu.

Türkiye'de ABD karşıtı çok sayıda komplo teorisi üretildiğini de yazan ve bu konuda meraklıları dışında kimsenin okumadığı (çok satsa da) kitapları işaret eden Pollock, **AKP hükümetini toplumda geliştiren "Amerikan düşmanlığı" konusunda önlem almamak ve hiç bir şey yapmamakla da suçluyordu. Daha da ileri giderek, Erdoğan'ı "ikiyüzlü" olmakla suçlayan Pollock, şöyle devam ediyordu:**

"Bu tür iftiralar karşısında Türk politikacılar bile sessiz kaldılar. Aslında, Türkiye'deki milletvekillerinin kendileri, Irak'ta ABD'yi katliam yapmakla' suçlarken, bir zamanlar İslam dünyası için bir demokrasi örneği oluşturma beklentisi yaratan Erdoğan, Irak'ta seçimlerin meşruluğunu sorgulayan az sayıdaki dünya liderinden biridir. Türk politikacılar bu konuda eleştirildiklerinde, 'kamuoyuna ters düşme' riskinden söz etmektedirler." (*Robert L. Pollock, Wall Street Journal, 16 Şubat 2005*)

Pollock, bir tür "şark politikası" yapmakla eleştirdiği **Recep Tayyip Erdoğan'ı ve AKP'yi nankörlükle de suçluyordu. Türkiye'deki yargı kurumlarının, "Erdoğan'ın yeterince laik olup olmadığını değerlendiren" Başkan Bush'un onu "Başbakan Erdoğan" olarak dünyada tanıyan ilk lider olduğunu hatırlatan Pollock, bu ilişkide unutulduğunu öne sürdüğü konulan ise şöyle sıralıyordu:**

"On yıllardır verilen ABD askeri desteği.. Ceyhan'da son bulan Hazar petrolü boru hattını garantilemek için Amerika'nın yıllarca gösterdiği çaba.. ABD yönetimlerinin, Kongre'de geçirilmeye çalışılan ve Türkiye'yi uzun yıllar önceki Ermeni katliamı nedeniyle kınama kararına karşı verilen sürekli mücadele.. Türkiye'nin AB üyeliği için ABD'nin ısrarlı lobisi.. Abdullah Öcalan'ın ABD istihbaratının yardımıyla yakalanarak Türkiye'ye teslim edilmesi..."

Pollock'ın yazısı basın eleştirileriyle sürüyor; başta Yeni Şafak olmak üzere İslami ve "laik" basını benzer gerekçelerle suçluyordu. Türkiye'de güçlü bir muhalefet partisinin olmadığını da belirten Pollock, "yarı ölü durumda" dediği CHP ve lideri Deniz Baykal'ın da Amerikan karşıtı cephe içinde yer aldığını öne sürüyordu. Pollock, örnek olarak **Baykal'ın rakibi Mustafa Sarıgül'ü Amerika'nın adamı olmakla suçlamasını** gösteriyordu. Hükümeti akli başında davranmaya davet edecek bir muhalefet gücünün olmamasını Türkiye'nin en önemli politik zaaflarından biri olarak değerlendiren Pollock, çeşitli kesimlere hem göz kırpmıyor hem de uyarıyordu. Pollock'ın, yazısının odağında ise şöyle bir öngörü yer alıyordu; "Atatürk'ün mirasının çoğu kaybolma riski taşımaktadır. Türkiye kolayca ikinci derecede bir ülke haline gelebilir. Küçük kafalı, paranoyaya kapılmış ve sıradan.. Başka ne olabilir? Amerika ile dost olmayan ve Avrupa'ya kabul edilmeyen bir ülke."

8.7. MAKALELER ABD YÖNETİMİNİN EĞİLİMİNİ YANSITTIYOR MU?

Şimdi akla şöyle bir soru gelebilir; iyi de bu makale Washington ve Pentagon'un görüşlerini ne ölçüde yansıtıyordu? Bu soru W. Street Journal'ın yazarına da sorulmuş. Voice of America (Amerika'nın Sesi)'nin New York muhabiri Elif Özmenek'in 19 Şubat 2005 günü, yani makalenin yayımlanmasından sadece üç gün sonra sorularını yanıtlayan Pollock, kendisinin bir Türk dostu olduğunu belirterek şöyle diyordu: "Evet bu makale Washington'un Türk-Amerikan ilişkilerinin geleceği açısından kaygılarını yansıtıyor. Çünkü Amerikalı yetkililer, Türkiye'de Amerika'nın aleyhine çok çirkin şeylerin, hatta çoğu zaman yalanların söylendiğinin ve Türk hükümetin den kimsenin bunlara cevap vermediğinin farkında. Tabi bu bağlamda Amerikan hükümetinin görüşlerim yansıtıyor..." Röportajı yapan Özmenek, Pollock'a, Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon) Müsteşarı Douglas Feith'in Türkiye gezisini hatırlatarak, makalesinde ileri sürdüğü görüşlerin (Feith, Türkiye'de 'zehirli bir atmosfer' olduğunu belirtiyordu), bu geziden edinilen izlenimleri yansıtıp yansıtmadığını soruyor. Yanıt son derece net: "Evet, birebir yansıtıyor."

Michael Rubin'in Middle East Quarterly dergisindeki yazısı, "Yeşil Sermaye ve Türkiye'de İslamcı Politika" başlığını taşıyordu. İktidardaki AKP'nin mali yapısını "karanlık ve kaygı verici" olarak nitelendirilen Rubin, parti bünyesinde "ticaretle siyasetin içiçe geçtiği"

görüşü savunuyordu. Başta Körfez Emirlikleri olmak üzere, Arap ülkelerinden akan "yeşil sermayenin" iç ve dış politikayı etkilediğini de belirten Rubin, "Türkiye çapında İslamcı işletmelerin yaygınlaşmasıyla AKP'nin iktidara gelmesi arasında karmaşık bir bağlantı" bulunduğunu vurguluyordu. Rubin şöyle devam ediyordu:

"Birçok ekonomistin tahminine göre, 11 Eylül terör saldırılarından sonra, Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerindeki yatırımcılar, Amerika'daki 40 milyar dolar civarındaki yatırımlarını çektiler. Türk istatistiklerine bakacak olursak, bu paranın belki de 7-8 milyar doları Türkiye'ye transfer edilmiş olabilir. Peki bu para AKP'ye mi gitti yoksa başka çevrelere mi aktarıldı? İşte esas sorun da bu. Çünkü, saydamlık yok." (Michael Rubin, Middle East Quarterly, Şubat 2005)

Michael Rubin'le yine Amerika'nın Sesi (Voice of America) bir röportaj gerçekleştirmiş. Bu söyleşinin satır aralarında, Rubin'in de Türkiye'deki muhalefet çevrelerine göz kırptığı seziliyor. Söyleşiyi yapan Barış Onarlı'nın, Amerikan basınında Türkiye aleyhine çıkan yazıların zamanlamasına ilişkin olarak, "Bu bir rastlantı mı" şeklindeki sorusunu, Rubin şöyle yanıtlıyor:

"Hayır rastlantı değil. Ama burada herhangi bir planlı hareket de söz konusu değil. Türkiye'deki gelişmeleri birçok insan izliyor ve bu konular uzun zamandır diplomatik çevrelerde sessizce tartışılıyor."

Amerikan Girişim Enstitüsü uzmanı Michael Rubin de, söz konusu makalelerdeki görüşlerin, ABD yönetiminin eğilimlerini yansıtıp yansıtmadığı şeklindeki soruya tek sözcükle yanıt veriyor; "Evet".

8.8. "FIRSATÇI VE SİNSİ"

ABD yönetimine yakınlığıyla tanınan muhafazakâr The Washington Times gazetesinin, 8 Mart 2005 tarihli sayısında yayımlanan Arnaud de Borçgrave imzalı haberde, daha da ileri gidilerek, "Eski müttefik Türkiye küresel anti-amerikancılık yarışında altın madalyayı ele geçirdi" deniliyor. Türkiye'de 1990'lar boyunca ABD ve onun politikalarına ilişkin lehte görüşlerin yüzde 60'a ulaştığının da öne sürüldüğü haberde, "Hava, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve onun İslamcı eğilimli iktidar partisinin gelişyle bozulmaya başladı" görüşü savunuluyor. Bu yazarlar, Amerikan dostu diye niteledikleri eski siyaset sınıfı ve siyasi partilerin yolsuzluklara bulaştıkları için çökmeleri nedeniyle, doğan boşluğun "fırsatçı" ve "sinsi" AKP tarafından doldurulduğu şeklindeki analizde uzlaşmış görünüyorlar. Anlaş-

lacağı gibi, ABD yönetimi ve kamuoyu önderlerinin AKP'ye bakışındaki farklılaşma, sadece retorik düzeyinde bir gelişme değil. Daha derinlere inen bir sorgulama ile karşı karşıya olduğumuzu düşünmek akla yakın geliyor.

Şimdi, bu bölümün başında sorduğum sorulara geri dönüp, bu aşamada yanıtlanması gerekli soruları çoğaltarak şöyle sıralayabiliriz: Birincisi; AKP'nin yükselişinde ve iktidara gelişinde büyük rol oynayan ABD, neden bugün hükümete karşı saldırıya geçti? İkincisi; ABD İlimli İslam projesinden vaz mı geçiyor? Ve bir ek soru olarak üçüncüsü; Washington'un AKP dışındaki seçenekleri nedir?

Aynı sırayla yanıtlayalım: İlk olarak, ABD yönetiminin, Türkiye'de ve bölge ölçeğinde yürüttüğü siyasetin taşıyıcı gücü olarak AKP'nin uzun vadede uygun bir araç olmadığı sonucuna vardığını söyleyebiliriz. Artık AKP, "fırsatçı, ikiyüzlü, güvenilmez ve radikal İslamla ilişkisini kesmemiş bir parti" olarak değerlendiriliyor. Hatta bazı **Amerikalı politikacı ve uzmanlar, AKP'yi "İslamo-faşist" bir parti** diye tanımlıyorlar.

İkincisi; Filistin, Mısır ve Ürdün'deki seçimlerinden ve Sudi Arabistan'daki El Kaide faaliyetlerinden sonra Washington "İlimli İslam" projesini rafa kaldırmaya hazırlanıyor. İlimli İslâmın, radikal İslamı güçlendirdiği tezi yayılıyor. Bu durumda, büyük umut bağlanan AKP'nin de bir model olamayacağı görüşü ABD yönetim çevrelerinde ağırlık kazanıyor.

Üçüncüsü; ABD yönetimi, Türkiye'deki geleneksel iktidar güçleriyle yeniden ilişki kurmayı deniyor. Ancak, Türkiye'de muhalefetin dağınıklığı ve güçsüzlüğü, eski siyaset sınıfının yıpranmışlığı gibi nedenler en büyük açmazı oluşturuyor. Çünkü, **AKP hükümeti gücünü daha çok muhalefetin güçsüzlüğünden alıyor**. O nedenle, önümüzdeki dönemde bazı muhalefet odaklarının toparlanması için "yukarıdan" bir teşvikle karşılaşsak hiç şaşırılmamalıyız.

8.9. RICE'NİN ZİYARETİ VE VİZYON BELGESİ'

Türkiye ziyaretini üç kez erteleyen ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice nihayet 17 Nisan 2006'da Ankara'ya geldi. Bir dizi kapalı görüşmenin yapıldığı, alışılanın dışında bir diplomatik ziyaretti bu. Kulislere çok az bilgi sızdı. Ancak, en önemli gelişme kamuoyuna duyuruldu; ortak bir "vizyon belgesi" hazırlanmıştı.

Bu belge Türk-Amerikan ilişkilerini hükümetlerin gidişgelişlerine ya da eğilimlerine göre değişmeyecek şekilde tanımlıyordu. Sözüm ona "ortak" çıkarları saptıyor ve tarafları bu çıkarlar temelinde hareket etmek konusunda bağlıyordu.

Oysa, Türkiye ile ABD arasında 1950'den beri bir dizi ikili ve çok taraflı anlaşma imzalanmıştı. En son imzalanan resmi belge, 12 Eylül'den sonra yapılan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasıydı. Yani devletten devlete ilişkiler, hukuk değeri taşıyan bu anlaşmalar ile çerçevelenmişti.

Peki, bu "vizyon belgesi" ne anlama geliyordu? Kimse bunun tatmin edici bir yanıtını veremedi. Ortada gerçekten de garip bir durum vardı. Pazarlıklar yapılmış, sözler verilir alınmış, ortaya bir belge konulmuş ve fakat kimse bu belgenin ne anlama geldiğini tam olarak açıklayamamıştı.

Öyle anlaşılıyordu ki, ABD yönetimi, AKP Merkez Karar Yönetim Kurulu Üyesi Cüneyd Zapsu ve AKP Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli gibi yöneticilere açıkça söylediği işi yapıyordu. **AKP'nin oportünist (ilkesiz), ikiyüzlü, muhafazakâr ve kaypak yönetimine** güvenmiyorlardı, İran'a operasyona hazırlanan ABD, Türkiye'nin ve hükümetin önüne yeni bir test konusu koymuştu; İran operasyonuna destek..

Bu test başarıyla geçilirse güven tazelenecek, ilişkiler düzelecekti. Başka bir anlatımla; eğer AKP hükümeti bu konuda (İran operasyonu) üzerine düşeni yaparsa destek devam edecek, yapmazsa "delikten aşağıya" süpürülecekti. Öyle görünüyor ki, AKP hükümeti ABD'nin bütün isteklerine bir kez daha "evet" demişti.

Washington da, işi garantiye almış ve "burnunun ucunu görmediğini" düşündüğü AKP hükümetinin önüne bir "görüş açısı", moda deyimle bir "yol haritası" koymuştu. Vizyon belgesinin anlamı buydu. AKP'nin ise, siyasi ömrünü uzatmak için "evet" demekten başka çaresi yoktu.

Gelgelelim ABD yönetimi, AKP'yle ilişkilerinde artık somut pa-tiği görmeden yeni bir kredi açmaya niyetli değildi. İlişkileri bir gerilim çizgisinde tutmaya devam ediyordu. Washington ve Pentagon'un "şark kurnazlığı" konusunda epeyce tecrübe kazandığı anlaşılıyordu. Bu nedenle ABD, Türkiye'de muhalefet çevreleri ve geleneksel iktidar güçleriyle ilişkilerini tazeliyor ve sıklaştırıyordu.

Şimdi gelelim başlıktaki, "ABD, AKP'yi gözden çıkardı mı?" sorusunun yanıtına. Bazı rezervlerle belirtirsek eğer, ABD'nin kısa vadede yeniden AKP ile çalışmaya karar verdiğini, ancak orta ya da uzun vadede bir alternatif arayışına girdiğini söyleyebiliriz. *(kanalturk.com.tr 21.06.2006)*

IV. BÖLÜM

9- AKP'NİN HER SOYDAN LİBERALLE DANSI

AKP iktidarını destekleyen liberal, Avrupalı, Amerikalı ve İslamcı yazarlar ile her soydan kanaat önderleri Türkiye gündemiyle toplanan AB zirveleri sırasında çok zor günler geçirdiler.

Nasıl olmasınlar ki; AB'nin 17 Aralık 2004 Brüksel zirvesinde alınan kararları politik bir zafer diye sunmaya çalışan AKP liderliğinin, toplumdan ve TBMM'den gerçeği gizlediği ortaya çıktı. **Anlaşıldı ki, hükümet büyük tavizler vererek ve ikinci sınıf "imtiyazlı ortaklık" statüsünü kabul ederek aldığı "müzakere tarihi"nin arkasına saklanıp halka yalan söyledi.**

Türkiye'nin AB üyelik sürecini halkçı, ulusalcı, sol ya da sosyalist bir perspektifle değerlendiren; bu emperyal bütünleşme girişimine karşı çıkan veya eleştirenler ise haklı çıktı. Yaşadığı topraklara ve bu toprakların insanlarına karşı derin bir inançsızlık içinde olanlar ise kaybetti.

Mehmet Ali Birand'ın 21 Aralık 2004'te yazdığı yazının -ki Posta ve Referans gazeteleri ile Hürriyet ve Milliyetin internet sitelerinde aynı gün yayımlanıyor- başlığı bile her şeyi anlatmaya yetiyor; "Bırakın, şu işin tadını çıkaralım".

M. Ali Birand üzülecek ama, geçmiş olsun; bu işin tadı çoktan kaçtı!..

9.1. HÜKÜMET KENDİSİNİ TEKZİP ETTİ

Evet, AB'nin 17 Aralık 2004 Brüksel zirvesinde Türkiye ile müzakerelerin başlatılması için 3 Ekim 2005 tarihi verilmişti. İlk bakışta, tam üyelik için müzakere tarihi verilmesi bir "kazanım" gibi duruyordu. Ancak, **Ankara Kızılay meydanında gündüz patlatılan havai fişeklerin** daha dumanı bile dağılmadan Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı AB'ye bir nota verdi. Zirveden bir hafta sonra verilen Nota'nın konusunu, 17 Aralık Belgesi'nde yer alan "uzun geçiş dönemleri, özel sı-

nırlamalar ve kalıcı kısıtlamalar" oluşturuyordu.

Bakanlıktan yapılan açıklamada, "Türkiye Cumhuriyeti Brüksel zirvesi karar metninin 23. paragrafında yer alan derogasyonların kalıcı olmasını kabul etmediğini bildiren bir notayı AB'ye vermiştir" deniyor.

Oysa, gerek Başbakan Recep Tayyip Erdoğan gerekse Dışışleri Bakanı Abdullah Gül zirveden hemen sonra yaptıkları açıklamalarda; Türkiye'nin kalıcı kısıtlamaları kabul etmediğini, karar metnine, "gerek duyulduğunda" ve "Türkiye'nin kabul etmesi halinde" diye iki "kayıt" düşüldüğünü söylemişlerdi. En yetkili iki ağızdan yapılan bu açıklamalara bakılırsa, kalıcı kısıtlamalar Türkiye için "otomatik" şekilde devreye girmeyecek ve uygulanamayacaktı.

Hükümet verdiği nota ile kendi kendini yalanlamış oldu. şark kurnazlığını diplomasi sanan; dışışleri bürokrasisini, deneyimli büyükelçileri, yetkin tercümanları Brüksel'de devre dışı bırakan; görüşmeleri çevresinde bulunan, yetenekleri ve ufuklarının sınırları tartışmalı birkaç partili danışmanla götürmeye alışan Erdoğan, 17 Aralık 2004 zirvesinde derin bir yenilgi alıyordu.

Kıbrıs şartı ve ucu açık müzakere süreci vb. bir tarafa bırakılsa bile bu notanın anlamı şuydu; Türkiye AB'ye tam üye olsa dahi bu ülke vatandaşları Avrupa'da serbestçe dolaşamayacak, başta tarım sektörü olmak üzere AB fonlarından Türkiye hiçbir şekilde yararlanamayacak. Tarif edilen ikinci sınıf bir üyelikten başka bir şey değildi.

Dahası, her müzakere başlığına geçiş için performans kriterleri aranacağı, uzun geçiş dönemleri uygulanacağı ve her düzenleme için uygulamalar bir süre izleneceği için, müzakereler 20, hatta 30 yıl sürebilecek.

Diğer yandan, Fransa ve Avusturya Türkiye'nin tam üyeliğini referandum yoluyla kendi halklarına soracaklarını ilan ederek, bu yönde yasal ve anayasal düzenlemeler yapıyorlardı. Daha da önemli, Türkiye ile yürütölen üyelik müzakeresi, diğer 25 üye ülkeden herhangi birinin vetosu halinde dondurularak kesintiye uğrayabilecekti.

Durum böyle olunca, Ege Cansen gibi iş dünyasının yakından tanıdığı ve izlediği bazı ekonomistler, biraz daha ileriye giderek "AB gerçekte tarih vermedi" diye yazıyorlardı. Cansen, yazısında "şartlı tarih tarih değildir" diyor ve medya dünyasında estirilen ve neredeyse manevi teröre dönüşen havaya karşı çıkıyordu (*Hürriyet*, 22.12.2004).

Sadece hükümetin değil, her soydan liberalin yaşadığı bu yenilginin kaçınılmaz olarak iç politik sonuçları da olacaktı. Hep birlikte politik dengelerin ağır ağır değişmeye başladığını görecektik. Türkiye, sürprizlere açık, gerilimli ve çalkantılı bir döneme girecekti. Öyle de oldu.

9.2. DEMOKRASİ İLLÜZYONU

Hayal kırıklığına uğrayan AB muhiplerinin (yanlılarının/bağımlılarının) sığındığı son bir argüman var, kabaca şöyle özetlenebilir; Türkiye AB'ye tam üye olmasa bile yaptığı reformlar bu toplumun yararınadır. Türkiye hiç değilse bu sayede demokratikleşecektir.

Bu yaklaşım büyük bir palavradır. Öncelikle, 17 Aralık belgesinde Türkiye için tam üyelik perspektifi verilmediği son derece açıktır. Dolayısıyla, geri dönüşü olmayan tavizler verildiği halde Türkiye'nin AB'ye tam üye olmaması durumunda; ortada güçten düşürülmüş, tarımı çökmüş, birleştirici çimentosunu yitirmiş, toplumu ufulanmış, akarsularının yönetimi uluslararası kurumlara verilmiş, İstanbul'dan kalkan gemileri, Ege'den geçerek Antalya'ya gidemeyen bir ülke kalacaktır. AB reformlarının "demokratik" olup olmadığı tartışması bir yana, insan hak ve özgürlükleri bir ülkenin iç dinamiklerine dayanmadığı sürece kalıcı olamayacaktır. Kaldı ki, "reform" diye yapılan düzenlemeleri bu ülkede onlarca yıldır sürdürülen özgürlük mücadelesini yok sayarak değerlendirmek de doğru değildir. Türkiye, AB'nin pilot kabini oluşturulan emperyalist ülkelerin hazmedemeyeceği kadar büyük bir ülkedir. Gelir dağılımındaki adaletsizliğe ve sanayileşme sürecinde yaşanan bütün çarpıklıklara karşın; ekonomik, askerî ve toplumsal bakımdan etkili bir bölge gücüdür. Ve bu güç korunduğu sürece Avrasya jeo-politiğinde yer almak isteyen her ülkenin alanı daralmış demektir. İşte bu nedenle, makul ve kabul edilebilir sınırların ötesinde büyüyen Türkiye'nin, AB'ye özel statüye sahip "imtiyazlı ortak" olarak bile alınması zordur. Gelgelelim, küresel hegemonya mücadelesinde Atlantik'in öteki yakasından bağımsız bir güç olmak isteyen AB, Türkiye'ye mecburdur. Türkiye'nin askerî gücünü ve insan kaynaklarını içermeden; ekonomik ve jeopolitik olanaklarını değerlendirmeden AB'nin süper güç olması ve küresel bir aktör haline gelmesi, görünür gelecekte imkânsız değilse bile çok zordur.

Bu durum AB'nin önündeki en büyük açmazdır. Zaten 17 Aralık 2004 Brüksel belgesi tam da bu açmazın metnidir. AB, işte bu açmazı "imtiyazlı ortaklık" kavramıyla ifade ettiği ikinci sınıf bir üyelik statüsü

yaratarak aşmaya çalışmaktadır.

9.3. TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK İHRAÇ' MALI!..

Zamanın AB Dönem Başkanı ve Hollanda'nın Dışişleri Bakanı Bernard Bot, 25 Aralık 2004 tarihli The Washington Times gazetesinde yazdığı yazıda, Türkiye'nin Avrupa için neden gerekli olduğunu şaşırtıcı bir açıklıkla şu şekilde yazıyordu:

"AB, Türkiye'nin üyeliği sayesinde Suriye, Irak, Ermenistan ve Kafkaslara sınırdaş olacak. Avrupa ve Büyük Ortadoğu birbirine coğrafi olarak yakınlaşacak. (...) Türkiye'nin katılımı AB'nin terörle mücadelede yönelik siyasi ve askeri kapasitesini de güçlendirecek ve uluslararası barışı ve istikrarı ileriye taşıyacak. ABD, Avrupa'dan, küresel güvenlik yükünü daha fazla paylaşmasını isterken haklı. İşte, Türkiye'nin güçlü ordusunun yardımıyla, AB bu yükü daha fazla omuzlayacak. Türkiye'nin Afganistan'daki NATO operasyonlarında oynadığı rol, potansiyelini gösterir nitelikte." (*Bernard Bot, The Washington Times, 21.12.2004*)

Bu değerlendirme üzerine daha fazla söz söylemeye gerek var mı bilmiyorum. Demokrasi, insan hakları filan, artık asıl amacı gizlemiyor bile. Anlaşılan, gizlemek gibi bir niyetleri de yok. Ancak, Avrupa'nın üstünde küçük bir "soru"nun çengeli hâlâ asılı durmaya devam ediyor; Türkiye ABD'nin Truva Atı olabilir mi?

Bu soruya henüz net bir yanıt verilebilmiş değil. Eğer Ankara, Atlantik'in iki yakası arasında denge politikası izlemeye devam eder ve büyük kriz dönemlerinde Amerikancı pozisyon takınmayı sürdürürse bu soru hep gündemde kalacaktır. Türkiye-AB ilişkilerindeki asıl sorunlardan biri budur (*bianet.org /31.12.2004*).

10- ORYANTALİST AŞAĞILAMA

Türkiye'nin Batı tarafından nasıl bir oryantalist aşağılanmaya tabi tutulduğunu daha iyi görmek için şimdi biraz daha geriye giderek, AB Komisyonu'nun 6 Ekim 2004 günü açıklanan Türkiye hakkındaki "İlerleme Raporu"na da göz atmak iyi olacak. Bu Rapor daha sonra yaşanacakları bir bakıma ortaya koyduğu için önem taşıyor. Bu yanıyla "dürüst" bir çalışma olduğu bile söylenebilir!

Nitekim AB'nin 17 Aralık 2004 Brüksel zirvesinde Türkiye'nin aday üyeliğinin "şartlı" kabulü, bu Rapor'un çizdiği rotayı doğrulaması ve önemini ortaya çıkarması bakımından dikkat çekiciydi.

Bu Rapor'un bir başka önemli boyutu da, AB'nin Türkiye'yi neden gözden çıkaramadığını örtük olarak ortaya koymasıdır. Küresel siyasetin akış seyri, Avrasya'daki hegemonya mücadelesi ve bu mücadelede Atlantik'in iki yakası arasında yaşanan rekabet ile Türkiye'nin bu kompozisyondaki konumu, aşağı yukarı böyle bir raporun çıkacağını gösteriyordu. Kestirmeden söylemek gerekirse eğer; Türkiye, orta vadede AB'ye alınmak da istenmiyordu kaybedilmek de...

O nedenle bu bölümde, 17 Aralık 2004 kararlarına zemin oluşturan İlerleme Raporu'nu analiz etmek, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde yaşananları -ki 2006 sonunda beş ayrı başlıkta müzakere süreci askıya alınarak donduruldu- ve bu ülkenin maruz kaldığı aşağılanmayı kavramak bakımından doğru olacaktır. Daha da önemlisi, büyük ve fakat "doğulu" bir ülkenin nasıl oryantalist bir bakışla karşı karşıya kaldığını görmek için, bu rapor önemli bir olarak sağlamaktadır.

Rapor, daha önce hiçbir aday ülke için söz konusu olmayan bir yaklaşımla, üyelik müzakerelerine başlamak için Türkiye'ye "şartlı evet" diyordu. Üstelik bu müzakerelerin, "doğası gereği ucunun açık" olduğu da özellikle vurgulanıyordu. Yani, "pazarlıklara başlamak üyelik anlamına gelmez" deniyordu. Daha da önemlisi, müzakere sürecinde bir sorun çıkması halinde, herhangi bir üye ülkenin isteğiyle görüşmelerin "askıya alınabileceği" de kayıt altına alınıyordu. Üstelik böyle bir karar oy birliğiyle de değil, "nitelikli çoğunlukla" alınabilecekti. Yani bir üye, bu trajik yolculuk sırasında imdat frenine asıldığı zaman tren duracaktı.

Raporun geniş yığınları ilgilendiren yanına gelince; işgücünün serbest dolaşımına kalıcı engeller konulabileceği açıkça belirtiliyordu. Yani, sermaye ve mallar transparan sınırlardan serbestçe geçecek ama, iş ve daha iyi bir hayat umuduyla kapağı Avrupa'ya atmaya çalışan işçi ve işsizlerin bu hakkı olmayacaktı. Rapor bu yanıla, Türkiye'ye aday üyelik statüsünün tanındığı Helsinki kararlarıyla bile çelişiyordu.

10.1. PİRUS ZAFERİ

Gel gelelim, 7 Ekim 2004 günü yayımlanan Türk gazetelerinin (Cumhuriyet ve bir iki gazete hariç) neredeyse tamamı, tıpkı daha sonra 17 Aralık zirvesinin ardından yayınlananlar gibi, "zafer" çılgınlığıyla çıkıyordu. Tam üyelik için görüşmelere başlanıp başlanmayaca-

ğına ilişkin nihai karar 17 Aralık 2004'te toplanacak AB Brüksel zirvesinde verileceği halde, Türkiye'nin 200 yıllık batılılaşma rüyasının gerçekleştiği daha o günden ilan ediliyordu.

Aslında bu tutum çok tanıdık bir politik tavır ve ulusal ruh haliydi.

Tanzimat sonrasındaki ıslahat (reform) hareketleri sırasında Osmanlı basını da aynı şeyi yapıyordu, inanılmaz gibi gelebilir ama, dönemin Osmanlı gazeteleri de, tıpkı günümüzdekiler gibi arada bir "Artık Avrupalıyız" diye başlıklar atıyordu.

Oysa, önceki bölümde de ayrıntılı şekilde ortaya konulduğu gibi, 17 Aralık 2004 Brüksel zirvesinde koşulların daha da ağırlaştırılması ihtimali hiç az değildi. Nitekim öyle de oldu ve hiç hesapta yokken "Kıbrıs sorununda çözüm" şartı, AB bu konuda taraf olmadığı halde metinlere girdi. Durum böyle olmasına karşın, Türk medyasına ve entelektüel hayatına egemen olan yeni ıslahatçılık, büyük bir cam-bazlıkla önümüzdeki fotoğrafın kadrajıyla oynamaya çalışıyor ve bizden topluca "demokrasi rüyası" görmemizi istiyordu.

Bu çaba, inanılmaz bir aymazlıkla (yoksa utanmazlık mı demeli) halen devam ediyor.

Her AB zirvesinden sonra kamuoyunda haftalarca estirilen havaya karşın, ortada bir "zafer" olmadığı gibi, gerçek bir pazarlığın yürütüldüğü de kuşku götürüyordu. Türkiye'yi yönetenler ellerindeki hiçbir kozu masaya sürebilmiş değillerdi. Eğer bir zaferden söz edilecekse, bu ancak bir Pirus zaferi' olabilir; yani yenilgiden daha beter bir zafer? Eldeki tablo budur. Türkiye'yi kaybetme korkusu dışında AB'nin aslında başkaca bir kaygı taşımadığı ortadaydı. Avrupa, 1995 Gümrük Birliği anlaşmasıyla Türkiye'den tek yanlı olarak istediklerini almıştı. **Türkiye zaten fiilen ikinci sınıf üyelik denilebilecek özel bir statüye sahipti. O nedenle, 15-20 yıllık bir "terbiye" sürecinden sonra Türkiye'yi daha sağlam bağlarla AB kapısına bağlayacaklardı. Aslında daha şimdiden bağladılar da...**

10.2. AVRUPA'NIN MÜZAKERE SİLAHI

Gezegeenin paylaşılması mücadelesinde gerçek güçlerden (operasyonel askeri kapasite, ortak güvenlik sistemi, bütünlüklü ve etkin dış politika, insan kaynakları vb.) yoksun olan Avrupa, elindeki yegâne aracı kullanıyordu; müzakere süreci... Yani, sermaye çevrele-

ri için serveti, kitleler için de refahı paylaşma ihtimalini sunuyorlardı... İşte Türk sermayesi, bu "servetin paylaşılma ihtimalini" seviyordu. Akıl tutulmasına uğrayan Türk milleti de refahın paylaşılma ihtimalini.. Geriye sağı ve soluyla liberaller elitimiz kalıyordu. Eh, onlara da soyut bir demokratikleşme ve insan hakları kâfi geliyordu.

Oysa, "demokratikleşme" Avrupa'da yaşanan büyük sermaye entegrasyonunun (bütünleşmesinin) hukuki çerçevesi, oyunun kurallarıydı. Bu hukuki zemin, sistemin bekası için en emin, güvenli ve istikrarlı yoldu. Çünkü, her şeyden önce eşitlik ve özgürlük yanılması yaratıyordu. Toplumdan sürekli ve sistematik olarak tazelenmiş bir ideolojik onay alınıyor ve hegemonya için rıza üretiliyordu.

Burada söz konusu olan kitlelerin hak ve hukuku değildi. Onlar birer aksesuardı, o kadar. Yani, çalışanların hayat standartlarının yükseltilmesi, işçi sınıfının sendikal hak ve özgürlüklerinin genişletilmesi, uzun toplumsal mücadeleler ve geçmişte sosyalist sistemin baskısıyla elde edilen sosyal devlet kazanmalarının korunması ve tarımsal üretimin geleceği, ne bu Rapor'un ne de ünlü "kriterlerin" konusuydu.

Batılı oryantalistler karşısında tipik Doğulu komplekslere sahip olan liberaller, toplumsal hak ve özgürlükler için bu topraklarda yürütülen mücadeleyi görmezden gelen bir yaklaşımda ısrar ediyorlardı. Üstelik, siyaset bilimi ve tarih bilgisinden yoksun bir bakışla hem "jakobenizm" ya da "tepeden inmecilik" eleştirisi yapıyorlar -ki bu aslında devrimciliğin eleştirisidir- hem de (ne gariptir ki) **AB sopsasıyla yukarıdan aşağıya "demokratikleşme" rüyası** görüyorlardı. Sendikaların, meslek örgütlerinin, solun, işçilerin, memurların, kadınların, gençlerin, kısaca yakın geçmişte toplumun ve tarihin vicdanı olan güçlerin mücadelesini yok sayıyorlardı.

10.3. AB TÜRKİYE'Yİ NİYE ÖPTÜ?

Gelinen aşamada, sadece entelektüel bir ilgi nedeniyle değil, toplumsal sorumluluk gereği de AB'nin Türkiye'yi tam üye yapmaya çağı halde, neden bütünüyle gözden çıkarmadığını biraz düşünmek gerekiyor.

Nedeni çok açık aslında; **bütün yapısal sorunlarına karşın Avrupa'nın 6. dünyanın ise 18. büyüklükteki ekonomisiyle**; her türden geriye çekici girişimlere ve "karşı devrimci" saldırılara karşın, Cumhuriyet aydınlanmasının yarattığı modernleşmesiyle ve bölgesindeki en

güçlü ordusuyla Türkiye, Avrupa sermayesi için kolaylıkla gözden çıkarılabilecek bir ülke değildi. Türkiye'yi kaybetmek, dünyanın en büyük enerji havzasını ve Avrasya'yı da kaybetmek, başka bir ifadeyle büyük oyunun dışına düşmek demektir.

Evet ama, aynı Türkiye'nin büyük ekonomik, toplumsal, kültürel, dinsel ve etnik sorunları da var. Nüfusu fazla kalabalık, işsiz sayısı yüksek ve halkı fakir... Kıta oligarşisi, Türkiye'nin bütün bu sorunlarını Avrupa'ya ihraç edebileceğinden çekiniyor. AB, böylesine pozitif ve negatif büyüklüklere sahip bir ülkeyi hazmedebileceğinden kuşku duyuyor. **Yüzyıllarca dünyanın yağmalanması sonucu zenginleşen ve bencilleşen "Batılı beyaz adam"** bu refahı yoksullarla paylaşmak istemiyor. Dahası bu ihtimal karşısında ödü patlıyor. Burada şu fakirlik meselesini kısaca ele almakta yarar var; evet Türkiye'de yaklaşık 18 milyon insan yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Nüfusun yüzde 20'si ise Belçika ortalamasına yakın bir hayat standardına sahip. Gelir dağılımındaki adaletsizlik bir uçuruma dönüşmüş durumda. **Özalist yeni liberal politikaların bir sonucu olarak; ucuz işgücüne dayalı kayıt dışı ekonomi, yeni bir sermaye birikim modeli olarak 12 Eylül 1980'den itibaren benimsenmiş durumda.**

Ancak söylendiği gibi, kişi başına düşen milli gelir 4 bin dolar civarında da değil. Ekonominin yüzde 60'ına yakınının kayıt dışı olduğu düşünülür ve satın alma paritesi esas alınarak bir hesaplama yapılırsa, kişi başına düşen reel milli gelirin 6 ila 8 bin dolar aralığında olduğu anlaşılacaktır. Nitekim Dünya Bankası'nın reel milli gelir hesaplamaları da bu rakamları vermektedir.

10.4. AB'İN AMERİKA KORKUSU

Türkiye'nin AB'ye üye olması halinde, birlik içindeki ABD etkinliğinin artacağından korkuluyor. Bu haklı bir korkudur. İngiltere'den sonra Türkiye gibi büyük bir ülkenin de AB'ye girmesi -ki Türkiye İtalya'dan farklı olarak iktidarlar değişse de yarım yüzyılı aşkın süredir istikrarlı bir amerikancı çizgiye sahiptir- AB içindeki Amerikan etkinliğini zirveye taşıyacaktır. ABD, Türkiye'nin üyeliğiyle AB'yi batısından ve doğusundan parantez içine almayı hesaplıyor. Almanya ve Fransa başta olmak üzere çekirdek AB ülkeleri durumun farkında.

Dikkatli gözlerden kaçmamıştır; **Washington başından beri Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyor.** Desteklemekle de kalmıyor, Avrupa başkentlerine baskı yapıyor, lobi faaliyeti yürütüyor, hatta tehdit

ediyor. Hatırlanacağı gibi, 2004 Haziran'ında İstanbul'da yapılan NATO zirvesi sırasında Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Türkiye'nin üyeliği konusunda ABD'yi Avrupa'nın içişlerine karışmak ve tehdit etmekle bile suçlamıştı.

Avrupa başkentlerinden haber geçen gazetecilerin bildirdiğine göre ABD, Türkiye lehine AB nezdinde lobi yaparken artık "diplomatik üsluba ve nezaket kurallarına dikkat ederek" yürütüyordu bu işi. Sızan bilgilere bakılırsa, Başkan Bush, 17 Aralık 2004 AB zirvesinin hemen öncesinde dönemin Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice ve yine dönemin Dışişleri Bakanı Colin Powell'ı doğrudan "bu işle" görevlendirmişti. ABD'nin bu göz yaşartıcı çabasının arkasında gerçek bir nedenin olduğu belliydi; AB'nin görünür gelecekte karşısına küresel bir rakip olarak çıkmasını engellemek...

Öte yandan, AB'nin pilot kabinini oluşturanlar yine aynı nedenlerle Türkiye'yi yanlarına çekmek, hiç değilse kontrol etmek istiyorlar. Çünkü, ABD'yi yöneten yeni muhafazakârlar Afganistan ve Irak'tan sonra İran'ı da işgal, rejim değişikliği veya başka bir yoldan (örneğin tesislerini vurmak yoluyla) etkisizleştirmeye hazırlanıyor. Bunun gerçekleşmesi halinde, Rusya'dan sonra Amerikan denetimi dışında petrol üretimi yapan ikinci büyük bölge ülkesi konumundaki İran'ın da, çok zor ama, gücü kırılmış olacak. Böyle bir ihtimal, petrolle ilişkisi diyaliz makinesine bağlı bir böbrek hastası gibi olan Avrupa için kâbus demek. Dolayısıyla AB için bu koşullarda bir de Türkiye'yi kaybetmek, bölgeyle bütün fiziki bağlarını yitirmek ve denklemin dışına düşmek anlamına geliyor. Yani AB için ortada tam bir açmaz var.

AB-Türkiye ilişkilerinin seyri, sadece Ankara'nın küresel düzen içindeki yeni yerini tayin etmeyecek, Türk iç politikasında da önemli sonuçlar yaratacaktır. Bir yön ve program farklılaşması yaşayan Türkiye elitinin (egemen sınıflarının) iç dengeleri, ilişkilerin seyrine göre değişecek ve siyasal güçlerin yeni bir dizilişi gerçekleşecektir. Çünkü, AB-Türkiye ilişkileri bir dış politika alanı olmaktan çok, artık bir iç politika sorunudur.

Çeşitli kombinasyonları bulunmakla birlikte, bu yön ve program farklılaşmasını ulusalcı ve işbirlikçi/entegrasyoncu (batıcı, amerikancı) güçler diye kabaca ikiye ayırmak mümkün, İslamcısı, sağcısı, liberali ve sermayedarıyla entegrasyoncu (küreselleşmeci) güçler inisiyatifi ele geçirmiş durumdadır. Ulusalcılar ise örgütsüz ve dağınık ama, belli bir güce ve etkiye sahipler.

10.5. AKP HÜKÜMETİNİN GELECEĞİ

İktidar gücünü esas olarak Batı'dan alan, bütün politik projesini AB üyeliğine endeksleyen, düşük yoğunluklu islamizasyon hedefini bu proje içinde saklayan AKP'nin politikası iflas etmiş durumda. Ancak, AB üyelik müzakereleri beş başlıkta askıya alınmasına karşın, sürecin bir şekilde devam ediyor olması nedeniyle, çok zorlansa da "durumu" şimdilik kurtarmış görünüyor. Şartlı da olsa AB'nin 17 Aralık 2004'te tam üyelik için müzakere sürecinin başlatılmasına "evet" demesi, kısmi bir rahatlatma yaratmış durumda. Ters olsaydı, AKP hükümetinin beş yıl boyunca iktidarda kalması mümkün değildi. Ancak, AKP önemli güç kaynaklarından biri olan AB üyelik sürecini tamamen güvence altına alabilmiş de değil.

Çünkü, 6 Ekim 2004 AB İlerleme Raporu'ndan başlayan sürecin 17 Aralık 2004 ve 3 Ekim 2005 duraklarının dikkatli bir okuması, Türkiye için bir tür "ikinci sınıf üyelik* ya da "özel statü" öngörüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Üstelik, bu durumu görmek için çok ince araştırma ya da analizlere bile gerek yok. Çünkü bu niyet, yani "ikinci Sınıf üyelik" statüsü, Almanya'nın sağcı Başbakanı Angela Merkel tarafından "güçlendirilmiş ortaklık" gibi garip bir kavramsallaştırmayla açıkça önerilmektedir.

Ayrıca, 10-15 yıllık (bazı değerlendirmelere göre 15-20 yıllık) sürenin sonunda bile işgücünün serbest dolaşımı gerçekleşmeyeceği için, bu durumda AKP'nin AB havucu ile toplumu daha fazla denetlemesi zor olacaktır. Dolayısıyla, AKP'nin kendisine iktidar kudreti sağlayan en önemli güç kaynaklarından birini hızla yitirmeye başladığını söylemek mümkündür. (*bianetorg /09.10.2004*)

V. BÖLÜM

11- TÜRBAN, AKLIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE LİBERAL BOZULMA

Türkiye'nin son 15-20 yılına damgasını vuran "demokrasi" ve "insan hakları" mücadelesi sınıfsal, politik, ideolojik ve felsefi bağlamından koparak, çoğu kez karşıtına hizmet eden soyut bir Voltaire'cilik halini almaya başladı. Buna bir de "yenilenme" edebiyatı eklenince -ki bu edebiyat artık bir teröre dönüştü- insanlığın ilerici birikimini içermeyen, daha kötüsü bunun farkında, bile olmayan ve "bin yıllık" liberalizmi "değişim" ve "solculuk" zanneden bir tutum giderek entelektüel-ideolojik ortama egemen oldu. Oysa bu kavramların içerikleri Soğuk Savaş sonrasında köklü bir değişime uğradı. Öyle ki, siyaset biliminde bir tür "insan hakları emperyalizmi" olgusundan bile söz edilmeye başlandı.

Bu yaklaşımın haklı nedenleri vardı; ABD ve diğer batılı emperyalistler, bir önceki dönemin uluslararası hukuk normları olan "egemenlik", "sınırların dokunulmazlığı" ve "içişlerine karışmama" gibi yerleşik siyaset kurallarını tasfiye etmek ve "küreselleşme" konsepti içinde eritmek için "insan hakları" kavramını sıkça kullandılar, kullanıyorlar da. Böylece, küresel kapitalist sisteme dahil olmamakta direnen, pazarlarını ve kaynaklarını uluslarüstü tekellere açmak istemeyen **ülkelerin parçalanması, rejimlerinin değiştirilmesi ve işgal edilmesi** için ideolojik bir atmosfer oluşturuldu.

Bu durumu hem Yugoslavya'nın kanlı bir etnik boğazlaşmanın içine itilip NATO müdahalesiyle 10 yıl içinde altı parçaya bölünme sürecinde gözlemlemek mümkün hem de daha yakın bir örnek olarak Irak'ın işgalinde...

Bu anlayışın, sosyalist rejimlerin yıkılmasında da -ki bu rejimlere yönelik sol eleştiriler başka bir şeydir- önemli bir rol oynadığını unutmamak gerekir.

Hemen belirtmeliyim ki, Türkiye gibi rejimin kaba, hoyrat ve

hatta vahŖi insan hakları ihlalleri yaptığı, sistematik iŖkence olaylarının uzunca bir dönem sıradanlaŖtığı ve 12 Eylül gibi bir diktatörlük döneminin yıkıcılığını yaŖayan ölkede bu tartiŖmayı yapmak çok kolay değil. Üstelik, yürütölen insan hakları mücadelesi bu darbe rejiminin geriletilmesinde önemli bir rol oynamıŖsa... Evet ama bu tartiŖmayı da artık yapmak, buna cesaret zorundayız. Hele, feministler dahil, kadın hareketinden ve soldan türbana karŖı tek bir eylemin bile geliŖmedięi uzunca bir dönemden sonra buna mecburuz.

11.1. KADINA VE İNSAN AKLINA SALDIRI

Bilinmeli ki, artık hiçbir kavram masum değil, insan aklını teslim almaya çalıŖan küresel yeni liberal saldırının öncelikle ideolojik alanda gerçekteŖtiğini unutmamak gerekiyor. Bir bilinç kayması ve liberal bir kirlenmeyle karŖı karŖıya olduğumuz açık. Bu nedenle öncelikle ideolojik-kültürel planda bir alan temizliğine, kavramlarımızı yeniden kurmaya ve arınmaya ihtiyaç var.

İnsanlığı yeni bir ortaçağa iade etmeye çalıŖan neoliberalizme, insan aklını kuŖatan yeni muhafazakârlığa ve bir gelecek projesine sahip olmayan, dolayısıyla kapitalist uygarlığın mutlak egemenliğine hizmet eden her türden post-modernist felsefi anlayıŖa karŖı mücadele etmeden bu arınmayı gerçekteŖtirmek mümkün değil.

Ölkemizdeki hak ve özgürlükler mücadelesindeki liberal savrulmayı en iyi gözlemleyebileceğimiz alan, hiç kuŖkusuz "türban" konusudur. **Esas olarak kadının özgürlüğüne, kazanılmıŖ haklarına ve toplumsal statüsüne karŖı aŖağıdan gelen kuŖatıcı bir saldırı olmasına karŖın,** "türban" konusu neredeyse kadın hakları mücadelesinin parçası ve bir özgürlük sorunu gibi gösterilmeye ve anlaŖılmaya baŖlandı.

Tuhaf bir liberal anlayıŖın (2. cumhuriyetçilik gibi) terörize ettiği entelektüel bir ortamda, örneğın sol, neredeyse bu konudaki bütün eleŖtirilerini geri çekti. Dahası, bu konuda alınan tutum bir tür "ilericilik" ve "demokratlık" ölçüsü sayılmaya baŖlandı.

Oysa bu anlayıŖ, hem tarihsel bir perspektiften yoksun oluŖu hem de sadece devlete karŖı olmak gibi sınırlı bir gerekçeye yaslanması nedeniyle son derece sorunludur. Daha da önemlisi, bu tutumun, çok daha kahredici başka bir otoriteyi, yani iktidarı ve asıl tehditi gözlerden saklamak gibi nesnel bir sonucu var. Çünkü, tartiŖılmaz ve "kutsal" olanı referans alan ve psikolojik Ŗiddet içeren bir ayrımcılık,

kadına karşı şiddet ve özgürlüklere karşı daha tehdit edici bir tutumdur.

11.2. GERİCİLİĞİN SANCAĞINDAN İLERİCİLİK ÇIKAR MI?

Görüşlerimi somut bir örnekten hareketle açmak istiyorum. Son yıllardaki etkinlikleriyle daha çok insan hakları savunuculuğu kimliğiyle tanınan müzisyen Şanar Yurdatapan sol görüşlü bir sanatçı olarak bilinir.

Yurdatapan, medyatik eylemleriyle dikkat çeken bir isim. Kendisi pek özgürlükçü. Öyle ki, şeriatçı gazeteci Abdurrahman Dilipak'la ortak kitap bile yazdı. Şeriatla insanın özgürlüğü ve kadın hakları nasıl bir araya geliyorsa!..

Şanar Bey'in son medyatik eylemlerinden biri -ki medyatik yanı önemlidir yoksa kıymeti harbiyesi olmaz- türban takmak oldu. Arkadaşı Dilipak'ın mahkemedeki bir duruşmasına katılan Şanar Bey, 2004 Haziran'ında gazetelerde yer alan haberlere göre, İslamcı kadın avukatların mahkemelere türbanla alınmamasını protesto etmiş. Bunun için başına bir türban bağlayıp duruşmaya girmeye çalışmış. Çok parlak bir buluş olduğuna kuşku yok!

Herkes istediği eylemi yapabilir. Hele soldan giden saf liberalerimiz pek yaratıcı eylem biçimleri de geliştirebilir... Fakat merak ediyorum; kadını aşağılayan, onun davranışlarını, gündelik hayatını ve toplumdaki rolünü büyük ölçüde sınırlayan türbana yönelik Şanar Bey'in bir itirazı bulunuyor mu?

Şer-i hükümlere göre kadının ikinci sınıf insan olduğunun tes-cili anlamına gelen türban konusunda Yurdatapan'ın bir eleştirisi var mı? Erkek egemen bir inanç sisteminin ürünü olan ve bugün doğru-dan siyasal iktidardan gelen türban baskısına karşı Şanar Bey herhangi bir etkinlik gerçekleştirmeyi (örneğin Dilipak'la birlikte) düşünüyor mu?

Türkiye taşrasında başı açık kadınlara neredeyse "fahişe" mu-amelesinin yapıldığını, inanılmaz bir "toplumsal" baskı ve kuşatma uygulandığından haberi var mı? Eğer varsa, örneğin Erzurum, Bay-burt ya da Yozgat'ta mini etek giymeyi düşünür mü? Yine merak ediyorum; Abdurrahman Dilipak'ın başyazar konumunda olduğu Vakit gazetesini hiç okuyor mu? Eğer okuyorsa bu yayının devletin ve em-

peryalizmin sola karşı 50 yıl boyunca beslediği, Komünizmle Mücadele Dernekleri gibi CIA patentli örgütler içinde serpilmiş Soğuk Savaş artığı bir damarın çıkardığı bir yayın olduğunun farkında mı? Bu gazetenin, genlerinden gelen bir refleksle, Sivas'taki Madımak katliamı için "haklı nedenler" aradığını; NATO zirvesinden önce bir otobüste patlayan bombanın haberini verirken "Kızıl terör" diye dokuz sütuna attığı manşetle ve eski günlere duyduğu derin özlemle devletin o gerici yanına göz kırptığını gördü mü?

Bu sorular daha da uzatılabilir. Niyetim, çok da önemli olmayan bu tekil (elbette medyatik) olayı ve bunu meslek edinmiş kişileri tartışmak değil, daha kapsamlı bir sorunu gündeme getirmektir.

11.3. 'KURANIN EMRİ, MÜSLÜMAN KADININ KİMLİĞİ'

Eğer böyle bir tartışma yapacaksak -ki bu tartışmayı öncelikle kadın hareketi yürütmelidir- türban eylemlerinde sürekli olarak taşınan bir pankartla işe başlayabiliriz. Fotoğrafı gazetelerde de yer alan pankartta şunlar yazılıydı: "Başörtüsü Kuran'ın emri, Müslüman kadının kimliğidir:"

İşte bu kadar! Sıkıysa karşı çık! Çünkü tartışılan "kutsal" bir nesne... Bu pankart aslında İslamcılarının bütün ideolojik ve politik yaklaşımını özetlemektedir. Kuşatıcı, gelenekten beslenen ve aşağıdan, yani toplumun en geri kesimlerinden gelen bir şiddettir bu. İslamiyet içi başka inanışlara ve yorumlara dahi alan tanımayan bu yaklaşıma kategorik olarak itiraz etmeden, yoğun bir ideolojik ve politik mücadele yürütmeden bu ülkede gerçek bir "insan ve kadın hakları mücadelesi" mümkün mü?

11.4. İNSANLIĞIN İLERİCİ MİRASI

Eğer Aydınlanma ve modernite eleştirilecekse -ki eleştirilmelidir- bu eylem onu aşmaya yönelmelidir. Oysa Aydınlanmaya karşı yöneltilen yeni muhafazakâr ve yeni liberal eleştiriler, tarihsel olarak söz konusu dönemi aşma yeteneğine sahip değildir. Tersine, insanlığı bir önceki döneme, ortaçağa iade etmeye ve bunu bir çıkış gibi yutturmaya çalışmaktadırlar.

Dolayısıyla insan aklının değil "naklin" yani "vahiy"in egemenliğini yeniden tesis etme girişimidir. Bilimsel aklın yerine, modernizm adına teknolojik akli geçirme hilesidir.

Potansiyellerini hızla tüketen, bütün insanlığın ve gezegenin

geleceğim tehdit eden **kapitalist uygarlık, egemenliğini sürdürmek için bilinçleri teslim almak, insanları aptallaştırmak ve akıllarıyla değil inançlarıyla hareket eden mahluklara dönüştürmek istemektedir.** Kapitalist uygarlığın temellerini sorgulamadan bir modernite eleştirisi yapılamaz. Bu eleştiri yapılacaksa, insanlığın bütün ilerici mirasını içererek aşma yeteneğine sahip olmalıdır. Bu da ancak, toplumcu ideolojiden güç alan devrimci bir eleştiriyle mümkündür. ([bianet.org./](http://bianet.org/)24.07.2004)

12- TÜR BANIN ÖTESİ...

Türkiye uzun süredir yeni bir "türban krizi" yaşıyor. Bu kez çatışma, sokaktan devletin zirvesine taşınmış durumda. Ancak, bu "kriz" in daha öncekilerden, örneğin 28 Şubat sürecinden önemli farklılıkları bulunuyor.

Yaşananlar, AKP hükümetine bir başkaldırıdan çok, bu partinin temsil ettiği güçlerin ve zihniyetin iktidar sınırlarına işaret etmek şeklinde geliyor. Türkiye'nin tepesinde yaşanan en önemli türban krizi hiç kuşku yok ki, 23 Nisan 2004 Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle TBMM Başkanı AKP'li Bülent Arınç'ın verdiği resepsiyon sırasında gerçekleşmiştir.

Ancak, öncelikle belirtelim ki, başka bir açıdan bakıldığında, bu kriz, 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra egemen blok ile AKP'nin arkasına dizilen toplumsal güçler arasında gerçekleşen "fiili uzlaşma"nın daha önce yapılmayan bir zemin tarifi diye de okunabilirdi.

Ya da bütün olup bitenler, Türkiye eliti (establishment) ile muhabakat sağlamadan ülkeye ve devlete yeni bir yön çizmeye çalışan AKP hükümetine, esastan itiraz diye yorumlanabilirdi. Kısaca hatırlamak gerekirse; görünüşte bu krizin nedeni, TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın 23 Nisan 2004'te Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle vereceği resmi resepsiyona türbanlı eşiyile birlikte ev sahipliği yapmak istemesinden kaynaklanıyordu.

Bu girişim üzerine devletin zirvesinde bugüne kadar görülmemiş bir olay yaşanıyor ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök ve Kuvvet Komutanları ile ana muhalefet CHP partisi davete katılmayacaklarını ilan ediyordu.

Gerilimin tırmanması üzerine, Başbakan Recep Tayyip Erdo-

ğan duruma müdahale ediyor ve Arınç, bir son dakika manevrası yaparak eşinin resepsiyona katılmayacağını açıklıyordu. Ancak, bu manevra da işe yaramıyor ve cumhuriyet tarihinde ilk kez, bir kurum olarak Cumhurbaşkanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri 23 Nisan akşamı Meclis'te verilen resmi resepsiyona katılmıyordu.

Bu sert tutumun nedeni, "cumhuriyet değerleri"ne ve devletin kurucu ilkelerine karşı "gerici-siyasal bir simgeye dönüştüğü" belirtilen türbanın topluma ve devlete dayatılmasına karşı tepki diye açıklandı.

Yeni türban krizinin aktüel boyutu böyle özetlenebilir sanırım. Şimdi, türbanın ötesine geçip gerçekte ne olup bittiğini anlamaya ve "devlet dilini" tercüme etmeye çalışalım.

12.1. KASIM 2002 TABLOSU

Konu birçok bakımdan önemli. Olup bitenleri anlamak için 3 Kasım 2002 seçimlerine kadar gidilebilir. Dünyanın içine girdiği yeni dönemde, ülkenin ulaştığı büyüklüklere uygun olarak egemen blokun bölgesel ve küresel ihtiyaçlarına yanıt veremeyen; başka bir anlamıyla, yeniden yapılanma hamlesini taşıyamayan eski siyaset sınıfı, kendisini yenileme dinamiklerini yitirerek, deyim uygunsu topluca "intihar" etti.

Ortaya çıkan tablo, 28 Şubat 1997'de başlayan restorasyon sürecinde bir başarısızlığa işaret ediyordu. Batıcı büyük sermaye ve askeri-bürokratik elit, yeni bir siyasal pozisyon belirlemeden kendisini ansızın farklı bir siyasal tablonun karşısında buldu.

Kuşkusuz bir dizi tarihsel ve siyasal sürecin ürünü olan AKP, esas olarak 1980 sonrasında gelişen ve artık orta büyük lük sınırlarını aşan (örneğin yer yer dünya pazarlarına açılan) taşra sermayesinin siyasal örgütlenmesi olarak ortaya çıktı. Yeni bir ihtiyacın ürünüydü. Bu yanı sıra, RP ve FP'nin hem bir devamı hem de bu geleneğin bir eleştirisiydi.

Eleştirisiydi çünkü, RP-FP geleneği, siyasal hattını esas olarak devletin kurucu ilkeleriyle çatışma üzerine kurmuş ve sistemin temelini olmasa bile kabuğunu (üst yapı kurumlarını) yeniden tanımlamaya yönelmişti. Bu çatışmacı bir siyasal hattıdır. Söz konusu geleneğin bu tutumu, servetten ve iktidardan daha çok pay isteyen taşra sermayesinin sürekli olarak 115 devletin kıyısında tutulmasına yol açıyordu.

12.2. AKP 28 ŞUBAT'IN ÇOCUĞUDUR

Diğer önemli bir gelişme ise Soğuk Savaş döneminin kapanmasıydı. Soğuk Savaş sonrası dünyada siyasal İslam'a duyulan ihtiyacın ortadan kalkması, bu siyasal geleneğin daha önce sistem içinde elde ettiği mevzilerin tartışılmasını ve geriletilmesini de beraberinde getirdi.

İşte Türkiye'de 28 Şubat süreci, içine girilen dönemin ihtiyaçlarına uygun olarak devletin yeniden yapılandırılması hamlesi diye de okunabilirdi. Ve 28 Şubatla birlikte anlaşıldı ki, geleneksel tezleri ve politik programıyla Türkiye'de İslamcı bir iktidar derin bir kriz yaratma potansiyeline sahipti.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, **AKP'nin 28 Şubat sürecinin çocuğu olarak doğduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.** Servetten ve iktidardan daha çok pay isteyen, dahası ulaştığı büyüklükle Marmara/İstanbul sermayesinin merkezinde olduğu iktidar blokunun yeniden tanımlanmasını talep eden sermaye çevreleri, kaçınılmaz olarak yeni bir siyasal temsil kanalı oluşturmak zorundaydı.

Devlet ve Türkiye eliti ile çatışmak yerine, onunla uzlaşma arayan ve bu arayış içinde egemen blok içinde kendisine alan açmaya çalışan bir siyasal yapılanma... İşte AKP böyle bir ihtiyacın bir ürünü olarak siyaset sahnesine çıktı. AKP işte bu nedenle kendisini İslamcı değil, "muhafazakâr demokrat" bir parti olarak tanımladı.

12.3. ZORAKİ UZLAŞMA

Geçen seçimlerin ortaya çıkardığı yeni siyasal tablo, Türkiye elitinin taşra sermayesi ile uzlaşmasını kaçınılmaz hale getirdi. Bu gönülsüz ve zoraki bir uzlaşmaydı. Bir mecburiyetten kaynaklanıyordu. Merkez-çevre çatışmasından, yeterince tanımlanmamış bir merkez-çevre uzlaşmasına geçiliyordu. Sorun da buradaydı.

Bu bakımdan AKP hükümeti, RP-FP geleneğinden çok, 1950'lerdeki DP'nin 2000'ler Türkiye'sindeki bir yorumu olarak görülmelidir.

Ancak AKP liderliği, bu uzlaşmanın sınırlarını yeterince doğru şekilde göremedi. Seçim sistemindeki çarpıklığın da bir sonucu olarak, Meclis'te elde ettiği olağanüstü gücü fazlasıyla abarttı. Dünyanın içine girdiği yeni dönemde, önceki bölümlerde de belirttiğim gibi, adeta yön duygusunu kaybeden ve bu konuda bir arayış, tartışma ve hat-

ta çatışma sürecinden geçen Türkiye'ye tek başına yeni bir pozisyon belirlemeye çalıştı.

Örneğin; Irak Savaşı'ndan önce ABD ile tek başına çeşitli angajmanlara girdi. Daha önce Yüksek Askeri Şura (YAŞ) kararlarına şerh koydu. Devlet içinde olağan sınırları aşan, yeterlilik, birikim ve eğitim düzeyi gibi ölçüleri bir yana bırakıp daha çok "ideolojik" ölçüler kullanarak yaygın bir kadrolaşmaya yöneldi.

Eğitim sisteminde ve Milli Eğitim Bakanlığı alanında yine bir uzlaşma aramadan köklü değişiklikler yapmaya koyuldu. Dış politika-da, yurtdışındaki Milli Görüş örgütlenmesini ve Fethullah Gülen faktörünü yeni bir unsur olarak devreye sokmaya kalkıştı. Ekonomik kararların alınmasında Marmara sermayesinden çok, doğrudan kendi temsil ettiği güçlerin, örneğin MÜSİAD'ın duyarlılıklarını esas aldı, vb.

12.4. ASLINDA TÜRKİYE ELİTİ EVET DEMİŞTİ

Seçimlerin ortaya koyduğu tablo nedeniyle, batıcı büyük sermaye ve askeri-bürokratik elit iktidarını paylaşmaya razı olmuştu olmasına ama, yeni bileşim içinde yer alan güçlerin iktidarı nerede başlıyor, nerede bitiyor pek belli değildi. Bu olguya, AKP kadrolarının tecrübesizliği de eklenince varsayılan sınırlar sıklıkla ihlal edildi.

İşte bir kaşık suda fırtına kopartmak gibi görünen 23 Nisan resepsiyonundaki türban krizi, AKP iktidarının sınırlarını çizme ve bunu gösterme girişimi diye okunabilirdi. Bu sınırlar üzerinde yeni bir muhabakat sağlanırsa -ki her anlaşma iki tarafın da taviz vermesi demektir- istikrarlı bir dönem yaşanacak, eğer tersi olursa çatışma derinleşerek ve gerçek bir siyasal krize dönüşecekti. Nitekim AKP uygulamada geri adım attı, ancak tezlerini geri çekmedi. Dahası bu krizin çözümü için "tam iktidar" talep etmeye yöneldi.

Birinci yolu tercih eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bu tutumu, krizi ortadan kaldırmadı sadece erteledi. Son bir not; sözkonusu günlerde Hürriyet gazetesinin dönemin **MGK Genel Sekreteri Org. Tuncer Kılınç'a** karşı yürüttüğü kampanya ise ordunun "sivriliklerinin törpülenmesi" olarak değerlendirilebilirdi.

Orgeneral Kılınç, resmi laiklik konusundaki taviz vermez tutumu, AB karşılığı ve Avrasya'da Türkiye'nin de içinde yer alacağı yeni küresel eksen arayışları ile tanınıyordu. Dolayısıyla Hürriyet gazetesinin bu yayını, İstanbul sermayesinin de bir uzlaşma arayışı içinde

olduğunu göstermesi bakımından ilginç bir gelişme olarak kaydedilmeliydi. (bianet/26.04.2003)

13- TÜRBAN ARAŞTIRMASI VE MİLLİYET GAZETECİLİĞİ

Milliyet gazetesinin 2003 yılının Mayıs ayında Tarhan Erdem'e yaptırdığı "türban araştırması", başta ordu olmak üzere, Türkiye eliti ile AKP arasındaki çelişkilerin derinleşme eğilimi gösterdiği sırada gündemin ortasına "pat" diye düşmüştü.

Bu araştırmanın, bilimselliği ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı bir yana; sunumundan sayfa düzenine, spotlarından "araştırmayı" tamamlayıcı söyleşi ve yorumlarına kadar AKP hükümetine bir alan açma denemesi olduğu açıktı.

Öyle anlaşılıyordu ki, bu araştırma Doğan Grubu'nun batıcı büyük sermaye ve askeri-bürokratik elit ile taşra sermayesi ve AKP arasında seçimlerden sonra gerçekleşen, fakat sürekli bozulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan "zorunlu uzlaşma" için "sosyolojik" bir gerekçe ve "bilimsel" arka plan imal etme çabasıydı. Değilse, **araştırmada bu kadar saçma sapan, birbiriyle çelişen ve başka verilerle desteklenmesi imkânsız sonuçları** arka arkaya sıralamak mümkün olmazdı.

Örneğin, "araştırmanın" bir bölümünde (Milliyet, 29 Mayıs 2003) eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe, türban takanların sayısının hem azaldığı hem de arttığı belirtilmektedir. Ama öte yandan, bunun ne anlama geldiğine dair hiçbir açıklama yoktur. Konuya ilişkin yorumlarda ise ciddiye alınabilecek, durumu açıklama yeteneğine sahip tek bir söz bile söylenememektedir.

Deneklerin nasıl ve hangi yöntemle göre seçildiği, hangi soruların sorulduğu, seçeneklerin nasıl belirlendiği, Türkiye'nin etnik ve mezhepsel yapısının dikkate alınıp alınmadığı -ki bu ülkede politik oylumu da olan bir inanç coğrafyası söz konusudur- bilinmemektedir.

Örneğin, Türkiye'de nüfusun yaklaşık yüzde 20'sinin Alevi olduğu tahmin edilmektedir (Tahmin edilmektedir çünkü, bu konuda bir sayım ya da araştırma yoktur). Söz konusu kamuoyu yoklamasında bu olgunun dikkate alınıp alınmadığı belli değildir. Çünkü, ortaya çıkan sonuçların, deneklerin bileşimi belirlenirken bu olgunun dikkate alınıp alınmamasına göre değişeceği açıktır.

Araştırmada, geleneksel başörtüsü ile türban arasındaki fark tamamen unutulmuştur. Ancak, bu tutumda, beceriksizliğin yanı sıra, bir kasıt olduğu ve kamuoyunun yönlendirilmeye çalışıldığı da açıktır.

Öyle anlaşılıyor ki, Milliyet gazetesi bir tür "tarihsel uzlaşma" rolüne soyunmuş gibi görünüyor. Nitekim yine Milliyet gazetesi tarafından yaptırılan ve 2007'nin Mart ayında yayımlanan "Biz kimiz?" başlıklı araştırma da aynı amacı güdüyor.

Bu, sözüm ona "uzlaştırıcı" tutumu tercüme edersek eğer, sektör dışı yatırımları nedeniyle mali bir sıkışıklık içine girdiği gözlenen ve devlete yüksek borcu olan Doğan Grubu'nun, AKP hükümetine göz kırpmaya çizgisini aştığı, düpedüz flört etmeye başladığı anlaşılıyordu.

Yani, her türlü gazetecilik ilkesini ve etiğini bir yana bırakan o bildik "medya gücünden" politik olarak yararlanma ve pespaye bir iktisadi faydacılık durumuyla karşı karşıyayız.

13.1. PALAVRAYA SUÇÜSTÜ!

Aslında işin bu yanını, yani araştırmanın bilimsel olup olmadığı meselesini fazla uzatmaya gerek yok. Doç. Dr. Aynur İlyasoğlu, Mayıs 2004'te bianet.org'da yayımlanan bir söyleşisinde Milliyet'in araştırmasının hiçbir bilimsel değerı ve akademik kalitesinin olmadığını belirterek, durumu tek kelimeyle özetliyor; palavra... Tamamen katılıyorum.

Ancak, Doç. İlyasoğlu söz konusu söyleşide, bir başka değerlendirme daha yapıyor ve "Bu tamamen medya bakışlı bir araştırmadır" diyor. Ben buna da itiraz ediyorum. Çünkü, araştırma profesyonel ölçülerle bakıldığında medya bakışlı da değildir.

Gazetecilik bakımından son derece başarısız ve kötü sunulmuştur. Bütün kusurlarına karşın araştırmada ulaşılan ve bir yazı işleri ekibi için çarpıcı şekilde sunulması gereken bazı sonuçlar bile gazete sayfalarında değerlendirilememiştir. Gazetenin editoryal yönetimi, çok belli ki, araştırmayı hem bilimsel bakımdan yorumlayamamış hem de gazetecilik açısından değerlendirememiştir. Ortada hiçbir editoryal pırıltı yoktur.

Bu görüşümü birkaç örnekle açmayı deneyeceğim. Araştırmanın yayımlandığı ilk gün (Milliyet, 27 Mayıs 2003) gazetenin Tarhan Erdem imzalı ana değerlendirme yazısının ve sayfanın manşeti şöyle; "Sadece yüzde 5 türban diyor". Yani başını örtenlerin sadece yüzde

beşi kullandıkları eşarbu "türban" diye tanımlıyorlar.

Milliyet demek istiyor ki, korkulacak bir şey yok, onlar başlarındaki örtüye türban demiyor. Böylece, bu hanımların kullandıkları örtü türban olmaktan çıkıyor. Neden? Çünkü, onlar öyle diyorlar da ondan. Böylece ortada sorun da kalmıyor!..

İşte böyle, Milliyet gazetesinin editörleri ve dönemin genel yayın yönetmeni bu müthiş bulguyu öne çıkarmayı ve başlığa böyle taşımayı uygun görmüş.

Gazetenin birinci sayfadan kullandığı bir başka başlık ise şöyle:

"Kadınların yüzde 64.2'si başını örtüyor". Sonra büyük bir merakla bu başlığın altına bakıyor ve bu saptamanın hangi verilerle desteklendiğini arıyor, ama bulamıyorsunuz. Çünkü yok. Evet, çok önemli olan bu kadar yüksek bir oranı (yüzde 64.2) destekleyen hiçbir veri yok.

Sadece genel bir sonuç var ortada. Örneğin; bu oranın ne kadarı geleneksel başörtüsü, yüzde kaçını türban belli değil. Oysa bu ülkede sorun, her türden başörtüsünün toplam oranı değil, politik bir karakter kazanan türban. Biz de, hani şu yüzde 99'u Müslüman olan bir millet olarak bunu merak ediyoruz.

Hadi bu genel oranı (yüzde 64.2) kabul ettik diyelim, ama gazetecilik açısından bakıldığında bu bir haber değil ki. İslamcı gazeteler aşağı yukarı benzer rakamları (yüzde 70-80 diye abartarak) uzun süredir ve sık sık veriyorlar. Ve bütün İslamcı liderler, kanaat önderleri ve gazeteler hiçbir zaman kullanılan örtü için "türban" demiyor.

Bu çevreler ısrarla ve altını çizerek sorunun "başörtüsü" olduğunu söylüyorlar. Böylece, kendi zeminlerini ve cephelerini genişletip "türbanı" bütün başörtülülerin sorunu haline getirmeye çalışıyorlar. Modern bir politik simge olan türban böylece gelenek içinde eritiliyor. Başarılı bir taktik olduğunu kabul etmek gerekiyor. Milliyet gazetesi de, mesleğin gereği olan hiç bir sorgulama yapmaksızın aynı şeyi tekrarlıyor.

13.2. ASIL HABER GİZLENMİŞ

Oysa asıl haber satır aralarında gizli. Tarhan Erdem imzalı (gazetenin 16 ve 17'inci sayfalarındaki) değerlendirme yazısının bir

paragrafı aynen şöyle:

"Kadınların evli-bekâr olmaları, başlarını örtmelerini etkilemekte, bekârlarda başın örtülme oranı düşmektedir. Kadınlarımız ve erkeklerimiz yakınlarını başlarını örtmeleri konusunda zorladıklarını itiraf etmeseler de, evlilik, başını örtmek için önemli bir aşamadır. Evlilerde yüzde 73 olan 'başını kapama' davranışı, bekârlarda yüzde 34'e inmektedir." (*Milliyet*, 27 Mayıs 2003)

Araştırmanın, her nasılsa ulaştığı en çarpıcı sonucu budur, insana "vay canına" dedirtecek cinsten bir sonuç üstelik. Gelgelelim, bu sonuç hakkında ne bir değerlendirme yazısı, ne bir yorum ve ne de bir başlık var gazetede. Adeta gizlenmiş.

Oysa sonuç çok açık; evli olmayan kadınların yaklaşık yüzde 70'inin başları açık bu ülkede. Bu rakamdan kırsal kesimdeki geleneksel başörtüsü kullanan kadınları da düşüğünüz zaman türban kullanmayanların oranının yüksekliği daha iyi anlaşılacaktır. Kadınlar evlendiğinde ise oran tam tersine dönmektedir.

Burada, çok belirgin bir erkek baskısının bulunduğunu saptamak için istatistik uzmanı olmaya gerek yoktur. Bu baskının her zaman kaba şiddet içermesi de gerekmiyor. Çünkü, neden örtündükleri sorulduğunda size verilen cevap genellikle "kendi isteğimle kapandım" şeklinde olabiliyor.

Bugünün Türkiye'sinde kadının şiddetli bir manevi kuşatma altına alındığı, sürekli telkin altında tutulduğu, örtünmeyenin neredeyse "ahlaksız" sayıldığı hatırlanırsa, bu psikolojik şiddetin fiziki baskıdan daha önemli olduğu bile söylenebilir. Kötü bir araştırmanın ürünü olsa bile eldeki verilere bakıldığında, diğer etkenlerin yanı sıra, türbanın bir erkek dayatması olduğu görülmektedir (Feminist arkadaşlarımızın ve liberal çevrelerin dikkatine sunulur!).

Ortada, bir erkek hukuku olan şeriatın kadına yönelik acımasız saldırısı vardır. Bunu görmemek için Milliyet'te editör olmak ve "Sadece yüzde 5 türban diyor" diye başlık atmak gerekir. Cumhuriyetin kazanımlarının bile gerisine düşüldüğü apaçıktır.

Esas olarak bir erkek dini olan Arap İslamı, siyasal derinlik kazandıkça kadının özgürlüğüne saldırmaktadır. "Türbanlı modernleşme" gibi tezler ise, ancak, her şeyi yeni öğrenen bir ortaokul öğrencisi gibi her konuda konuşan ve kendisini sosyolog sanan Taha Akyol gibi saçıcı yazarlar ile Nilüfer Göle gibi liberal akademisyenlere

aittir.

Peki, bilimselliğinden kuşku duyduğumuz araştırmamızın ulaştığı bu sonuca inanabilir miyiz? Elbette hayır! Benim tartıştığım, nasıl ulaşılmış olursa olsun ellerindeki en çarpıcı veriyi bile değerlendirme yeteneğini gösteremeyen gazeteciler.

Diğer taraftan, eğer bilimsel bir araştırma yapılmış olsaydı, evlilik ve baskı üreten diğer ilişkiler nedeniyle örtündüğünü saptanan kadınların oranı daha yüksek çıkardı diye düşünüyorum. Aşağılara inmeye gerek yok. Necmettin Erbakan'ın, Bülent Arınç'ın, Abdullah Gül'ün, Ali Babacan'ın ve başka pek çok AKP'li ve SP'linin eşlerinin (bazılarının annelerinin bile) başları evlenmeden önce açıktı. Emine Erdoğan ise ağabeyi tarafından dövüldüğü için örtündüğünü, bir ara intiharı bile düşündüğünü ama, sonradan doğruyu gördüğünü söylüyordu.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse; haydi Doğan Grubu'nun iktidarla iş tutma girişimlerini ve bir iç bölünmeye uğrayan sistemin tepesindeki çatlağı sıvama girişimlerini bir yana bıraktık diyelim; bu kuşku araştırmada, gazetenin editörlerinin kendi ulaştıkları sonucu bile yakalayamamalarına ne demeli?..

Ortada medyatik bir bakış bile yok. Milliyet, bu çarpıcı rakamları (yüzde 34 - yüzde 73 farkı) karşısında bize dönmekte ve şöyle demektedir; "Türkiye'deki hanelerin yüzde 77.2'sinde başını örten kadın var".

Hadi ya! Gerçekten mi? (bianet.org/31.05.2003)

14- LİBERAL-MUHAFAZAKÂR İTTİFAKINA SUÇÜSTÜ!

Şimdi bir kez geriye, 2004 yılının Eylül ayına giderek, **AKP'nin hazırladığı yeni Türk Ceza Yasası'nda "zina"nın suç sayılması ve cezalandırılması konusundaki ısrarını** mercek altına alalım. Alalım çünkü, bu olay AKP'den demokratikleşme ve AB yolunda reformlar bekleyen sağ ve sol liberal çevreler tarafından şaşkınlıkla izleniyordu. Oysa ortada ancak zavallılıkla açıklanabilecek bir durum vardı.

Yıllardır siyasi İslamdan bir "demokrasi" projesi çıkarmaya çalışanlar; özgürlükler sorununu, arkasındaki totaliter ve kadını alçaltan ideolojik yığınağı görmezden gelip "türban" serbestisine indirgeyenler, olan biteni açıklamakta zorluk çekiyorlardı. Hükümetin AB

uyum yasalarını çıkarması nedeniyle dergilerine, "Muhafazakâr devrim" diye kapak yapanlar (örneğin Birikim dergisi), Avrupa muhafazakârlığı ile Amerikan yeni muhafazakârlığı arasındaki farkı bile tahlil etmekten uzak bir anlayışla AKP'yi koyacakları yeri tayin etmekte güçlük çekiyorlardı.

Gazetelerin liberal yazarları, AKP'nin zina yasası ısrarını, AB yolunda 'bir çuval inciri berbat etmek' gibi sinik bir itirazın ötesine geçmeyen bir eleştiriyi karşılıyorlardı o kadar? Neredeyse, AB'den itiraz gelmese olan biteni kabulleneceklerdi. Aynı zihniyetin sahipleri daha önce de, AKP hükümeti yaz tatilinde okullarda Kur'an kursları düzenlenmesine ilişkin yeni bir yönetmelik çıkarmaya kalktığı zaman, "CHP'nin eline böyle bir silah vermeyin" diye AKP'yi uyarılmıştı! Örneğin; İslamcıların sofrasında buruşuk bir peçete gibi duran Yeni Şafak yazarı Kürşat Bumin -ki anarşist kökenli bu münevverimiz hâlâ 'solcu' geçinir ve pek yaman bir sivil toplumcudur mealen şöyle yazıyordu: "Bu karardan vazgeçin, ancak AKP düşmanları CHP'nin eline böyle bir silah verebilir."

Yani bu yazarımız, CHP'den ya da askerlerden bir itiraz gelmese, AKP hükümetinin yaz tatillerinde ilköğretim okullarında ve lise-lerde Kur'an kursu düzenlenmesine karşı çıkmayacak, iyi mi?

Ortada komik bir durum var aslında; sağıyla soluyla Türkiye liberalleri İslamcı hareketin yeni muhafazakâr versiyonunun hükümet olduğunun farkında değiller. Onlar, muhaliflere karşı muhalefet yapıyorlar ve bu tutumu "demokrasi mücadelesi" ve hatta "ilericilik" diye yutturmaya kalkıyorlar. Siyasal İslâmın iki hegemonik güçten biri olduğunu görmüyor, dahası gözlerden saklıyorlar. **Türkiye'nin alık liberalleri, cumhuriyet devriminin esas olarak kapitalizmin ve modern bir burjuva toplumunun temellerini attığının**, başka bir ifade ile çubuğu gerçekte kendilerinden yana büküğünün bile **farkında değiller**. Onlar kendi hayatlarına muhalefet ettiklerini anlamayacak kadar şaşkın durumdalar.

14.1. SİVİL TOPLUM SİYASAL TOPLUM

Bunların, "sivil toplum" anlayışı da evlere şenlik... Hürriyet gazetesi, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin generallere, ülkede olan bitenler hakkında bir şikâyet mektubu yazdığının anlaşılması üzerine manşetten verdiği haberde şöyle demişti: "İlk kez sivil bir parti generallere açıkça müdahale çağrısı yapıyor." Bu sözlerin neresini dü-

zeltmeli bilmiyorum. Hz. Musa fıkrasını bilirsiniz; Dicle nehri kenarında duran iki dindar sohbet ediyormuş. Onlardan biri, "Hz. İsa bu nehire elindeki kılıcıyla vurunca Dicle ikiye ayrılmış ve kavmini kazasız belasız karşıya geçirmiş" deyince, daha bilgili olan diğer dindar biraz düşünmüş ve "hayır" demiş, "Bir kere o su Dicle değil Kızıl deniz, o peygamber İsa değil Musa, elindeki de kılıç değil asa" . Bugün durum tam da buna benziyor.

Öncelikle belirtelim; MHP ilk kez askerlere çağrı yapmıyor. Bu parti 12 Eylül'den birkaç ay önce, 1980'in başında resmi bir bildiri yayınlarak orduya yönetime el koyma çağrısı yaptı ve o dönemde parlamentoda olan 17 milletvekilinin Meclis'ten çekildiğini açıkladı. İkincisi ve en önemlisi ise "siyasi toplum" askeri alan ile sınırlı değildir. Siyasi toplum, partiler ve ordu da dahil devlet örgütlenmesinin bütünüdür ifade eder. Hatta siyasal toplum devletle dolaylı bağlarla sahip "sivil " örgütlenmelere kadar (örneğin barolar, meslek odaları vb..) genişletilebilir. Yani, ordunun dışında kalan bütün kurcam ve toplum kesimlerinin tümü "sivil toplum"u oluşturmaz, onlar sadece sivil dirler o kadar. Sivil toplumun karşıtı siyasal toplumdur, askerler değil. Diğer taraftan, "sivil toplum" özü itibarıyla burjuva toplumsal düzeni demektir.

Siyasal toplumu askerlerle sınırlayanların, siyaset sosyolojisi bakımından ve terminolojik olarak "masum" bir hata yaptıkları düşünülebilir mi? Sanmıyorum. Çünkü iktidardaki AKP'yi destekleyebilmek, başka bir ifade ile siyasal toplumun en önemli kurumlarından birinin eteklerine küçük hesaplarla tutunabilmek için, siyasal toplumu mümkün olduğu kadar daraltmak geriyor. İzahı da kolay; üniformasız herkesi sivil toplum çuvalına doldurursun olur biter!

14.2. AKIL TUTULMASI

İnsanlık bugün bir akıl tutulması yaşıyor. Tarihsel ve kategorik olarak kapitalizmi aşamayan insanlık, "ilerici" bir çözüm üretmemenin bedelini; felsefi, ideolojik, politik ve toplumsal planda "gerici" dayatmalarla ödüyor. İnsanlık bir önceki döneme, ortaçağa iade edilmek isteniyor. Toplumlar çözülüyor; özgürlük anlayışı cemaatlerin, aşiretlerin, mezheplerin, dinsel ve etnik toplulukların serbestisine indirgeniyor. Ve bu nedenle, modernitenin bir ürünü olarak görülen "vatandaşlık" bağı bile kendinden menkul ve temelsiz bir "tek doğrucu" anlayışla mahkûm ediliyor. Öyle ya; artık post-modern bir çağdayız...

Post-modernistlerin ve yeni muhafazakârların aydınlanma ve modernite eleştirisi, bu tarihsel dönemi aşmaya değil, mevcut olanın, kurulu düzenin mutlaklığına insanlığı ikna etmek ve bir önceki çağın zihniyet dünyasını devralarak kapitalizmi tahkim etmek amacını taşıyor.

AKP; daha önceki bölümlerde de işaret edildiği gibi, Avrupa muhafazakârlığına değil, Amerikan yeni muhafazakârlığına yakın bir siyasal oluşumdur.

Bilindiği gibi, bugün Washington'a egemen olan Amerikan yeni muhafazakârlığı, Hıristiyan köktenciligi ve avangelist gerici ile içice geçmiş bir siyasal harekettir. ABD'nin güney eyaletlerinde W. Bush'un Tanrı tarafından gönderildiğine inanan 40 milyon insanın yaşadığı belirtilmektedir. Diğer taraftan, yeni muhafazakârların aydınlanma ve modernite eleştirileri ile post-modernistlerin görüşleri arasında büyük bir felsefi akrabalık vardır.

14.3. POST-MODERNİZM VE YENİ MUHAFAZAKÂRLIK

Başbakan Erdoğan'ın siyasi başdanışmanlarından Doç. Yalçın Akdoğan, yukarıda da ele aldığımız "Muhafazakâr Demokrasi" isimli kitabında neo-con'ların kurucu babalarından Irving Kristol'ü referans alarak, yeni muhafazakârlık ile neoliberalizm arasındaki ilişkiye özel bir vurgu yapıyor. AKP parti programının ideolojik-felsefî arka planını kurmayı hedefleyen kitapta şöyle deniyor:

"Amerikan geleneği liberaldir, bunun sonucu olarak muhafazakâr adını alan bu geleneğe sadık kişiler gerçekte liberal kişilerdir. (...) Amerikan muhafazakârları anayasal demokrasiye ve piyasa ekonomisine bağlılıklarını ifade ederler. I. Kristol'e göre Amerikan muhafazakârlığı, muhafazakâr liberalizmdir. Kristol modernliğin ilkelerine boyun eğmez, fakat bunların insanın ahlaki hayatına ve yetkinliğine zararlı yanlarına karşı duyarlıdır." (Doç. Yalçın Akdoğan, *Muhafazakâr Demokrasi*, AKP Yayınları, s.23)

Yukarıda da belirttiğim gibi, neo-liberal ve post-modern akımlar ile yeni muhafazakârlık arasında bir fikir akrabalığı ve hatta devamlılıktan söz etmek mümkündür. Çünkü, yeni liberallerin ekonomi politikaları ile yeni muhafazakârların izlediği çizgi son çözümlemede büyük bir yakınlık içindedir.

Yeni muhafazakârlığın, son yirmi beş yıldır yeryüzünde yıkıcı

bir rüzgâr gibi esen neo-liberal politikalar ile onu felsefi düzeyde tamamlayan post-modern felsefenin hem bir parçası hem de onların başarısızlıklarının bir ürünü olduğu söylenebilir. İktisadi planda ultra liberal bir tutum, siyasal ve felsefi planda ise radikal ve gerici bir modernite ve aydınlanma eleştirisi... Bu anlamda yeni muhafazakârlık, faşizan bir neo-liberalizm ve gericileşmiş bir post-modernizmdir.

14.4. TARİHİN SONU İDEOLOJİSİ

Post-modernizm, aydınlanma ve modernite geleneğine karşı çıkarken, epistemolojik olarak aklın ve bilimin belirleyici konumunu reddeder. Böylece dinsel doğmalar, teolojik literatür ve geleneksel kültür, bilimle aynı düzeye yükseltilir. Post-modernizm, modernitenin "toplumsal ilerleme" anlayışını ve tarihselciliği de reddeder. Bir anlamda, serbest piyasa düzenini uygarlığın son aşaması olarak kabul ettiği için, kapitalizmi aşmaya yönelik her girişimi "totaliter projeler" olarak mahkûm eder. Tarihselciliğin reddi, insanlığın bugünü ile geçmiş ve geleceği arasındaki bağı koparır. Aslolan bugün ve şimdi olandır. Kapsayıcı genel kuramlara, tarihselciliğe ve "büyük anlatılar" dediği ideolojilere karşı çıkan post-modernistler; dolayısıyla sınıf mücadelelerinin, kapsayıcı toplum modellerinin ve nihayet bilimin de sonunun geldiğini iddia ederler. Onlara göre, totaliter rejimler ve diktatörlükler, "büyük anlatıların ürünüdür. Bu yanıla post-modernizm aslında teolojik (bilimsel olmayan) bir sosyalizm eleştirisidir. Kapsayıcı toplum modellerine itiraz ederken, gerçekte insanlığı birleştiren ortak değerlere, görüşlere, ideolojilere, yurttaşlık bağlarına ve ulus devletlere karşı çıkan post-modernistler, bunun yerine alt kültürlerle ve etnisiteye dönüşü savunur. Dinsel cemaatleri, yerel kültürleri, mezhepleri öne çıkarlar ve "özgürlük" projesini bu kesimlerle sınırlarlar.

14.5. İNSANLIĞI ORTAÇAĞA İADE ETME GİRİŞİMİ

Bu görüşler küreselleşme ideolojisinin köşe taşlarıdır. İşte yeni muhafazakârlık bu görüşleri olduğu gibi devralarak muhafazakâr ve gerici temelde yeniden üretir. Bu yanıla yeni muhafazakârlık, insan aklına ve bilimsel bilgiye karşı bir saldırıdır. Bir tür "ortaçağa dönüş" ideolojisidir. Neo-con akımın burjuva demokrasisini bile reddeden seçkinci ve faşizan özünün üstü örtülerek çok liberal gerekçelerle savunulması, insan aklını yeniden kuşatma girişiminden başka bir şey değildir.

AKP, yerel kültürleri öne çıkaran küreselleşme dalgasının,

kendi İslami projelerinin hayata geçirilmesi bakımından bir fırsat yarattığını düşünmektedir. Örneğin "zina" tartışması bu bağlama oturtulmadan anlaşılabilir. AKP bu türden girişimlere her fırsatta başvuracaktır.

BOP/GOP ve "ılımlı İslam" basit birer geo-stratejik yönelim değil, arkasında büyük bir ideolojik yığınak bulunan küresel bir gerici saldıdır. AKP, bu saldırının ülkemizdeki ve bölgemizdeki aracından başka bir şey değildir.

Siyasal toplumu askeriye ile sınırlayan liberallerin, hükümetin insanların yatak odalarına girme girişimi karşısında neden şaşırıklarını anlamıyorum. Zinanın suç sayılması, bir önceki dönemin, Ortaçağın hukuku ve daha önemlisi o pek değerli yerel kültürümüzün bir parçası değil mi? Hani büyük anlatılar çağı kapanmış ve aklın krallığı yıkılmıştı? (bianet.org. /17.09.2004)

VI. BÖLÜM

15- BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ VE AYDIN İHANETİ

İktisat profesörü Mehmet Altan, Sabah gazetesinde yazdığı dönemde (şimdi **AKP hükümeti yandaşı Star gazetesi**nin başyazarı) ABD'nin nasıl bir Ortadoğu istediğinin uzun zamandır belli olduğunu söylüyordu. Dahası bunu görememenin "saflık" olduğunu da ima ediyordu. Doğru!

Ancak, öyle anlaşılıyor ki herkesin tarifi farklı. Örneğin Altan, ABD'nin Ortadoğu'sunu, Türkiye'ye düşen rolü de saptayarak şöyle tarif ediyor:

"Müslümanlığın demokratikleştirildiği, Vahabiliğin tasfiye edildiği, insan haklarına, demokrasiye ve piyasaya dayalı, Sovyet topraklarındaki Türki ülkeleri de kapsayan koca bir Ortadoğu. Türkiye bu hedeflere yaklaştığı oranda bölgede 'örnek ülke' olacak, uzaklaştıkça şansını yitirecek." (*Sabah, 2 Şubat 2004*)

Böylesine baştan çıkmış Amerikancı bir anlayışı dünyanın başka bir yerinde bulmak mümkün mü bilmiyorum ama, öyle anlaşılıyor ki, Altan kadar "cesur" olmasalar da bu görüşü paylaşan "aydın" sayısı bu topraklarda hiç de az değil.

Bir aydın ihanetiyle karşı karşıyayız. Çünkü; savaş yanlısı olmadan, emperyalizmin insanlık için hayırlı ve ilerletici bir güç olduğunu savunmadan, ABD'nin Afganistan ve Irak işgalini desteklemeden; amerikancı askeri darbeleri kutsamadan, bu ülkelerdeki cinayetlere haklı gerekçeler bulmadan, ABD ve Batı'nın daha yakın geçmişte, 20. yüzyılda, insanlığa karşı işlediği yüz kızartıcı suçları aklamadan yukarıdaki satırları yazmak imkânsızdır.

Anlaşılan, Mehmet Altan'ın "safları" biz oluyoruz. Çünkü, bir kez daha "beyaz adam"ın barbarların dünyasına medeniyet getireceğine inanmamızı istiyor.

15.1. BEYAZ ADAM İDEOLOJİSİ

Ergin Yıldızoğlu'nun da belirttiği gibi, "Büyük Ortadoğu" bir kavram ve stratejik bir yaklaşım olarak, ABD dış politika çevrelerinde, 1990'lann ikinci yarısından itibaren üretilerek kullanılmaya başlandı.

Bu dönem, Rusya'nın Kafkaslardaki etkinliğini yeniden arttırmaya başladığı bir aşamaya denk geliyordu. Yani, yeni değil. Üstelik bu kavram, tıpkı günümüzdeki gibi Kuzey Afrika'dan, Afganistan'a kadar uzanan bölgeyi kapsayacak şekilde kullanılıyordu. (*Cumhuriyet*, 02.02.2004)

Sosyalist sisteminin dağılmasının ardından, küresel denge siyasetlerine ihtiyacı kalmayan; dünyanın zenginliklerini işbirlikçiler ve yerel despotlar ile eskisi gibi paylaşmak istemeyen (artık buna ihtiyaç duymayan) ABD ve Batılı müttefikleri; Irak'ı ve Afganistan'ı işgal ederek bölgede yeni bir statüko oluşturma yolundaki en önemli hamleyi gerçekleştirmiş durumda. Bu hamlede bütün hesapları bozan tek gelişme, yoksul Iraklıların işgalci ABD'ye karşı gösterdikleri beklenmedik ölçüdeki şiddetli direniştir.

Dünyanın bilinen en zengin enerji yatakları üzerinde mutlak hâkimiyet kurma ve görünür gelecekte karşısına küresel bir rakibin çıkmasını önleme stratejisi izleyen ABD, Ortadoğu'yu Kafkaslar üzerinden Orta Asya'ya bağlayan bir hat üzerinden Avrasya'yı yeniden yapılandırmayı hedefliyor. Bu stratejinin nihai amacı, gezegen üzerinde mutlak egemenlik kurmaktır. Dönemin ABD Dışışleri Bakanı Colin Powel, 2004 yeni yıl mesajında bu hedefi açıkça ilan etti. Powel, ABD'nin "Başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın her yerine demokrasiyi götürmek için" çalışmaya devam edeceğini söyledi. Sırada, İran ve Suriye'nin bulunduğu; dinci Arap rejimleri için daha yumuşak geçişlerin planlandığı bilinmektedir. Operasyon dar anlamda Ortadoğu ile sınırlı da değildir. Örneğin 2004'ün Aralık ayında Gürcistan'da gerçekleştirilen ve Şavardnadze'nin devrilmesiyle sonuçlanan Amerikancı "sivil darbe" bu bağlamda ele alınmalıdır. İşte "Büyük Ortadoğu" bu projenin ismi oluyor.

15.2. RADİKAL İSLÂMİN DRAMI

Gerici Arap rejimleri varlıklarını korumak için on yıllardır Filistin davasını acımasızca kullandılar. ABD ve İsrail'e karşı zaman zaman Avrupa kartını (eskiden Sovyet kartını da) kullanan yada tersini yapan bu ülkeler, Filistin davasını sürekli olarak paraya çevirdiler.

Kendilerini, Batının bölgedeki çıkarlarını koruyacak yegane

güç olarak takdim eden bu rejimler, iktidarlarının geleceğini de bu sorunun devamını sağlamakta buldular. Bu konuda, ABD, İsrail ve gerici Arap rejimleri arasında uzun süre devam eden fiili bir mutabakatın bulunduğu bile söylenebilir.

Ancak, bu "şer eksenini" nihayetinde bir Soğuk Savaş dönemi oluşumuydu ve belli bir tarihsel kırılmayla ancak 2002 yılına kadar yaşayabildi. Özellikle, 11 Eylül eylemi ve ardından Afganistan ve Irak'ın işgali sonucu ABD'nin bölgeye yerleşmesiyle, artık bu ahlaksız ittifakın da bir hükmü kalmadı.

Tersine, Ortadoğu'da oluşturulmaya çalışılan ve ironik şekilde "demokrasi ihracı" diye kodlanan yeni yapılanma içinde başlangıçta gerici Arap rejimlerine yer yoktu. ABD'de geliştirilen "İlimli İslam" projesi ile küresel ölçekte radikal İslâmın ezileceği yeni bir döneme giriliyordu. Sosyalizme karşı savaşta, geçmişte utanç verici şekilde kullanılan radikal İslamcılara da artık ihtiyaç yoktu.

İşte Mehmet Altan'ın tasfiye edileceğini söylediği "Vahabilik" budur.

Bazı yazarlar, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın geçen 2004 Ocak ayı sonunda gerçekleştirdiği ABD ziyaretinin neden başarılı olduğu konusunda telaşla kanıt arıyorlar. Bu yazarlardan biri de Milliyet gazetesinin Washington muhabiri ve köşe yazarı Yasemin Çongar. Bu güzide yazarımıza göre, "1 Mart tezkeresinin reddedilmesiyle iki ülke arasında başlayan gerilim" söz konusu ziyaret ile aşıyor ve bu durum, Türk hükümetinin başarısının en önemli kanıtı oluyor.

Çongar şunları yazıyor:

"Bush'un Ankara'yı ziyaret kararı, AKP'nin politikalarının Washington'da büyük ölçüde benimsenmesiyle bire bir bağlantılı. Dahası Washington, Emine Erdoğan ve beraberindeki bakan eşlerine gösterdiği konukseverliği, başkan Bush'un First Lady'nin hanımlar için verdiği çay davetine kısa süre katılmasıyla yeni bir boyuta taşımıştır. Bush'un hanımlara yaptığı gelenek dışı sürpriz, 'Başınızın örtülü olması, Türkiye'nin seçilmiş liderlerinin eşleri olan sizlerin başımızın üstünde yerinin olmasını neden engellesin ki' demektir ve bu jestle Beyaz Saray, Cumhuriyet Bayramı davetini 'eşsiz' yapma gafletini gösterebilmiş Çankaya köşküne olabilecek en net mesajı göndermiştir." (*Milliyet*, 02.02.2004)

İşte, kendi hayatlarına, değerlerine, toplumuna ve dünyanın

mazlumlarına ihanet böyle bir şey. Bir kez bu yola girildi mi akıl tutulmasına uğramak kaçınılmazdır. Bu aşamadan sonra, üretilen tek şey siyasal gericilik oluyor. Bu durumda, ne ABD'nin bölgede geliştirdiği "ılımlı İslam" projesini ve bu bağlamda Türkiye'ye biçilen rolü görebilirsiniz ne de ortada analiz yeteneğiniz ve tarih bilginiz kalır. Mehmet Altan da bu konudaki yüksek fikirlerini bizden esirgemiyor:

"Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Çankaya'ya sokmadığı başbakanın eşi Beyaz Saray'da en üst düzeyde kabul görüyorsa, bundan daha net bir mesaj olabilir mi?" Mehmet Altan'ın bizi aydınlatmasına biraz daha izin verelim. "Türkiye'deki 'türban' tartışması, 'Cumhuriyetçiler' ile 'demokratlar' arasındaki büyük farkı ortaya çıkaran en keskin örneklerden biridir... Demokratlar için esas olan, bireyin temel hak ve özgürlükleridir." (Sabah gazetesi, 02.02.2004)

Durum bu kadar basit işte. Bu jestin altında hiçbir hesap yok! Müthiş bir analitik düşünce örneğiyle karşı karşıyayız!

15.3. DEVRİMCİ ERDOĞAN VE DA VİNCİ ŞİFRESİ!...

Şifreyi çözmeden önce araştırmamızı biraz daha sürdürelim. Sabah gazetesinden yine güzide bir muhabir-yazarımız;

Aslı Aydıntaşbaş -ki kendileri o dönemde Washington'dan yaşıyorlardı şimdi bu gazetenin Ankara temsilciliği görevini yürütüyorlar- tıpkı Çongar gibi, yazılarına Erdoğan'ın ABD ziyaretinin ne kadar başarılı geçtiğine okurlarını inandırmaya çalışarak başlıyor. Üstelik, bu pek liberal yazar arkadaşımız -ki kendileri aynı zamanda CIA'ya yakınlığıyla bilinen ve Yahudi sermayesinin desteklediği 'Batı Politika Merkezi' isimli bir think-tank kuruluşunda da çalışırlar- şöyle yazıyorlar:

"Erdoğan'ın (ABD) gezisinin son ayağı Harvard'da tıklım tıklım bir salonda yaptığı konuşma, ne şu ana kadar bir Türk başbakanı ne de bir Müslüman liderin telaffuz etmediği cinsten taze ve devrimci düşünceleri içeriyordu. Global açıdan Amerikalılar'ın karşısında yepyeni bir fenomen var. İslam dünyasında reform ve demokratikleşme çağrısı yapan Erdoğan, belki de bu çıkışları yapacak kredibiliteye sahip tek siyasetçi." (Sabah gazetesi, 02.02.2004)

Görüldüğü gibi yazarımız "devrim" ve "devrimcilik" hakkında çok derin bilgiye de sahip. Bu kadar cesaret cahillik ürünü olabilir mi bilmiyorum ama, gerçek devrimcinin Erdoğan olduğunu söylemek,

eminim CIA'yı bile şaşırtmıştır. Şimdi şifreyi çözmeye başlayalım.

Amerikan sermayesinin ünlü yayın organı Wall Street Journal gazetesinin 24-26 Ekim 2003 tarihli sayılarında çok önemli bir makale yayımlandı. Bu makale, Cengiz Çandar dışında (D.B Tercüman, 6 Şubat 2004) kimsenin dikkatini, her nedense, çekmedi.

Makale iki imzalı. İmzalardan biri, adı yeni yeni parlayan Amerikalı stratejist Aonald Asmus'a ait. Diğeri ise tanıdık bir isim; Dışişle-
rimizin "seçkin" diplomatlarından Özdem Samberk... Yazının başlığı da hayli ilginç; "Wanted: New Thin king on Turkey", yani "Türkiye için yeni düşünce aranıyor."

Yazı fiyakalı bir soruyla başlıyor:

"Jeopolitik sınav sorusu; Bugün Avrupa'da hangi ülke, Batı Almanya'nın Soğuk Savaş'ta olduğu kadar önemlidir?" Bildiniz! Yanıt, "Türkiye." Yazıda, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra Batı için en büyük tehlikenin, Afganistan'dan Fas'a kadar uzanan bir yay içinde İslam dünyasından geldiği belirtiliyor. Yazıya göre, Batı'yı Doğu'dan ve Güney'den kuşatan bu büyük yayda heran kitle imha silahları üretecek ve teröristlere yardım edebilecek "haydut devletler" bulunuyor.

Yazarlarımız şöyle devam ediyor:

"Bu bölgeden yola çıkan tehlikeler, bugün Euro-Atlantik dünyasının karşısındaki en büyük tehdidi oluşturuyorlar. Batı'yı bu tip tehditlerden koruyacak yeni ve büyük bir strateji geliştirmek zorundayız. Aynı ölçüde önemli olan, bölgenin kendisinin daha demokratik çizgilerde dönüştürülmesine yardımcı olarak, terörizmin kökündeki nedenleri kaldırmaya yönelmemizdir. Türkiye, artan ölçüde istikrarlı bir Avrupa ile giderek tehlikeli hale gelen Ortadoğu'nun arasındaki fay kırığının üzerindeki ağırlık merkezinde yer alıyor. Türkiye'nin konumu, Büyük Ortadoğu'yu bizleri tahrip edecek insanları yetiştirmeyecek biçimde tedavi etmeyi amaçlayan bir Batı stratejisinde yeni bir köşe taşını oluşturacak devlet yapıyor."

Yeterince açık değil mi?

Çandar, yukarıda andığımız köşe yazısında, Wall Street Journal gazetesindeki makale hakkında şunları söylüyor: "Şimdi, Tayyip Erdoğan-Abdullah Gül'ün Beyaz Saray görüşmesinin 'Büyük Ortadoğu'da işbirliği' gündemi nedeniyle, niçin son on yılın en önemli

görüşmesi olduğunu ve bu ikilinin Kıbrıs sorununun çözümü doğrultusunda izlediği politikanın gerekçelerini anlayabilir misiniz?"

Ne gezer, biz pek safız!

15.4. TÜRKİYE'NİN ROLÜ; KARAKTER OYUNCULUĞU MU?

Gelelim dünya finans çevrelerinin başka bir ünlü gazetesi, Financial Times'a... Bu gazetenin 27 Ocak 2004 tarihli sayısında yer alan David Phillips imzalı yazıda şöyle deniyor:

"Bush, Türkiye'den ne beklediğini açıkça ifade etmeli. (Yazar, ABD Başkanı'nın NATO zirvesi nedeniyle 2004'ün Haziran ayında gerçekleştireceği Türkiye ziyaretine gönderme yapıyor -y.n.-) Yeniden yapılanmaya yardım eden ve müdahale etmeme ilkesine sadık kalan bir Türkiye, Irak'ta hayati önemde rol oynayabilir. Kafkaslar'da istikrar unsuru olabilir." (Akt. Radikal, 29.01.2004)

Önceki bölümlerde de vurguladığım gibi, Türkiye'nin küresel düzen içindeki yeri yeniden tanımlanıyor ve kendisine yeni bir rol biçiliyor. İçinden geçtiğimiz dönemde, Türkiye bir ılımlı İslamizasyon süreciyle karşı karşıya kalacaktı, kaldı da. Çünkü radikal İslam'a karşı Türkiye'ye biçilen rol, "ılımlı İslam" ülkesi olarak bir "örnek" oluşturmasıydı. Artık "modern, laik, gelişmiş ve demokratik Türkiye" onların işine yaramıyordu.

Ancak bu proje, kurulu düzen içinde şiddetli bir iç çatışma olmadan hayata geçirilemez. İşte bugün rejimin kanatları arasında ve toplumda yaşanan gerilimin nedeni bu çatışmadır.

Mehmet Altan, Cengiz Çandar ve diğerleri bize ılımlı İslam projesinin "demokratikleşme" olduğunu vaaz ediyor. Ve onlar "demokrasi cephesi"ni oluşturuyorlar, öyle mi? Sevsinler böyle demokratları! (bianet.org /21.02.2004)

VII BÖLÜM

16- TÜRK AYDINI VE SOL'DA YENİ ISLAHATÇILIK

Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci ve sürecin zorunlu kıldığı kimi reformların AKP hükümetince gerçekleştirildiği iddiası üzerinden, kimi sol liberal çevreler "demokrasi" adına Recep Tayyip Erdoğan ve ekibine tarihte hiç kimseye nasip olmayacak bir destek veriyor. Yer yer kararsız bir muhalif tutumun da eşlik ettiği bu utangaç ve fakat stratejik destek, AKP'nin entelektüel ortamı terörize ederek siyaset alanında hegemonya kurmasına yol açıyor.

O nedenle, bu bölümde sol'un AB'ye ve Türkiye'nin üyelik sürecine bakışını daha içeriden bir dil ve yaklaşımla tartışmak, fotoğrafın tamamını görmek bakımından yerinde olacaktır.

Türk solunun AB üyeliğine bakışı, yaşadığı kararsızlıklar ve ikilemler hakkında, şu anda yayında olmayan haftalık Özgürlük gazetesinin 11 Aralık 1999 tarihli 62. sayısında yazdığım bir yazının aradan geçen sekiz yıla karşın güncelliğini koruduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, söz konusu yazımı bazı değişiklik ve ekler yaparak bu kitap çalışmasına almayı doğru buldum.

16.1. YENİ SORULARA ESKİ YANITLAR

Türkiye'de nihayet uzun süredir aranan büyük siyasal uzlaşma sağlanmış durumda; AB'ye üyelik! Büyük siyasal güçler arenasının bütün aktörleri adeta bu hedefe kilitlenmiş durumda. Büyük medyada estirilen havaya bakılacak olursa, AB üyeliği gerçekleştiği takdirde Türkiye'nin başta demokrasi olmak üzere bütün sorunları çözülecek ve nihayet "Türk'ün 200 yıllık rüyası" gerçekleşecek. Yakın zamana kadar AB üyeliğine "Hıristiyan Kulübü" olduğu gerekçesiyle karşı çıkan İslamcıların önemli bir bölümü de (ağırlıklı olarak AKP'liler) Türkiye'nin üyeliğini desteklemeye başlayınca geride sadece sosyalistler kaldı. Onların ise kafaları karışık.

Şimdi bu kafa karışıklığını biraz irdeleyelim... Sosyalistlerin bir bölümü açık ya da örtük olarak AB üyeliğinin Türkiye'deki demokratikleşme sorununu kendiliğinden çözeceğini düşünmektedir. AB üyeliğine verilen destek, örtük olarak AKP'ye verilen destek biçiminde günlük politikaya yansımaktadır. Daha ihtiyatlı olanlar ise, AB üyeliğinin tam bir demokratikleşmeye yol açmayacağını, Türkiye'deki otoriter devlet geleneği ve iktisadi gelişkinlik düzeyinin buna izin vermeyeceğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla bu kesim, sosyalistlerin demokrasi mücadelesini sürdürmeleri konusunda ısrar etmektedir. Ne var ki, ikinci kategoride olanlar bile AB üyeliğinin, sınırlı da olsa, bir demokratikleşmeye yol açacağını kabul etmektedirler.

Bu değerlendirme ilerletilerek AB üyeliğinin iyi bir şey olduğu sonucuna varılmakta ve örneğin, "Ne yani işkencenin önlenmesi kötü bir şey mi?" diye sorulmaktadır. Gerçekten de, AB üyeliğinin bir sonucu da olsa, ilk elde 'demokratikleşmenin kötü bir şey olduğunu' söylemek zordur. Gerçek anlamıyla burjuva demokratik bir rejimde hiç yaşamamış insanların bu tutumunun anlaşılabilir nedenlerinin olduğu da açık. Ancak, anlaşılamayacak başka bir şey var; o da bu değerlendirme ve politik tutumun sosyalizm ve devrimcilikle ilgisi!..

İşte bu ilişkiyi kurmak zor.

AB üyeliğine kategorik olarak karşı çıkan sosyalistlerin önemli bir kesimi ise, bu politik tutumlarının tarihsel, ideolojik ve siyasal gerekçelerini tatmin edici bir şekilde ortaya koyamamaktadırlar. Onlar yeni soru ve sorunlara eski cevaplar vermekten öteye geçememekte, ancak bir tür devrimci içgüdüyle Türkiye'nin herhangi bir emperyalist blok içinde yer almasının kötü bir şey olduğunu söylemekle yetinmektedirler.

Aslında esaslı bir bilinç çarpılmasına işaret eden bu kafa karışıklığının nedenleri sanıldığından da derinlerdedir. Bazı nedenler şöyle sıralanabilir:

1- Emperyalizmin yeni aşaması küreselleşme ve onun doğrudan sonucu olan yeni liberalizm dalgası, solu sanıldığından daha derin şekilde etkilemiştir. Yeni liberalizmi tamamlayan ve ona felsefi bir arka plan sunan post-modern edebiyatın sol üzerindeki etkisi de hayli yıkıcı olmuştur. İdeolojik-politik yenilenme yönelimi ve arzusu solun önemli bir kesiminde devrimci sosyalist temellerde geliştirilememiş, liberal demokrat bir karakter kazandırmıştır.

2- Türkiye sosyalist hareketinde "asgari program, azami program" sorunsalı aşılamamıştır.

3- Yine sosyalistlerin önemli bir bölümü, gerek teoride gerekse politikada kendi demokrasi anlayışlarını geliştirememiş, burjuva demokrasisi ile aralarındaki nitelik farkını belirttik hale getirememiştir. Demokrasi, zaman içinde adeta sınıflar üstü bir kavram ve yönetim biçimi şeklinde anlaşılmaya başlanmıştır. Oysa en demokratik burjuva rejimleri bile, son tahlilde sermaye egemenliğinin bir biçimi ve eşitsizliğin gözkamaştırıcı bir şalı olmaktan öte anlam taşımamaktadır.

4- Tanzimatçı bir geleneğe sahip olan Türk aydını ve dolayısıyla Türk solunun önemli bir bölümü batıcı ve modernist bir anlayışın taşıyıcısıdır. Örtük bir aşağılık kompleksi ve batı hayranlığını içeren bu anlayış, siyasal olarak kendisini bir tür 'ıslahatçılık' olarak dışa vurmaktadır. Yeni ıslahatçılık olarak nitelendirilebilecek bu tutum sosyalistler bakımından irdelendiğinde ise, karşımıza, devrim ve sosyalizm bağlamı olmayan bir "demokrasıcılık" çıkmaktadır.

16.2. SAHTE İKİLEM

Sosyalistler, "Türkiye AB' ye üye olsun mu olmasın mı" gibi sahte bir ikilemden hızla çıkmalıdır. Çünkü, günümüzde nasıl ki "insan hakları" kavramı artık emperyalist müdahale hukukunun ve bu hukuka bağlı olarak yaygınlaştırılmaya çalışılan Yugoslavya ve Irak modelinin bir gerekçesi ve başta ABD olmak üzere Kuzey Ligi'nin bir silahı haline geldiyse, "demokratikleşme" de küresel kapitalizmin yeni egemenlik aracına dönüşmüştür.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün 1999 Seattle toplantısında da açıkça görüldüğü gibi, dünyanın egemen güçlerinin bu tarihsel dönemeçteki en önemli argümanı, unutmamak gerekiyor ki, serbest ticaret ve demokrasiydi. Burjuva demokrasisi ve Batı normları bugün küresel kapitalizmin ulusal pazarları ele geçirmek ve bu saldırıya karşı gelecek siyasal direnişleri kırmanın en önemli aracıdır.

Ortada melodramatik bir tablo var; günümüzün emperyalist müdahaleleri, "insan haklarının" yerel despotlar tarafından ihlal edildiği gerekçesiyle ve "demokrasi" götürmek adına gerçekleştirilmektedir. Yugoslavya'ya yönelik ve bu ülkenin paralanmasıyla sonuçlanan NATO-ABD saldırısının ve Irak işgalinin gerekçeleri tam da böyle ilan edilmişti. İnsan haklarının bir ülkede ihlal edilip edilmediğinin kim tarafından takdir edileceği ise belli değildir. Öyle anlaşılmaktadır ki,

takdir yüce ABD'nindir. Ama onlar bu soruya, soyut ve ne anlama geldiği hiçbir zaman tam olarak tanımlanmamış bir kavramla, "uluslararası toplum" diye yanıt vermektedirler.

Hiyerarşik bir düzene sahip olan emperyalist kapitalizm günümüzde küresel egemenliğini ulus devletleri aşan üst sistemler aracılığıyla yürütüyor. Bu üst sistemler IMF, Dünya Bankası ve DTÖ gibi uluslar ötesi kuruluşlar olabildiği gibi, ulus devletlerin sınırlarını aşarak oluşturduğu birlikler şeklinde de ortaya çıkmaktadır. AB, bu üst sistemlerden biridir. Emperyal bir bloklaşma hareketidir. AB, bugün dünyanın yeniden paylaşılması mücadelesindeki en önemli kutuplardan birini oluşturmaya adaydır.

Ankara'nın AB üyeliğinin gündeme gelmesinin nedeni ise, Türkiye'nin esas olarak Avrasya'da süren yeni paylaşım savaşının sonuçlarını etkileyecek bir güce ulaşmasıdır. Avrupa, bölgesel bir güç haline gelen Türkiye'yi kaybederek, Avrasya'dan dışlanmasına ve bölgede sadece ABD'nin güçlenmesine yol açacak bir gelişmeyi istememektedir.

16.3. TOPLUMCU/EŞİTLİKÇİ DEMOKRASİ

AB üyeliğinin sosyalistler tarafından nasıl ele alınması gerektiğine ilişkin olarak, ilk elde şunlar söylenebilir:

1- Sosyalistlerin, demokratik ve özgürlükçü de olsa, sermayenin egemenlik biçimlerinden birinin savunuculuğunu yapması doğru değildir. Unutulmamalıdır ki, sermaye egemenliğinin en istikrarlı ve güvenli biçimlerinden biri de parlamenter demokrasidir. Çünkü, bir eşitlik yanılması yaratır ve sınıfsal egemenlik gerçeğini gizler.

2- Sol hızla AB' ye üye olma ve demokratikleşme denkleminin çıkmalı, kendi demokrasi anlayışlarına açıklık getirerek farklarını ortaya koymalıdır. Bugün özgüveni artan büyük sermaye de demokratikleşmeden yanadır. Sosyalistler kendi farklarını ortaya koymadıkları sürece, siyasal olarak gerek-sizleşecektir. Bu tehlike görülmelidir.

3- Bugün yapılması gereken şey; burjuva demokrasisinin salt hukuksal eşitlik ilkesiyle yetinmemek, ekonomik ve toplumsal eşitlik ilkesinin merkezinde olduğu bir demokrasi anlayışını öne çıkarmaktır. Hatırlanmalıdır ki, 19. yüzyılda sosyalistler, burjuva demokrasisinin sınırlı hukuksal eşitlik ilkesinin karşısına toplumsal eşitlik ilkesiyle çıkmış ve bu nedenle siyasal literatüre "sosyal demokrasi" kavramı

girmişti. Sorun siyasal ve hukuksal eşitlik doğrultusunda atılacak adımlara karşı çıkıp çıkmamak değil, bununla yetinilip yetinilmeyeceğidir. Toplumcu bir demokrasi perspektifi, mücadeleyi sosyalizme bağlayacak bir geçiş programı karakterine sahiptir.

4- Sosyalistler, demokratik bazı açılımlar sağlanmasına yol açsa da, herhangi bir emperyalist kampta yer alınmasının taraftarı olmamalı, kendi toplumcu/eşitlikçi demokrasi programları doğrultusunda mücadeleyi örgütlemelidir. Emperyalizmin küresel ölçekteki saldırısını yine küresel ölçekteki devrimci bir çıkışla karşılama ve püskürtmenin araçları yaratılmalıdır.

Bu politik ve tarihsel perspektif yakalanamadığı takdirde, kendisini solda sayan kimi güçlerin, egemen sınıflar arasında ortaya çıkan yön ve program farklılaşmasının yarattığı bölünmede, şu ya da bu kesimin yedeğine düşmeleri kaçınılmazdır.

Nitekim kimi aydınların "demokrasi için" AKP'ye oy vereceğini ilan etmesi ya da AKP'nin en önemli iktidar gücü olduğunu unutup muhalefetle kavgaya girişmeleri söz konusu "yedeklenme" durumunun tipik bir örneği değilse nedir? Aynı şekilde, cumhuriyet değerlerini koruma adına TSK'dan ucu darbeye kadar açılacak bir müdahaleye örtülü ve utangaç bir şekilde "evet" denilmesi başka nasıl izah edilebilir. Emperyalist müdahalelerin Ortadoğu'da Vahabiliği ezerek demokrasi getireceğini belirtip ABD güzellemesi yapanlara ise ne demeli bilemiyorum!... (İlk versiyon; V-Özgürlük gazetesi, : 11 Aralık 1999 - İkinci versiyon; (bianet.org 116.10.2004)

17- ORDU, CUMHURİYET, SOL VE AYDININ DRAMI

Türkiye'nin toplumsal ve siyasal düzeni içinde Ordu'nun oynadığı tarihsel rol, özellikle 28 Şubat 1997'den sonra dikkat çekici şekilde entelektüel alanda ve solda yeniden tartışılmaya başlandı.

Bu konu, Kemalizm bağlamında ele alındığında, Türk solu için aslında hayli eski bir tartışmadır. Ancak, ben bu yazıda ve şu aşamada söz konusu tartışmaya katılmaktan çok -ki tarihsel, siyasal, sosyolojik ve felsefî bir oylumu vardır- tarih bilincimize ve ruhumuza değen bir durumu ve daha aktüel bir bağlamda ele almak istiyorum.

Önce kısa bir özet ve hatırlatma:

Batı'da Soğuk Savaş 1990-91'de bitti. Hemen bütün NATO ül-

kelerinde, devlete paralel olarak örgütlenen yasa ve hukuk dışı anti-komünist silahlı aygıtlar (**Gladyo, Kontrgerilla** vb.) bulunduğu ortaya çıktı. Bu örgütün gerçek adı "**Süper NATO**" ya da "İnter NATO" idi.

Bu örgütler kendilerine ihtiyaç kalmayınca birer birer tasfiye edilmeye başlandı. Türkiye'de ise bu tarih yaklaşık sekiz yıllık bir sapmaya uğradı. Nedeni Kürt sorunuydu. Kürt hareketine karşı "gayri nizami harp" yani "kontrgerilla" yöntemleriyle mücadele eden Türk devleti, ülkede Soğuk Savaş dönemini bir türlü kapatamıyor, tam tersine milliyetçiliği ve "irticayı" teşvik etmeyi sürdürüyordu.

Doğrusu bu durumdan ne günümüzün pek "demokratik" İslamcılarını ne de o çok kudretli ülkücüleri rahatsız oluyordu. Hukuksal-siyasal yapı çürüyor, çeteleşiyor ve Türkiye elitini 21. yüzyıla taşıyacak rezervleri hızla tüketiyordu. Yeni bir dünyanın kurulduğu tarihsel bir dönemeçte bu durum böyle devam edemezdi. Nitekim bölgedeki düşük yoğunluklu iç savaşta askeri inisiyatifi 1997'den itibaren ele geçiren Türk devleti/ordusu, önüne gelen "Susurluk kazası" fırsatını değerlendirdi.

Ardından **28 Şubat** hamlesiyle sistemin "**balans ayarını**" yaptı. Artık "irtica" bir "milli güvenlik" konusu ve ülke için öncelikli baş tehdit unsuruydu. Komünizm ise alt sıralarda yer alan ve "milli tehdit" kapsamından çıkarılmış bir "unsur" olarak tarif ediliyordu. Özetle Ankara, kendi meşrebince Soğuk Savaş dönemini kapatıyordu.

17.1. KARARAN UFUK VE KIRILMA

Türk Silahlı Kuvvetleri yeni dönemin hem öznesi hem de nesnesiydi. **İrticaya karşı başlatılan kampanya sırasında, merkezinde ordunun yer aldığı Türkiye eliti, çevresine baktığında pek kimseyi bulamadı.** Son elli yıldır öylesine hoyrat bir rejim kurulmuş ve ülkenin bütün ilerici güçleri öylesine ezilmişti ki, dar kafalı, ufuksuz, beceriksiz ve gerici bir bürokratik aygıt dışında ellerinde pek fazla bir araç kalmamıştı.

Yine de 28 Şubat sürecinin sıcak günlerinde Türkiye'deki toplumsal muhalefet güçlerini bölmeyi başardılar. DİSK'e kadar uzanan bir genişlikte yer alan "demokratik kitle örgütleri"nin önemlice bir kesimini kendi politik programları doğrultusunda harekete geçirdiler.

Ancak, bütün bu mevzii başarılar yeterli olamadı. **Ülkede sadece sol değil, gericiliğin ve faşizmin fideliği olan, yolsuzluklara bat-**

miş merkez sağ da kirli tarihinin yükü altında çökmüştü. Ortalık çıplak Soğuk Savaş güçlerine kalmıştı. Önce, yedeğine Doğru Yol Partisi (DYP)'ni alan Refah Partisi (RP) hükümeti geldi, ardından da Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) şaşırtıcı bir seçim başarısıyla Bülent Ecevit'in Demokratik Sol Parti (DSP) hükümetinde ikinci güç oldu.

AKP'nin 3 Kasım 2002 seçim zaferi ise tam bir "şok" etkisi yarattı. Soğuk Savaş dönemi kadrolarının ve zihniyetinin egemen olduğu, 1970'li yılların gerici-sağ örgütü Akıncı Gençlik Derneği (Ak-Genç) geleneğine yaslanan bir parti durumundaki AKP'nin, sistemin tarihsel yönelimleri bakımından bir kırılma ve/veya sapma yarattığı açıktı.

Türkiye eliti çevresine baktığında; toplumu kuşatan ve ülkeyi içine doğru kapanmış sıradan bir bölge devleti haline getirecek, gerici ve dar milliyetçi dalga karşısında, ordu dışında etkili başka bir güç bulamadı. Durumu ulusalcı birkaç köşe yazarlarıyla idare etmesi de pek mümkün görünmüyordu.

İşte tam bu aşamada en etkili desteğin Cumhuriyet gazetesi ve onun nüfuz alanı içindeki entelejansiyadan geldiğini söyleyebiliriz. Üstelik "zinde güçlerin" büyük bir yalnızlık yaşadığı bu dönemde Cumhuriyet gazetesinin verdiği destek stratejik öneme sahipti.

Cumhuriyet, ülkenin karar vericileri, aydınları ve kamuoyu üzerinde tirajını çok aşan bir etkiye sahipti. Burada bir parantez açarak belirtmeliyim ki, **Cumhuriyet, geleneksel basın içinde, örneğin Aydın Doğan'ın Radikal'i ile karşılaştırıldığında, hâlâ "sol" olmayı en fazla hak eden gazetedir.**

17.2. SİCİL AFFI!

AKP'nin Mecliste kazandığı olağanüstü güç, 28 Şubat sürecinde ister istemez bir kırılma ve kesinti yarattı. Olayların seyri, sistemin yeniden yapılandırılması için daha etkili araçlara ve toplumsal güçlere ihtiyaç olduğunu ortaya koyuyordu. Belli ki, sistemin Kemalist kurucu ilkeler temelinde restorasyonu için mevcut güçler hâlâ yeterli değildi.

TSK'nin 28 Şubat sonrasında izlediği çizgiden ilerici bir siyasal program ve güç çıkarmaya çalışan bazı sol parti ve aydınlar, bu girişimlerinde açıkça başarısız oldular. Ne solun büyük kesimi ne toplum ne de aydınlar bu tez karşısında ikna edilemedi. Olan bitenleri bilimsel bir disiplin ve siyasal dürüstlük içinde analiz edip durum tespiti yapmak başka, "ideolojik" bir yorumla durduk yere ordudan "ilerici bir

güç" çıkarmak başkaydı.

Marksist devlet tahlilini şimdilik bir kenara koysak bile, solun ve aydınların söz konusu teze ikna edilememesinin nedeni hiç kuşkusuz TSK'nin siciliydi. Durum böyle olunca, kamuoyu ve özellikle sol nezdinde TSK'nin sicilinde bazı "düzeltmeler" yapmak gerekiyordu.

Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan iki yazı, bu bakımdan hem ilginç hem de türünün ilk ve en açık örnekleri olmaları bakımından önemliydi. İlki, gazetenin 26 Nisan 2003 tarihli sayısında yayımlanan "Cumhuriyet" imzalı başyazıydı.

Bu yazının konusu 23 Nisan 2004'te verilen Meclis Resepsiyonu'nun yarattığı krizdi. Gazete; Cumhurbaşkanı, TSK ve CHP yönetimi tarafından, protokolde AKP'lilerin türbanlı eşlerinin de yer almaları nedeniyle resepsiyonun boykot edilmesini değerlendiriyordu. Başyazıda, bu tutuma (boykota) aydınlardan ve soldan yeterince bir destek gelmediği belirtiliyordu.

Söz konusu yazıda ve gazetede yer alan kimi makalelerde; orduya karşı, "geçmişte yaptığı bazı yanlışlıklar" nedeniyle aydınların tepkili olması anlayışla karşılanıyor, ve fakat bu "duygusal" tutumun bugün geçerli olamayacağı vurgulanıyordu. Çünkü ordu **artık durumun farkına varmış ve ulusal kurtuluşçu, Kemalist ve ilerici özüne geri dönmüştü.**

İkinci yazı ise, Prof. Mümtaz Soysal'a aitti. Soysal, Cumhuriyet gazetesindeki yazısında ordunun tavrını olumlularken şunları söylüyordu:

"Ordunun 1971 ve 1980'de cumhuriyete sahip çıkmak isterken bazı hatalar işleyip yanlış hedeflere vurmuş olması, artık bu gibi durumlara karşı çıkmayarak pısırlaşmasını mı gerektirir? Özeleştiriyi yapıp ders çıkarma ve yanlışlarını düzeltme eğitimi başka kurumlara göre daha yüksek olan kuruluş o değil midir?" (*Cumhuriyet, 30 Nisan 2003*)

17.3. TARİHİ LEKE

Evet, seçkin bir bilim adamı ve kendisini solda konumlandıran bir entelektüel olarak tanınan Soysal, 12 Mart ve 12 Eylül faşist darbelerini "cumhuriyete sahip çıkmak istenirken yapılan yanlışlıklar" diye nitelendiriyor. Ordu, nasıl olmuşsa her iki darbe sırasında da "yanlış hedeflere vurmuş" ve biz bu travmadan kurtulamamışız. Yani,

hata yine bizde! Yapmayın hocam!

Tam tersine ordu, her iki darbe sırasında da son derece "doğru" hedeflere vurmuştur. Çünkü **1950'li yıllardan sonra TSK, Amerikancı çizgide bir soğuk savaş gücü olarak yeniden yapılandırılmış ve gücünün önemli bölümünü sola ve sosyalizme karşı bir iç savaş aygıtı olarak konumlandırmıştır.**

Öyle ki, 27 Mayıs 1960'da kesintiye uğrayan bu çizgi, 12 Martta onarılmış, 12 Eylül'de ise zirve yapmıştır. O nedenle, 12 Mart ve 12 Eylül'de, aralarında Mümtaz Hoca'nın ve İlhan Selçuk'un da bulunduğu binlerce solcu aydının, devrimcinin ve sosyalistin tutuklanıp işkencelerden geçirilmesi, idam edilmesi, "yargısız infazlar" yapılarak öldürülmesi bir yanlışlık değildir.

Tam tersine planlı, programlı ve örgütlü eylemlerdir. Bu ülkenin "aydınlık geleceğine" karşı taammüden gerçekleştirilen gerici, hoyrat ve acımasız saldırılardır.

Ve hiç kuşkusuz bu faşist darbeler, öncelikle, bir kurtuluş savaşı içinden doğan orduyu tarih önünde lekelemiştir.

17.4. BİR KURU ÖZÜR BİLE YOK!

Diğer taraftan, Mümtaz Soysalın ileri sürdüğü gibi, ordu hiç de öyle özeleştirici geleneğine sahip değildir. Sözü edilen "yanlışlıklar" konusunda bugüne kadar kamuoyu önünde bir özeleştiriciye rastlayan var mı bilmiyorum ama, Kenan Evren halen bu ülkede itibarı en yüksek şahsiyetlerden biri olarak dolaşmaya devam ediyor. Arjantin ve Yunanistan'da ise darbeci subaylar yıllardır hapiste.

Mart 2003'de ölen ünlü kontrgerilla şefi ve 12 Mart darbesinin işkenceci generali, 1. Ordu eski komutanlarından emekli Orgeneral Faik Türün'ün cenaze töreni hafızalardaki tazeliğini koruyor. Bu törende TSK adına bir konuşma yapan dönemin 1. Ordu Komutanı Orgeneral Çetin Doğan, Türün'ün kendileri için "bir efsane" olduğunu belirterek, "onun yolundan gittiklerini" söyledi. Cılız bir iki tepki dışında kimseden ses çıkmadı.

Açık bir özeleştirici yapmayan, tarih ve toplum önünde hesap vermeyen, kendi içindeki darbecileri yargılamayan, ülkeye ve topluma karşı suç işleyen ve bütün bunlara karşın "kuru bir özür" bile dilemeyenler, bugün nasıl olur da aydınlardan ve soldan destek bekleyebilirler?

Ve yine nasıl olur da, Ziverbey'de işkence tezgâhlarına çekilen, Mamak'ta buz kırdırılan ve bütün bu zulüm için onurlarıyla çıkan bazı insanlar, güçlerini toplumdaki yerine, derin bir çaresizlik içinde birilerinin sicillerini düzeltmeye kalkabilirler? (*bianet.org* /03.05.2003)